

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EKONOMIKOS VALDYMO IR FINANSŲ FAKULTETO
INFORMATIKOS IR STATISTIKOS KATEDRA**

**ANDRIUS JONELIS
TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA**

AUTORIŲ TEISIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ REALIZAVIMAS INTERNETE

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas –
Doc. dr. Mindaugas Kiškis**

VILNIUS, 2005

Turinys

Įvadas.....	3
1. Teorinis ir analizės pagrindas	
1.1. Pavojai, kuriuos internetas kelia autorių teisėms ir gretutinėms teisėms	6
1.2. Tarptautinės ir regioninės pastangos užtikrinti autorių ir gretutines teises internete	14
1.2.1. Tarptautinės sutartys.....	14
1.2.2. Europos Bendrijos teisė	21
1.3. Tarptautinių teisės normų įgyvendinimas Lietuvoje. Lietuvos teisinė bazė autorių teisių ir gretutinių teisių srityje	27
2. Lietuvos, Europos Sąjungos ir JAV atvejų analizė (studija)	
2.1. Autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete apsauga ir poreikis Lietuvoje	37
2.2. Autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete praktika Lietuvoje, ES ir JAV.....	49
Išvados	54
Literatūros sąrašas	57
Santrauka	63
Summary.....	64
Priedai.....	65

Įvadas

Temos aktualumas. Didėjanti intelektinės nuosavybės reikšmė ekonomikai, kultūrai ir informacinės visuomenės plėtrai skatina tobulinti šių teisių apsaugą, ypatingą dėmesį skiriant autorių ir atlikėjų teisių, kaip labiausiai pažeidžiamų teisių, apsaugai tobulinti. Didelis dėmesys kreipiamas į sparčią informacinės visuomenės plėtrą ir naujų technologijų įtaką autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugai.

Be Lietuvos valstybės politikos intelektinės nuosavybės srityje, dabartinė Europos Sąjungos teisė nurodo, kad svarbu užtikrinti, jog autorių teises ir gretutines teises suprastų ir gerbtų tiek gamintojai, pareigūnai, tiek ir galutiniai naudotojai. Pastaruoju metu vis dažniau pasirodo pranešimų dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų, kurie yra padaromi modernių komunikacijos formų ir metodų, konkrečiai imant – interneto tinklais. Mokslininkai internetą apibrėžia kaip daugybę, naudojantis elektroniniu ryšiu sujungtų kompiuterių, kurie gali tarpusavyje keistis duomenimis¹. Duomenys globaliniame tinkle perduodami realiu laiku ir beveik nebelieka jokių kliūčių nei perduodamos informacijos turiniui, nei jos kiekiui. Turbūt galima teigti, kad didžiausią grėsmę autorinių ir gretutinių teisių subjektams kelia interneto plėtra. Garso, vaizdo bei audiovizualinių kūrinių apsauga plečiantis interneto tinklui tapo ypač problematiška. Paplitus interneto tinklams, susiduriama su esmine problema – tokių kūrinių atgaminimas ir viešas paskelbimas interneto tinklais.

Pripažįstant, kad, vystantis informacinėms technologijoms, internetas tampa intensyviu komunikacijos kanalu ir kartu sukuria prielaidas intelektinės nuosavybės teisės pažeidimams, pastaraisiais metais Lietuvoje nemažai pasiekta tobulinant intelektinės nuosavybės apsaugą. Ypatingas dėmesys, kuriant mūsų nagrinėjamos intelektinės srities teisinę apsaugos sistemą, yra skiriamas kitų užsienio šalių praktikai šioje srityje. Lietuvos Respublika per 15 nepriklausomybės metų ratifikavo visas aktualias autorių teisių ir gretutinių teisių tarptautines sutartis bei suderino teisinę bazę su Europos direktyvomis. Galiojantis Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (ATGTĮ)² yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais, reglamentuojančiais autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą, įskaitant ir 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo.

Darbas susideda iš dviejų pagrindinių dalių bei išvadų, literatūros sąrašo, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, priedo.

---

¹ Interneto atsiradimas ir jo istorija // <http://www.isoc.org/internet/history/brief.shtml>; prisijungimo laikas: 2005-10-10.

² Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.

Pirmoje dalyje pristatomas darbo teorinis ir analizės pagrindas. Šioje dalyje apibrėžiami pagrindiniai autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų internete tipai, taip pat apžvelgiami tarptautiniai ir nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys autorių teisių ir gretutinių teisių sritį.

Antroje darbo dalyje atliekama Lietuvos ir tarptautinių atvejų analizė. Studijos esmė – autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimas bei apsaugos poreikis Lietuvoje ir tarptautiniu lygiu. Šioje dalyje atskleidžiamos institucijų, atsakingų už autorių ir gretutinių teisių tobulinimą, pastangos užtikrinti, kad nagrinėjamos intelektinės nuosavybės srities reguliavimas atitiktų šiuo metu reikalingą autorių ir gretutinių teisių realizavimą elektroninėje erdvėje. Pastaroji dalis skirta supažindinti, suprasti ir kitų Europos regiono valstybių bei JAV autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete problematiką bei jų patirties įgyvendinimą. Nors užsienio valstybių patirtis, mūsų nagrinėjama darbo tema, yra kur kas gilesnė, ji vis dar nespėja formuotis, atsižvelgiant į spartų šio amžiaus informacinės visuomenės plėtros šuolį. Taip pat bus apžvelgta ir Lietuvos pastanga užtikrinti tinkamą autorių ir gretutinių teisių apsaugą interneto kontekste. Bus analizuojamas šiuo metu dar neperžengęs projekto stadijos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo projektas, kuriuo siekiama suderinti šiuo metu galiojančio Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo normas su ES direktyvomis³ bei patobulinti autorių ir gretutinių teisių normas, atsižvelgiant į jų taikymo patirtį Lietuvoje ir kitose ES šalyse.

Antroje darbo dalyje tai pat atskleidžiama tarptautinė praktika autorių teisių ir gretutinių teisių srityje. Nors Lietuvoje teisminių ginčų skaičius nedidelis, tačiau tai nereiškia, kad Lietuvoje ginčų apskritai nėra, tiesiog dauguma jų sprendžiami ikiteisminėje stadijoje. Atsižvelgiant į tai, kad Europos teisingumo teismas šioje srityje nėra suformavęs praktikos, darbe nagrinėjama atskirų Europos valstybių bei JAV teismų praktika, kuri formuoja svarbius šios srities precedentes (Grokster byla).

Šio darbo **tikslas** – išanalizuoti teisinius ir praktinius autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete aspektus, įvertinti teisinį veiksmingumą bei pateikti galimus problemų sprendimo būdus.

Tyrimo objektas – autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų ir šių teisių vartotojų teisių ir laisvių realizavimas interneto kontekste.

Tyrimo dalykas – tarptautinės bei nacionalinės teisės klausimų, susijusių su autorių ir gretutinių teisių reguliavimu analizė, taip pat pažeidimų, padaromų autorių ir gretutiniams teisėms prevencijos įgyvendinimas bei pažanga ir pastangos, kurių tikslas užtikrinti tinkamą autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimą interneto tinkle.

---

³ Lietuvos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo projekto tikslas yra suderinti galiojančią ATGTĮ su 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo ir 2001 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/84/EB dėl originalaus meno kūrinio perpardavimo teisės autoriaus naudai.

Tyrimo uždaviniai yra:

1. Identifikuoti teisinės ir iš dalies techninės perspektyvas bei išanalizuoti pagrindinius autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus padaromus internete.
2. Išanalizuoti ir įvertinti svarbiausius Europos Sąjungos ir kitus tarptautinius teisės aktus, reglamentuojančius autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimą internete.
3. Ištirti ir įvertinti autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo poreikį interneto kontekste tarptautinės ir nacionalinės teisės sistemos požiūriu.
4. Pateikti išsamų praktinių problemų, susijusių su autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimu internete ratą, nustatyti esamus reguliavimo trūkumus bei pateikti galimus problemos sprendimo būdus.

Tyrimo hipotezė – autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga ir gynimas interneto kontekste nėra pakankamai užtikrintas tiek tarptautinės, tiek nacionalinės teisės sistemos požiūriu.

Tyrimo metodai – tiriant pasirinktą objektą, itin svarbu tinkamai pasirinkti tyrimo metodus, kadangi tai leidžia geriau pasiekti tikslą ir iškeltus uždavinius. Rašant diplominį darbą, naudotasi dokumentų analizės, istorinių duomenų analizės, loginiu, lyginamuoju ir statistiniu metodais.

- Dokumentų analizės metodas – tai metodas, kuriuo remiantis bus analizuojami dokumentai ir analizės pagrindu išryškintos problemos, tendencijos, daromos išvados.
- Istorinių duomenų analizės metodas – tai metodas, kuriuo naudojantis atskleidžiama autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo interneto kontekste istorinė genezė.
- Loginis metodas – tai metodas, kuriuo remiantis bus analizuojamos autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete esamos bei galimas problemos, daromi atitinkami apibendrinimai ir išvados.
- Lyginamasis metodas – tai metodas, kuriuo remiantis bus atliekama Lietuvos ir kitų šalių patirties, autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo interneto kontekste, palyginimas.

Pavojai, kuriuos internetas kelia autorių teisėms ir gretutinėms teisėms

Sparčiai plėtojantis informaciniai visuomenei atsiranda naujos, ypatingos galimybės plėstis interneto tinklui. Internetas yra vertinamas kaip sparčiausias informacijos gavimo ar apsikeitimo būdas. Autoriams, ypač pradėjusiems, internetas suteikia puikią galimybę suteikti vartotojams informaciją apie save. Pasaulinį pripažinimą sulaukę autoriai, padedami marketingo specialistu, gali sutelkti visas pastangas interneto pagalba reklamuoti savo naujausius muzikinius albumus ar kitus kūrybos rezultatus. Taip pat reikėtų paminėti ir autorių kūrybos pardavimus populiariose interneto parduotuvėse, kurios įgauna vis didesnį populiarumą vartotojų tarpe. Režimuojant – internetas padeda autoriams išpopuliarėti, paskleisti žinią apie save pasauliniu mastu bei gauti už savo kūrybą tam tikrą atlygį.

Yra ir kitas, neigiamas, interneto tinklo pobūdis autorių teisių ir gretutinių teisių tūrėtojams. Tai yra milžiniška žala, kurią autoriai patiria dėl nelegalios interneto piratų veiklos. Statistiškai kas ketvirtas (24 %) interneto vartotojas prisipažįsta bent kartą įsigijęs nelegalios produkcijos interneto pagalba⁴. Vien Lietuvoje per 2005 m. pirmą pusmetį buvo nagrinėti 1087 kompiuterio saugumo incidentai, iš kurių autorių teisių pažeidimai sudarė 6 procentus. Didžioji dalis (89 %) autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų padaroma naudojant **P2P** tinklų technologijų programas. Likusi dalis pasiskirsto tarp pažeidimų užfiksuotų naudojantis duomenų apsikeitimo sistema **FTP** (3 %) ir interneto puslapių (**WWW**), skirtų užsakymams internetu (8%).

Šiame skyriuje trumpai aptarsime būdus ir priemones, kurių pagalba įvykdoma didžioji dalis autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų interneto tinkluose.

Peer to peer (P2P)

Duomenų apsikeitimo būdo revoliuciją, kuri pakeitė interneto veidą, pradininkė – kompanija Napster. Kompanija sukūrė tinklų technologiją, vadinamą *P2P* (angl. *Peer-to-peer*). Svarbiausia *P2P* idėja ta, kad tai yra būdas, kuriuo du interneto vartotojai tiesiogiai bendrauja vienas su kitu. Tai – priešingybė kliento – serverio modeliui. *P2P* bendravime nėra kliento ir serverio sąvokų - abu susijungę vartotojai yra lygiaverčiai, kiekvienas veikia ir kaip klientas ir kaip serveris. Daugelis vartotojų džiugiai pasitiko šią naujieną, kuri suteikia daug pranašumu prieš „bendravimą“, kurį palaiko serveris. Apeinant centrinius serverius, pasiekiami didesni

---

⁴ Kompiuterinių incidentų tyrimo tarnyba // <http://cert.litnet.lt/statistika/2005-I.html>; prisijungimo laikas: 2005-10-05.

greičiai, serveris papildomai neapkraunamas, taip pat centriniam serveriui išėjus iš rikiuotės, susijungę vartotojai ir toliau gali bendrauti.

Technikos požiūriu P2P tinklai – ne naujiena. Pats internetas kadaise prasidėjo nuo P2P sistemos, leidusios universitetų ir vyriausybės didžiosioms skaičiavimo mašinoms kaip lygus lygiems pasikeisti informacija⁵. Tik kai į šį tinklą įsijungė masės, P2P bendruomenė suiro. Privačios kompanijos, turinčios didelius kompiuterius, pradėjo siūlyti prievadus ir internetines paslaugas mažų asmeninių kompiuterių savininkams. Taip gimė kliento – serverio modelis. Didžiuosiuose serveriuose, turinčiuose sparčias jungtis ir dideles atmintis, buvo saugoma informacija. Mažieji kompiuteriai ta informacija tik naudojami.

Svarbiausia Napster idėja buvo sukurti tokią P2P tinklų technologiją, kuri būtų skirta masiniam vartojimui. Pirminė Napster P2P technologijos paskirtis – pažinčių agentūra, jungianti muzikos entuziastus, suteikiant jiems galimybę dalintis MP3 įrašų kolekcijomis. Napster savo nariams pateikdavo kitų narių kompiuteriuose saugomų muzikos įrašų sąrašą ir duodavo prisikabinamąją programinę įrangą prisikabinti vieno kompiuterio kietajam diskui prie kito kompiuterio disko.

Greitu laiku Napster paslauga tapo labai populiari, kurios vartotojų skaičius siekė 61 milijoną. Tačiau autorių teisių ir gretutinių teisių tūrėtojams ir saugotojams ši nauja technologijos pažanga sukūrė papildomų rūpesčių administruojant ir saugant autorių teises ir gretutines teises internete. Pagrindinė problema su kuria susiduriama naudojant P2P tinklo klientų programas – nėra žinoma, kokia informacija keičiasi vartotojai. Dauguma įrašų buvo platinami pažeidžiant autorių bei gretutines teises. Galima teigti, kad Napster rado autorių teisių agentūrų apkvailinimo būdą. Kompanija nesaugojo savo kompiuteryje piratinės muzikos įrašus. Jie visiškai logiškai aiškino, jog jie esą tik tarpininkai, kurių pagalba vartotojai dalijasi informacija. Priešingu atveju, jei Napster veiktų kliento – serverio modeliu, jo svetainę būtų uždarę per kelias dienas.

Napster sukurta tinklų technologija pasirodė nesanti tobula. Tai, kad jos pagalba pasauliniu mastu vyktų visiškai nekontroliuojamas MP3 bylų kūrimas, atgaminimas bei perdavimas ignoruojant bet kokias autorių, atlikėjų bei fonogramų gamintojų teises, buvo neįmanoma. To priežastis – jos verslo modulyje būta kliento – serverio modelio požymiu ir programos vartotojai vis dar buvo priklausomi nuo Napster. Ji teikė vartotojams programinę įrangą bei galimybę „žinoti“ narių kompiuterių kietuosiuose diskuose esančios informacijos, pagrinde, muzikos įrašų sąrašus. Muzikos įrašų kompanijos tuo pasinaudojo ir dar tais pačiais metais (aut. pastaba – Napster įkurta 1999 m.) padavė Napster į teismą dėl autorių teisių pažeidimo. 2001 m. viduryje Napster buvo priversta užsidaryti.

---

⁵ Interneto anarchistai // <http://www.rtn.lt/rtn/0102/anarchistai.html>; prisijungimo laikas: 2005-10-02.

Tačiau P2P piratai nėra linkę pasiduoti. Kelių mėnesių bėgyje firma Nullsoft pateikė į internetinę rinką naują P2P tipo programą „Gnutella“ (vėliau atsirado ir „Audiogalaxy“, „KazaA“, „Soulseek“ ir kt.).

„Gnutella“ programinės įrangos paketas, kuriuo sukurtas peer – to – peer failų keitimosi tinklas, neturintis centrinio serverio. Kūrėja užpatentavo technologiją, smarkiai lėmusią visą P2P raidą. Firma „Nullsoft“ 2000 m. kovo 14 d. sukūrė „Gnutella“ programą ir interneto vartotojams leido ją nemokamai parsisiųsti iš interneto. Nors tai buvo tik programos beta versija, ji buvo pašalinta iš interneto tą pačią dieną. Tačiau hakeriai nusikopijavo „Nullsoft“ kodą ir panaudojo jį kurdami savo versijas. Po poros savaičių tinkle egzistavo kelios skirtingos, bet viena su kita suderinamos programos „Gnutella“ versijos⁶.

„Gnutella“ pavadinta sistema jau turėjo kovai su autorių teisėmis skirtą mechanizmą – priešingai nei „Napster“, kur duomenų perdavimo tinklo serveriai valdomi iš centrinio serverio, savarankiškos „Gnutella“ dalys išsibarsčiusios po visą pasaulį, taigi, nutraukti jų veiklą fiziškai neįmanoma⁷. Kaip minėta, buvo sukurta keletas programos „Gnutella“ versijos, vadinamos „Gnotella“, „Shareaza“, „LimeWire“, „Phex“, „Swapper“ ir kitos.

Norint prisijungti prie tinklo, pakanka parsisiųsti iš interneto vieną iš šių programinių paketų. Šitaip vartotojo kompiuteris virsta ir serveriu ir klientu tuo pat metu. Kompiuterį pavertus serveriu – klientu galima jau ieškoti kitų „Gnutella“ programos versijų tūrėtojų (jų adresai skelbiami daugybėje tinklapių bei populiariose pokalbių svetainėse) ir susijungti su jais. Visiems sujungimams naudojamas internetas, o visi kompiuteriai apibūdinami serverių – klientų IP adresais. Bet „Gnutella“ yra ne tas pat, kas interneto svetainė. Kompiuteris jungiasi tiesiogiai su jam žinomais serveriais – klientais, o tie siuntinėja pirmyn atgal pranešimus dar kitiems vartotojams, kurie elgiasi lygiai taip pat, ir tinklas nuolat plečiasi.

Skirtingai nei „Napster“, kuri internete vienijo muzikos mylėtojus ir suteikė galimybę programos vartotojams keistis MP3, „Gnutella“ jau sudarė galimybę dalintis bet kokio tipo failais: vaizdais, tekstais, programine įranga, taip pat ir MP3 muzikos įrašais. Tokiu būdu internete viena po kitos į pirmtakes („Napster“, „Gnutella“) panašios atsirado kitos, t.y. peer – to – peer tinklų technologijų programos. Tokios programos, kaip „Soulseek“, „Emule“ šiuo metu yra plačiai naudojamos. Vis dar sudarančios galimybę programų vartotojams niekieno nedraudžiamais pažeidinėti autorių teises. Nors patys interneto puslapiai ar interneto parduotuvės (pvz. „Ebay“) siūlančios įsigyti P2P tipo programas, išpėja vartotojus, kad dalinantis (share) informacija, kuri yra saugoma autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo, reikės informacijos autoriaus leidimo, norint ja naudotis. Pažymėtina, kad tokia informacija kaip

---

⁶ Ten pat.

⁷ Gnutella // <http://lt.wikipedia.org/wiki/Gnutella>; prisijungimo laikas: 2005-10-02.

šiuolaikinė muzika, kompiuteriniai žaidimai ar programinė įranga paprastai yra intelektinės nuosavybės teisių saugomas autoriaus kūrinys. Nors ir yra perspėjama, kad autoriaus teises pažeidžiantys veiksmai naudojant P2P tipo programas sukelia teises pasekmes – baudą ar net laisvės atėmimo bausmę, interneto vartotojai šių išpėjimų nepaiso.

Autorių teises atstovaujančios stambiausios muzikos įrašų kompanijos, tokios kaip BMG, Sony, Warner, Universal gina savo bei autorių pažeistas intelektinės nuosavybės teises. Galima daryti išvadą, kad didžiąją dalį autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų internete sudaro P2P programų naudojimas. Dėl to pramogų industrijos rinka patiria milijoninę žalą. Tiek leidėjai, tiek autoriai patiria didelę žalą dėl vis dar itin populiaros piratinės produkcijos, kurios vartojimas sudaro net iki 90%. Vartotojai neatsižvelgia į tai, kad dažna piratinė produkcija, ypač muzikos kūriniai, filmai neatitinka net minimalių kokybės reikalavimų. Muzikos kūriniai, filmai esti labai prastos kokybės ir nesuteikiantys kūriniai estetinio žavesio, kurį turėtų patirti vartotojas išsigijęs gamintojo licencijuotą, nepriekaištingos kokybės ir lūkesčius pateisinantį gaminį.

File transfer protocol (FTP)

Mažesnę žalą, bet vis dėlto žalą autorių teisėms ir gretutinėms teisėms daro plačiai interneto vartotojų tarpe paplitusi duomenų apsikeitimo sistema *FTP* (trumpinys nuo angl. File Transfer Protocol, „Failų Perdavimo Protokolas“) – standartas failų perdavimui⁸. FTP – tai bylų parsisiuntimo protokolas, kurio dėka galima įvairią informaciją, laikomą bylomis, perduoti iš vieno kompiuterio į kitą. Tai yra kliento – serverio modelis. Serveryje yra FTP programa, kuri tvarko to serverio informacijos resursus. Taigi, FTP suteikia galimybę pasinaudoti interneto failų bibliotekomis bei persiųsti tuos failus į savo kompiuterį⁹.

Internetė yra gausybė FTP serverių. Priklausomai nuo FTP serverio sukūrimo tikslų, galima juos skirstyti į 2 didesnes grupes:

- 1) Vidinio (uždaro) naudojimo FTP serveris;
- 2) Atviras FTP serveris.

Vidinį (uždara) FTP serverį turi kiekviena institucija bei didesnę darbuotojų skaičių turinti įmonė, kurios darbo pobūdis reikalauja turėti internetą – turi savo FTP serverį. Tai leidžia darbuotojams, neapkrauti savo kompiuterio kietojo disko, ir patalpinti informaciją FTP serveryje. Ši galimybė yra suteikiama dėl keleto priežasčių: pirma – darbuotojai turimą informaciją patalpina į FTP serverį, kuri tampa prieinama ir kitiems tos įmonės darbuotojams. Taip vyksta duomenų apsikeitimas tarp darbuotojų, kuomet suteikiama galimybė surasti reikiama informaciją

⁸ Ftp // <http://lt.wikipedia.org/wiki/FTP>; prisijungimo laikas: 2005-10-02.

⁹ Internetas: bendros žinios, elektroninis paštas, ftp serveris, Telnet serveris, WWW serveris, IRC serveris // <http://www.ik.ku.lt/lessons/konspekt/cs-intro/infiv74.html>; prisijungimo laikas: 2005-10-05.

atsidarius savo vidinį įmonės reikmėms sukurtą FTP serverį. Antra – galimybė neapkrauti savo kompiuterio kietojo disko ir patalpinti informaciją į FTP serverį. Taip informacija yra saugoma, bei tampa prieinama kitiems tos įmonės darbuotojams.

Įmonės ar institucijos vidinis (uždaras) FTP serveris, o svarbiausia informacija, kuri talpinama tame serveryje, tradiciškai naudojama darbo tikslais.

Labiau tiriamojo darbo temą liečianti problema yra atvira FTP serverių rūšis. Yra sukuriami didelės talpos FTP serveriai, prieinami daugumai interneto vartotojų. Bet esminė problema, kad šio tipo bylų parsisiuntimo protokolo dėka interneto vartotojai keičiasi neriboto turinio informacija. Interneto vartotojų tarpe, FTP serverių pagalba pagrinde yra keičiamasi filmais, gausybe MP3, programine įranga ir kt. autorių teisių bei gretutinių teisių saugomais objektais.

Manoma, kad ieškant internete muzikos, patogiausia – FTP serveriai. Pavyzdžiui naudojant viena iš P2P tinklo programų ir norint atsisiųsti tam tikro atlikėjo muzikos MP3 formatu, reikia tiksliai žinoti dainos pavadinimą, kurį įvedus į užklauso langą, programa jį suranda. Tuo tarpu paprasčiau yra įvesti užklausa internete siūlomų FTP serverių, kuriuose yra patalpinta ieškomo atlikėjo muzika. Paprastai FTP serveriuose talpinami ne pavieniai muzikiniai failai, bet visi muzikiniai albumai, todėl labiau pažengę interneto piratinės produkcijos vartotojai pasitelktų į pagalbą FTP serverį, bet ne P2P programą.

Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidėjų nenaudai dažnas FTP serveris yra apsaugotas prisijungimo slaptažodžiu idant išvengti per didelių informacijos srautų. Tokiu būdu susiformavo daugybė FTP serverių, turinčių nedideles naudotojų grupes.

Interneto paslaugų tiekėjai, siūlantys interneto paslaugas, tuo pačių suteikia teisę vartotojams naudotis vidiniu FTP serveriu. Neoficialiai smulkieji interneto paslaugų tiekėjai pripažįsta, kad tarp jų vyksta konkurencinė kova, kurios viena iš priemonių yra FTP serveris. Vartotojams nepakanka vien tik sparčios prieigos prie interneto, juos taip pat domina ir interneto paslaugų tiekėjo siūlomas FTP serveris, o ypač to serverio turinys. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad FTP serverio „gerumą“ apibūdina filmų, MP3 failų, bei programinės įrangos pasiūlos serveryje gausa. Patys interneto paslaugų tiekėjai savo interneto puslapiuose pateikia informaciją, kad vartotojams yra ribojamas prisijungimas prie P2P tipo programų (kazaA, Bit torrent ir kt.).

Galima prieiti išvados, kad dažniausiai FTP serveriuose talpinama informacija – piratinė produkcija, pažeidžianti autorių teises bei gretutines teises. Interneto vartotojai FTP pagalba turi galimybę įsigyti nelegalios autorių teises ir gretutines teises pažeidžiančios produkcijos. FTP serveriai pripažįstami mažesne blogybe nei P2P programos. Taip yra todėl, kad atskirais FTP serveriais paprastai naudojasi uždaros vartotojų grupės. Apsikeitimas nelegalia informacija

vyksta iš esmės glaustame rate, nesuteikiant galimybės kitiems, nežinomiems interneto vartotojams, gauti prieigą prie turimos informacijos. Kita vertus, FTP serverio pagalba vyksta tokia pat nekontroliuojama piratinės produkcijos cirkuliacija, tik tarp siauresnio rato interneto vartotojų, nei P2P.

Interneto svetainės (WWW)

Trečiasis, stambus autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų internete būdas – interneto puslapiai (*www*). Didelis kiekis interneto puslapių yra sukurtas piratinės produkcijos platinimui. Juose siūloma parsisiųsti programinės įrangos, filmų, muzikos ir pan. Kitų puslapių turinys tiesiogiai nepažeidžia autorių ir gretutinių teisių, bet jame yra gausu nuorodų į kitus interneto puslapius, kurių siūloma informacija – pažeidžianti autorių bei gretutines teises. Taigi, interneto puslapius, kurių turinys pažeidžia autorių teises, galima skirstyti į kelias grupes:

- 1) Puslapiai skirti užsakymams elektroniniu paštu. Užsakymo elektroniniu paštu puslapiai yra paprasti interneto puslapiai, kuriose pagrinde siūloma neteisėtai atgamintus programinės įrangos produktus atsiųsti elektroniniu paštu¹⁰. Tam dažnai naudojami aukcionų puslapiai (angl. Internet auction sites)
- 2) Puslapiai skirti tiesioginiam informacijos parsisiuntimui. Naudojamas tiesioginis įdiegimas (atgaminimas), kai asmuo, kontroliuojantis puslapį, leidžia įdiegti programinę įrangą iš šio puslapio
- 3) Vadinami „išilaužėlių“ puslapiai, kai „išilaužėliai“ įveikia programinės įrangos gamintojų prie savo produktų pridėdamas specialias apsaugos priemones, apsunkinančias piratinę veiklą¹¹. „Cracks“ – tai „išilaužimo“ programos, kuriomis pakeičiama kompiuterio programos apsauga, kad ta programa būtų galima naudotis pasibaigus jos bandomajam laikotarpiui arba naudoti tas kompiuterio programos funkcijas, kuriomis naudotis gali tik licencijas turintys vartotojai
- 4) Puslapiai, kurie pateikia (angl. linking) ryšį su kitomis interneto svetainėmis, jeigu tų svetainių turinyje yra autorių ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos. Taip yra todėl, kad autorių teisių pažeidimu taip pat laikoma teisės suteikimas pasinaudoti neteisėta kopija. Ryšio suteikimas su svetaine be autorių teisių turėtojų leidimo yra iš

---

¹⁰ Nelegalus programinės įrangos naudojimas internetu // <http://www.straipsniai.lt/articles.php?id=2115>; Prisiungimo laikas: 2005-10-04.

¹¹ Piratavimo rūšys // http://www.bsa.lt/index.php3?menu_id=4&lang=lt; Prisiungimo laikas: 2005-10-04.

esmės suteikimas teisės tretiesiems asmenims padaryti dar daugiau kopijų, pažeidžiančių autorių teises¹².

Šiame darbe taip pat verta apžvelgti spamo įtaka autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimui internete. Spammas – nepageidaujamos masiškai siunčiamos žinutės, naudojant elektroninį paštą. Dažniausiai tokios žinutės yra reklaminio pobūdžio laiškai, siunčiami elektroniniu paštu¹³. Elektroninis paštas yra patogi terpė spamui, nes žinučių pristatymas sąlyginai nemokamas. Naudojant automatinį pašto adresų surinkimo būdą¹⁴ nepageidaujama reklamą gauna daugybė interneto vartotojų. Negalima vienareikšmiškai teigti, kad spammas yra būdas, kurio pagalba interneto vartotojai reklamuoja prekes, pažeidžiančias autorių ir gretutines teises. Apart spamu gaunamų pasiūlymų „pigiau“ įsigyti „ROLEX“ firmos laikrodį, interneto vartotojams tai pat yra siūloma įsigyti ir nelegalios programinės įrangos.

Spamu gaunami reklaminiai pasiūlymai įsigyti autorių teises pažeidžiančią nelegalią programinę įrangą interneto vartotojams turėtų atrodyti labai patrauklūs. Galima panagrinti konkretų atvejį. Elektroniniu paštu gavus reklaminį pasiūlymą, kuriame firma (pavyzdžiui www.softarea.org)¹⁵ siūlo įsigyti programinę įrangą iki dešimties kartų pigiau, nei ją parduoda tariaimi jų konkurentai. Palyginus kainas už programinę įrangą tų firmų, kurios prekiauja originalia (licencijuota) produkcija ir „nelegalius“ pasiūlymus, matome milžinišką kainų skirtumą¹⁶.

Tačiau interneto vartotojai nepuola pasinaudoti spamo pagalba reklamuojamomis interneto svetainėmis, kurios siūlo įsigyti programinę įrangą daug pigiau nei rinkos kainomis. Tuo labiau, kad tokio tipo interneto svetainės ir jose platinamos prekės mažų mažiausiai atrodo įtartini. Nors pavyzdžiui pati interneto svetainė www.softarea.org, atsakydama į vartotojų klausimus (dažniausiai užduodamų klausimų (FAQ) skiltyje), kodėl jų siūloma produkcija yra tokia pigi, atsako: „mūsų siūloma produkcija yra pigesnė todėl, kad mes pristatome savo prekę (programinę įrangą) nefirminėse dėžutėse, bei nėra pridedama naudotojo instrukcija“¹⁷.

Labiau patyrusiems interneto vartotojams teiginys, kad prekė yra pigi vien dėl to, kad ji pristatoma originaliai neįpakuota, ir be naudotojo instrukcijos, tik patvirtintų įtarimą, kad jiems yra siūloma įsigyti nelegalią produkciją. Yra žinoma, kad pirmaujančių programinės įrangos gamintojų kompiuterio programos platinamos tik visiškai supakuotos, todėl savarankiškas

---

¹² Autorių teisės ir gretutinės teisės elektroninėje leidyboje //

http://www.soften.ktu.lt/~virga/mag_atmintine/3sem/teismokkurs1.doc; Prisijungimo laikas: 2005-10-05.

¹³ Straipsnis: Spammas // <http://lt.wikipedia.org/wiki/Spammas>; prisijungimo laikas: 2005-11-13.

¹⁴ Ten pat.

¹⁵ Bendra informacija // <http://www.softarea.org>; prisijungimo laikas: 2005-11-13.

¹⁶ Pavyzdžiui interneto svetainė www.softarea.org siūlo įsigyti Windows XP Professional už 99,95\$, kuomet legali šios programinės įrangos versija kainuoja ~500 litų. Kitas pavyzdys piratinę Adobe Acrobat 6.0 Pro kopiją siūloma (www.softarea.org) įsigyti tik už 79.95 \$, kuomet licencijuota šios programinės įrangos versija kainuoja ~900 litų.

¹⁷ Ten pat.

laikmenos (CD), kurioje atgaminta kompiuterio programa, arba autentiško sertifikato platinimas yra neteisėtas¹⁸. Tačiau, neturint žinių pagrindo informacinių technologijų srityje, interneto vartotojai gali būti suklaidinti ir tik nežinojimo dėka įsigyti piratinę produkciją.

Apibendrinus išdėstyta medžiaga, galima daryti išvadą, kad kompiuterių tinklai nėra vien tik patogias komunikacijos ir tarpusavio sąveikos tarp autorių, gretutinių teisių tūrėtojų ir šių teisių vartotojų galimybes teikiantis darinys. Kompiuterių tinklai įgalina kopijuoti ir platinti autorinius darbus daug paprasčiau, nei bet kada anksčiau. Piratinės produkcijos naudojimas internetu yra sparčiausiai plintanti jos naudojimo forma. Internete cirkuliuojanti informacija, kurios turinys pažeidžia autorines teises, vartotojus pasiekia įvairiais būdais. Tai gali būti interneto puslapiai, siūlantys įsigyti piratinę produkciją, P2P tinklų technologijos ir jų pagrindu sukurtos programos, FTP serveriai ir kt.

---

¹⁸ Esminiai kompiuterių programų teisinės apsaugos aspektai // Juristas. Vilnius, 2005. Nr. 6, p. 12.

Tarptautinės ir regioninės pastangos užtikrinti autorių ir gretutines teises internete

Tarptautinės sutartys

Pirmasis autorių teises ginantis įstatymas priimtas 1710 m. Anglijoje (Karalienės Onos statutas)¹⁹. Statute nustatyta, kad autorius turi išimtinę teisę 14 m. (su teise pratęsti dar 14 m.) dauginti ir platinti savo parašytą knygą.

Dar XIX a. pradžioje dvišaliai tarpvalstybiniai susitarimai buvo retenybė, o autorių teisės buvo ginamos nacionaliniais autoriaus teises saugančiais įstatymais, todėl retai kada šie klausimai įgaudavo tarptautinį mastą²⁰.

Kūrybinės veiklos rezultatų apsauga tarptautiniu mastu buvo pradėta rūpintis tik XIX a. pabaigoje, pradėjus literatūros ir meno kūrinių teisinę apsaugą reglamentuoti tarptautinių lygmeniu. Supratus, kad vien tik nacionaliniu lygiu autorių teisės nėra pakankamai reglamentuotos, 1886 m. rugsėjo 9 d. priimta daugiašalė Berno konvencija „Dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“ (toliau darbe – Berno konvencija)²¹ ir įsteigta tarptautinė sąjunga literatūros ir meno kūriniams saugoti.

Šiandien Berno konvencija vienija 157 šalis²². Lietuva prisijungė prie minėtos Konvencijos (1971 metų Paryžiaus redakcijos) 1994 m.²³. Ši konvencija įtvirtino autorinės nuosavybės principus, jų apsaugą bei praktinio įgyvendinimo aspektus. Šio tarptautinio susitarimo pagrindu autorinės teisės tapo saugomos ne tik toje valstybėje, kurioje buvo sukurtos, bet ir visose kitose, kur jos yra naudojamos.

Berno konvencijos preambulėje pasakyta, kad: „Sąjungos šalys įkvėptos vienodo noro kiek įmanoma efektyviai ir vienodai saugoti literatūros ir meno kūrinių autorių teises...“. Tuo metu, t.y XIX a. pabaigoje pirmasis tarptautinis susitarimas autorių teisių srityje, literatūros ir meno kūrinius apibrėžė gana siaurai, lyginant su šiandiena. Tačiau, anuomet pagrindinės autorinių kūrinių išraiškos formos pagrinde buvo dramos ir dramos – muzikos kūriniai, choreografijos kūriniai, pantomimos kūriniai ir kt.

---

¹⁹ Plačiau apie autorių teisių istoriją // <http://www.copyrighthistory.com/anne.html>; Prisijungimo laikas: 2005-10-10.

²⁰ Lindner B. Cross – border copyright protection before the Berne Convention: a brief account of music publishing practices in the early 19th century // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 17.

²¹ Berno konvencija sudaryta 1886 m. rugsėjo 9 d., užbaigta 1896 m. gegužės 4 d. Paryžiuje, pataisyta 1908 m. lapkričio 13 d. Berlyne, užbaigta 1914 m. kovo 20 d., pataisyta 1928 m. birželio 2 d. Romoje, 1948 m. birželio 26 d. Briuselyje, 1967 m. liepos 14 d. Stokholme ir 1971 m. liepos 24 d. Paryžiuje. Speciali taisyklė Nr. 11 „Dėl pramoninės nuosavybės teisių ir autorinių teisių“ // <http://www.expo2005.lt/files/0.446045001077200946.pdf>; prisijungimo laikas: 2005-10-02.

²² Blomqvist J.S. The future of the Berne convention and the international cooperation on copyright and related rights // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 10.

²³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994-07-29 nutarimas Nr. 677 „Dėl prisijungimo prie 1886 metų Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“ // Valstybės žinios 1994 m, Nr. 60 – 1198.

Sparčiai vystantis informacinės visuomenės plėtrai, atsižvelgiant į naujų technologijų įtaką autorių ir gretutinėms teisėms iškilo poreikis tobulinti šių teisių apsaugą. XX a. antroje pusėje siekiant tarptautiniu lygiu užtikrinti kuo veiksmingesnę ir vienodesnę literatūros ir meno kūrinių apsaugą²⁴ buvo priimti autorių teisių ir gretutinių teisių reglamentavimą nustatantys norminiai aktai. Naujų tarptautinių taisyklių įvedimas dažnai yra grindžiamas jau egzistuojančių Berno konvencijos taisyklių pavyzdžiu. Pavyzdžiui PINO autorių teisių sutarties preambulėje nustatyta, kad: „susitariančios šalys, pripažindamos būtinybę įvesti naujas tarptautines taisykles ir patikslinti kai kurių egzistuojančių taisyklių aiškinimą, pripažindamos didelę ryšių ir informacijos technologijų plėtros bei jų sąveikos įtaką literatūros ir meno kūrinių kūrimui, susitaria...“.

Taigi, po Berno konvencijos buvo priimti šie tarptautiniai norminiai aktai reglamentuojantys autorių ir gretutines teises:

1. 1952 m. priimta Pasaulinė autorių teisių konvencija, kuri panašiai, kaip ir Berno konvencija nustatė autorių teisių objektus, subjektus ir jų teises;
2. 1961 m. priimta Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančių organizacijų apsaugos. 1886 m. priimta Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos reguliavo tik autorių teises į literatūros ir meno kūrinius, bet nereguliavo gretutinių teisių. Todėl 1961 m. Romos konvencija yra pirmasis tarptautinis dokumentas įtvirtinęs gretutines teisių naudojimą šalyse narėse. Ši konvencija saugo atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančių organizacijų teises į kūrinius, sukurtus jų veiklos metu;
3. 1971 m. pasirašyta Ženevos konvencija dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų kopijavimo. Konvencijos šalys narės šiuo tarptautiniu aktu buvo įpareigosios valstybės (aut. pastaba – kitos Ženevos konvencijos narės) piliečius apsaugoti nuo fonogramų kopijavimo be gamintojo sutikimo, nuo kopijų importavimo, jei gamyba ir importavimas skirti neteisėtam pasipelnymui, arba nuo neteisėto kopijų platinimo;
4. 1996 m. gruodžio 20 d. pasirašytos Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių ir atlikimų ir fonogramų sutartys (PINO sutartys). Šios sutartys – didžiulis žingsnis pirmyn, palyginti su kitomis iki tol galiojusiomis autorių teisių ir gretutinių teisių tarptautinėmis sutartimis, būtent su 1886 m. Berno konvencija, 1996 m. Romos konvencija bei Pasaulio prekybos organizacijos sutartimi dėl intelektinės nuosavybės teisės aspektu, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis)²⁵. PINO autorių teisių sutartis

---

²⁴ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // Valstybės žinios. 2000, Nr. 98 – 1060.

²⁵ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentaras. Vilnius, 2001, P. 5.

daugeliu aspektų panaši į Berno konvenciją, tačiau atsižvelgiant į technologijų pažangą informacinėje visuomenėje žymiai išplėtė autorių teisių apsaugos galimybes;

5. 2001 m. Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų. Prie konvencijos Lietuva prisijungė 2003 m. birželio 23 d. Pasirašytoji konvencija yra vienas iš nedaugelio Europos Tarybos dokumentų, kurio narėmis gali tapti ne tik organizacijos narės, bet ir kitos pasaulio valstybės, dalyvavusios jo rengime²⁶. Šiuo įsipareigojimu siekiama, kad pasirašiusios valstybės, nustatydamos sunkiausių atsakomybės formą už atskirus nusikaltimus, efektyviai kovotų su modernių technologijų pagalba daromais nusikaltimais. Pasirašydama šį tarptautinį dokumentą Lietuva įsipareigojo numatyti nacionaliniuose teisės aktuose baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus.

Žinoma, išvardintų konvencijų, reglamentuojančių autorių teises ir gretutines teises sąrašas nėra baigtinis. Šiame skyriuje esminis dėmesys bus skiriamas toms tarptautinės teisės normų nuostatoms, kurios reguliuoja autorių ir gretutines teises informacinėje visuomenėje. Pirmiausia bus aptariami pasauliniu mastu priimti teisės aktai, reguliuojantys autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimą internete. Po to bus aptariamas autorių teisių ir gretutinių teisių reglamentavimas regioniniu mastu – Europos Sąjungoje.

Didelę reikšmę efektyviai autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugai, atsižvelgiant į naujų technologijų įtaką, turi 1996 m. gruodžio 20 d. Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis ir 1996 m. gruodžio 20 d. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis (PINO sutartis). Šiose naujausiose universaliose autorių teises ir kai kurias gretutines teises reglamentuojančiose tarptautinėse sutartyse siekiama modernizuoti autorių ir gretutines teises atsižvelgiant į technologijų pažangą informacinėje visuomenėje. Juk staigi skaitmeninių technologijų ir nuo jų neatsiejamoms informacinės visuomenės plėtra, kuri neabejotinai palietė autorių teisių sritį, paskatino plėsti tarptautinę teisės normų bazę. Berno konvencijoje įtvirtintų normų visapusiškai autorių teisės apsaugai nebeužteko. Berno konvencijos 2 straipsnyje²⁷ nustatyta literatūros ir meno kūrinių sąvoka neapėmė, ir negalėjo apimti, tik XX a. technologijų plėtros etape atsiradusių „naujų“ į autorinių darbų sąrašą įtrauktinų nuostatų. Kaip pavyzdį galima pateikti su tokia technologijos plėtra susijusias nuostatas dėl kompiuterių programų, duomenų bazių, persiuntimo internetu, skaitmeniniais tinklais ir kita.

PINO autorių teisių sutarties 4 straipsnis nustato, kad: „kaip apibrėžta Berno konvencijos 2 straipsnyje, kompiuterio programos yra saugomos kaip literatūros kūriniai“. Taip pat PINO autorių sutarties 5 straipsnio dėl duomenų rinkinių (duomenų bazių) nuostata įtvirtinta, kad bet

²⁶ Lietuva prisijungė prie Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų // <http://www.ivpk.lt/main-news.php?cat=30&gr=1&n=308>; prisijungimo laikas: 2005-11-07.

²⁷ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40–988.

kokia forma išreikšti duomenų ar kitokios medžiagos rinkiniai, kurie dėl turinio parinkimo ar išdėstymo laikomi intelektinės kūrybos rezultatu, yra saugomi. Pastebima, kad PINO sutarties 4 straipsnis dėl kompiuterinių programų ir 5 straipsnis dėl duomenų bazių nustato tai, kas jau reglamentuota Berno konvencijos 2 straipsnyje, kuris šiuo klausimu nepateikia aiškios pozicijos, tačiau atitinka jos turinį²⁸. Nagrinėjamų normų atsiradimą neabejotinai sąlygojo pasaulinė kompiuterizacija ir interneto tinklo plėtra. Kompiuteriams buvo kuriamos įvairios operacinės ir kitos pagalbinės programos, o jų autoriams atsirado poreikis įtvirtinti savo teises. Taip pat ir duomenų rinkiniai, kurie yra intelektinės veiklos rezultatas (dėl savo turinio parinkimo ar išdėstymo) gali būti pateikiami „bet kokia forma“. Tai ir elektroninė forma, pavyzdžiui, rinkinys kompaktinėje plokštelėje ar interneto tarnybinėje stotyje (serveryje)²⁹. PINO sutartis modernizuoja Berno konvencijoje numatytą autorių teisių apsaugą, atsižvelgiant į technologijų pažangą informacinėje visuomenėje³⁰. Minėtos sutarties atskiru punktu nurodoma, kad kompiuterių programos yra saugomos kaip literatūros kūriniai ir jos saugomos tokia pačia apimtimi, kaip ir bet kuris literatūros kūrinys, pagal galiojančius vietinius ir tarptautinius teisės aktus.

PINO sutarties 8 straipsnis nustato, kad: „autoriai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu viešai paskelbti savo kūrinius, paskelbiant juos laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant tų kūrinių padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku“. Šis sutarties straipsnis papildo Berno konvencijos nuostatas dėl tradicinės viešo paskelbimo teisės naudojimo ir nustato teisę padaryti kūrinį viešai prieinamą, kuri taikoma pagal pareikalavimą ir kitiems analogiškiems kūrinių panaudojimo (pavyzdžiui – internetu) būdams. Tai yra svarbi tarptautinė nuostata autoriams, kurių autoriniai darbai yra ar gali būti naudojami skaitmeninėje aplinkoje. Ši nuostata susijusi su kūrinių paskelbimu internete. Teisė padaryti kūrinį viešai prieinamą (internetu) yra viena svarbiausių ir labiausiai paplitusių naudojimosi kūriniais forma, kuri apima siūlymą visuomenei pasiekti kūrinius. Taigi „darymas viešai prieinamą“ pagal PINO sutarties 8 straipsnį būtų ir tada, kai kūriniai laikomi tarnybinėje stotyje (serveryje) ir juos per interneto tinklą gali pasiekti bet kuris tą tinklą naršantis žmogus³¹.

Analizuojant PINO sutarties 8 straipsnio normą, būtina paminėti, kad vienas pagrindinių teisės padaryti kūrinius viešai prieinamus bruožų yra tai, kad visuomenės nariai gali juos pasiekti

---

²⁸ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai Vilnius: UAB „Ukmergės spaustuvė“, 2001, P. 13.

²⁹ Ten pat, P. 14.

³⁰ Lietuvoje įsigaliojo PINO autorių teisių sutartis, sustiprinsianti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą // http://www.bsa.lt/index.php3?menu_id=2&news_id=26&lang=lt; prisijungimo laikas 2005-11-10.

³¹ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai Vilnius: UAB „Ukmergės spaustuvė“, 2001, P. 20.

individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku³². Tai reikštų, kad kiekvienas vartotojas turi turėti galimybę tam tikru laiku, pasirinktoje vietoje pasiekti norimą kūrinių ir persisiusti jį į savo kompiuterio atmintį. Pastebima, kad PINO Sutarties 8 straipsnio nuostatos jau įtvirtino pagrindinius autorių teisių realizavimo internete aspektus.

Taip pat didelę reikšmę efektyviai autorių teisių apsaugai, atsižvelgiant į naujų technologijų įtaką, turi sutarties 11 ir 12 straipsniai. Šie PINO autorių teisių sutarties straipsniai nustato autorių teisių apsaugą elektroninėje erdvėje.

Sutarties 11 straipsnis įtvirtina, kad: „susitariančios šalys numato tinkamą teisinę apsaugą ir veiksmingas teisines priemones, neleidžiančias pašalinti ar išvengti techninių apsaugos priemonių, kurias pagal šią sutartį ar Berno konvenciją autoriai naudoja savo teisėms įgyvendinti ir kurios apriboja neteisėtus veiksmus, t.y. kūrinių naudojimą be autoriaus leidimo“. Šiuo straipsniu siekiama padėti vykdyti ir užtikrinti efektyvią apsaugą skaitmeninėje aplinkoje per atitinkamas teisių įgyvendinimo priemones³³. 11 straipsnis nepatiksina kas yra „tinkama teisinė apsauga“ ir kokių teisinių priemonių reikia imtis, kad būtų nustatyta atsakomybė už techninių apsaugos priemonių pašalinimą ar vengimą. Vienintelis tokių teisinių priemonių kriterijus yra jų efektyvumas³⁴, kurio įgyvendinimo veiksmų laisvė suteikiama sutarties šalims.

Susitariančios šalys įvertino, kad techninės priemonės tinkamai neužtikrina autorių teises į kūrinių, nes techninė apsauga dažnai būdavo pašalinama be teisių turėtojų leidimo. Todėl nagrinėjamos PINO sutarties 11 straipsnis įtvirtino, kad techninių apsaugos priemonių pašalinimas ar vengimas bus apsaugotas teisinėmis priemonėmis, atitinkančiomis šalių teisinės sistemos, kurias numatys pačios susitariančios šalys. Pavyzdžiui, jeigu apribotas priėmimas prie elektroninės svetainės turinio ir galima pasinaudoti tik jos dalimi, tai techninių apsaugos priemonių pašalinimas ir tokiu būdu pasinaudojimas šia dalimi jau bus baudžiamas³⁵. Susitariančios šalys gali numatyti tam tikras civilinės atsakomybės priemones (pavyzdžiui techninės apsaugos pašalinimo priemonių konfiskacija), taip pat administracinę ar baudžiamąją atsakomybę.

PINO sutarties 12 straipsnis įpareigoja susitariančias šalis nustatyti atsakomybę už informacijos apie elektroninių teisių valdymo panaikinimą ar pakeitimą ir už tokių neteisėtų kūrinių kopijų viešą paskelbimą. Taip pat, kaip ir 11 straipsnyje, PINO autorių teisių sutarties šalys turi numatyti tinkamas ir veiksmingas teisines priemones, kurios užtikrins autoriaus teises nuo neteisėto elektroninės informacijos apie teisių valdymą pakeitimą ar panaikinimą.

---

³² Ten pat. P. 21.

³³ Ten pat. P. 26.

³⁴ Ten pat.

³⁵ Matulevičienė N. Autorių teisės ir gretutinės teisės elektroninėje leidyboje. Vilnius, 2000. P. 12.

PINO autorių sutarties 14 straipsnio 2 dalyje nurodomi tik bendrieji įpareigojimai susitariančioms šalims užtikrinti, kad pagal nacionalinius įstatymus būtų prieinamos teisių gynimo procedūros, kurios leistų imtis efektyvių veiksmų prieš bet kokią sutartyje numatytą teisių pažeidimą, įskaitant skubias pažeidimų prevencijos teisės gynimo priemones.

1996 m. kartu su autorių teisių sutartimi PINO priėmė atlikimų ir fonogramų sutartį. Ši sutartis sudaryta siekiant modernizuoti Romos konvencijoje numatytą atlikėjų ir fonogramų gamintojų teisių apsaugą atsižvelgiant į technologijų pažangą informacinėje visuomenėje. Iškilę būtinybė apsaugoti atlikėjų teises ir fonogramų gamintojų teises į atlikimo įrašus ir fonogramas, atsiradus naujiems panaudojimo būdams (pavyzdžiui atlikimų įrašų ir fonogramų padarymas viešai prieinamais interneto pagalba ir kt.). Kaip pavyzdį galima pateikti dėl technologijos plėtros PINO atlikėjų ir gamintojų sutartyje numatytas nuostatas, apimančias skaitmeninį atgaminimą³⁶.

Taigi, PINO sutarties 7 ir 11 straipsniai suteikia atlikėjams ir fonogramų gamintojams išimtinę teisę leisti tiesioginį ar netiesioginį atgaminimą bet koku būdu ar forma. Atgaminimas bet koku būdu ir forma apima ir skaitmeninį atgaminimą. Tai patvirtinama šios sutarties paaiškinimuose: atgaminimo teisė taikoma ir skaitmeninėje aplinkoje. Atgaminimo teisė taip pat apima labai trumpai truncančius atgaminimo veiksmus, įskaitant ir tuos, kurie kartais vadinami „automatiniais“ ar „techniniais“ ir vyksta, kai naudojamos kompiuterinėmis programomis ar perduodant iš vieno terminalo į kitą³⁷.

PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 10 ir 14 straipsniai įtvirtina vadinamąją teisę daryti atlikimo įrašą ir fonogramą viešai prieinamą. Ji taikoma apibūdinant tuos atvejus, kai internetu ar panašiais tinklais pagal pareikalavimą arba kitokiais būdais galima naudotis atlikimais ir fonogramomis³⁸. Šios sutarties nuostatos atitinka PINO autorių teisių sutarties 8 straipsnį, vienodai įtvirtinančios teisę padaryti atlikimų įrašus ir fonogramas viešai prieinamas³⁹. Pavyzdžiui, jei interneto vartotojas pasiekia atlikimus ar fonogramas laikomas FTP serveryje ar interneto svetainėje, kuriuos paskui persiunčia į kompiuterio atmintį, tokius *on line* veiksmus apima nagrinėjami PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 10 ir 14 straipsniai.

Kitos PINO atlikimų ir fonogramų sutarties nuostatos, antai kaip įsipareigojimai, susiję su techninėmis apsaugos priemonėmis ir/ar informacija apie teisių valdymą ir pan., numato vienodas nuostatas, kokias šiais klausimais jas numato PINO autorių teisių sutartis.

Dar viena labai svarbi atlikėjams ir fonogramų gamintojams nuostata, numatyta nagrinėjamos PINO sutarties 15 straipsnyje – teisė į atlyginimą už transliavimą ir viešą

³⁶ Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai Vilnius: UAB „Ukmergės spaustuvė“, 2001, P. 38.

³⁷ Ten pat. P. 53.

³⁸ Ten pat. P. 56.

³⁹ Plačiau apie tai, šio darbo 4 puslapyje.

paskelbimą. Šio straipsnio 4 dalies dispozicija pateikia patikslinimą, svarbų tais atvejais, kai fonogramos padaromos pasiekiamos visuomenei tik internetu, tuo pat metu nepaleidžiant į rinką kopijų – materialių objektų. Taigi, kai fonogramos pateikiamos visuomenei tik internetu ir kai tokios fonogramos vėliau kopijuojamos ir naudojamos transliacijai ar viešam paskelbimui, šios sutarties 15 straipsnio 4 d. garantuoja: jei naudojamos tokio tipo fonogramos, atlyginimas už transliavimą ir viešą paskelbimą taip pat turi būti mokamas⁴⁰.

Kūriniai, o tiksliau – gretutinių teisių objektai interneto pagalba padaromi viešai prieinamais, tuo sudarant puikias sąlygas atgaminti ir saugoti juos elektronine forma. Elektroninės leidybos procese svarbiausia yra turėti teisę atgaminti gretutinių teisių objektą skaitmeniniu būdu elektronine forma ir viešai paskelbti, t.y. padaryti viešai prieinamais tokiu būdu, kad bet kuris asmuo galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku. Suprantama, kad gretutinių teisių objekto padarymas viešai prieinamu visu pirma reiškia jo paskelbimą elektronine forma internete.

Pažymėtina, kad kitose tarptautinėse sutartyse, pavyzdžiui 1961 m. Romos konvencijoje dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančių organizacijų apsaugos, teisių gynimo klausimai nereglamentuojami, o 1971 metų Ženevos konvencijos dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų kopijavimo 3 straipsnyje numatytas tik bendro pobūdžio įpareigojimas valstybėms nustatyti konvencijos įgyvendinimo priemonės, kurios turėtų apimti vieną ar daugiau tokių apsaugos užtikrinimo priemonių kaip autoriaus ar kitų specifinių teisių suteikimas ir kt⁴¹.

Apibendrinus išdėstyta, galime pasakyti, kad internetas, kuris iš prigimties yra labai dinamiškas, nepripažįsta valstybių sienų. Žinoma, autorinės teisės į informacinės srities kūrybos rezultatus, kaip ir pats asmuo, yra susiję su konkrečia valstybe. Tuo tarpu nacionalinės teisės normos reguliuojančios šią sritį dažnai yra skirtingai interpretuojamos. Šie skirtumai autorių teisių turėtojams ar naudotojams gali sudaryti tam tikrų kliūčių ir nepatogumų įgyvendinant savo teises ir laisves. Šios priežastys sąlygojo veiksmų būtinumą tarptautiniu lygmeniu reglamentuoti autorių ir gretutines teises. Reikšmingos intelektinės nuosavybės srities – autorių teisių ir gretutinių teisių tarptautinio reglamentavimo pamatai įtvirtinti 1886 m. Berno konvencijoje. Tačiau, atsižvelgus į šio darbo tikslus, didžiausias dėmesys buvo skiriamas PINO autorių teisių ir atlikimų ir fonogramų sutartims. Šiomis sutartimis siekiama modernizuoti Berno konvencijoje ir Romos konvencijoje numatytą autorių teisių apsaugą, atsižvelgiant į technologijų pažangą

---

⁴⁰ Ten pat, P. 60.

⁴¹ Mizaras V. Prevencinis autorių teisių ir gretutinių teisių gynimas // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 92.

informacinėje visuomenėje⁴². Ypatingas dėmesys skiriamas programinei įrangai, nes Berno konvencija sukurta tais laikais, kai programinės įrangos apskritai nebuvo. Dėl pačios programinės įrangos vyko ginčai. Dar 1970 – 1980 metais vyko diskusijos, t.y. nebuvo vieningos nuostatos, kurioms teisėms – autorių, patentų ar *sui generis* priskirti programinę įrangos apsaugą⁴³. Pažangus reiškinys (PINO sutartys) kartu reiškia, kad užsienio ir Lietuvos autoriai galės dar lengviau ginti savo teises. Todėl nelegalios produkcijos gamintojai ir platintojai internete susidurs su dar didesnėmis problemomis.

Europos Bendrijos teisė

Europos Bendrija pati nusprendė priimti taisykles, kurios bus taikomos jos vidaus rinkoje. Ir tai yra labai logiška. Internetas absoliučiai ignoruoja bet kokius geografinius apribojimus, sienas ir pan., todėl būtų mažų mažiausiai neprotinga šį fenomeną palikti pavienių valstybių narių nuožiūrai. EB kontekste internetas vertintinas kaip pagrindinis kelias EB vidaus, bendrajai rinkai sukurti ir funkcionuoti⁴⁴.

Siekiant užtikrinti Lietuvos integracijos į Europos Sąjungą procesą, Lietuvos nacionalinės teisės normos autorių teisių ir gretutinių teisių srityje yra suderintos su šiais Europos Sąjungos teisės aktais:

1. 1991 m. gegužės 14 d. Tarybos direktyva 91/250/EEB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (pakeitimai 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/98/EEB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminų derinimo). Šios direktyvos 1 straipsnyje nustatyta, kad vadovaudamasi šios direktyvos nuostatomis, valstybės narės apsaugo kompiuterines programas autorių teisių principu panašiai kaip literatūros ir meno kūrinius – kaip apibrėžė Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos⁴⁵;
2. 1992 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 92/100/EEB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (pakeitimai 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/98/EEB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminų derinimo ir 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo);

---

⁴² Intensyvėja programinės įrangos gamintojų gynyba // <http://www.nkm.lt/086/aktualijos.htm#bsa>; prisijungimo laikas: 2005-10-16.

⁴³ Is computer software protected by copyright? // http://www.wipo.int/copyright/en/faq/faqs.html#P21_3830; prisijungimo laikas: 2005-11-08.

⁴⁴ Mizaras V. Asmens duomenų apsauga tarptautinėje ir EB teisėje. Vilnius, 2001 m. P. 5.

⁴⁵ Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40– 988.

3. 1993 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniams transliavimui ir kabeliniam retransliavimui, koordinavimo;
4. 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/98/EEB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminų derinimo (pakeista 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo);
5. 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos;
6. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva). Šioje direktyvoje nustatomi bendri tarpinių paslaugų teikėjų atsakomybės principai bei įgyvendinimas;
7. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB (žinoma kaip Europos Sąjungos autorių teisių direktyva) dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo;
8. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemonių ir procedūrų.

Didelę įtaką autorių teisių apsaugai turi naujų skaitmeninių technologijų taikymas, kuriam Europos Bendrijoje, pastaruoju metu skiriamas didžiausias dėmesys⁴⁶. Paskutiniu dešimtmečiu Europos sąjungos intelektinei nuosavybei būdinga tai, kad priimta daug ir pakankamai greitai autorių teisių ir gretutinių teisių vienodinimui skirtų direktyvų. Iš esmės, ES priimtų direktyvų intelektinės nuosavybės srityje dėmesys yra skirtas materialinės teisės reglamentavimui. Procesinė intelektinės nuosavybės sritis Europos Sąjungos teisėje buvo nesuderinta. Tai įgyvendinti buvo paskirta ES valstybių narių nacionaliniais teisės aktais. Tik 2004 m. balandžio 29 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo⁴⁷. Šios direktyvos paskirtis – suvienodinti ir sustiprinti intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemones ir būdus valstybėse narėse. Direktyva nustato priemones, procedūras ir teisių gynimo būdus, reikalingus užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių, kurios numatytos Bendrijos teisėje ir/ar valstybių narių teisėje, gynimą nuo bet kokio pažeidimo. 2004/48/EB direktyvą šiame darbe nagrinėsime tik ta apimtimi, kuri liečia autorių ir gretutines teises elektroninėje erdvėje, nes direktyva orientuota ir į kitas intelektinės nuosavybės sritis.

---

⁴⁶ Matulevičienė N. Autorių teisių apsauga išsiplėtusioje Europos Sąjungoje // [http://www.culture.lt/dailė/04\(1\)/ata.htm](http://www.culture.lt/dailė/04(1)/ata.htm); prisijungimo laikas: 2005-10-17.

⁴⁷ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo // <http://www.lrkmlt/EasyAdmin/sys/files/DIREKTYVA.FINAL.doc>; prisijungimo laikas: 2005-11-13.

2004/48/EB direktyva, kaip numatyta jos preambulėje, nepakeičia, o papildo ES teisėje įtvirtintas nuostatas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos. Kaip buvo minėta, iki šios direktyvos priėmimo 2004 metais, Sąjungos lygiu procesinė intelektinės nuosavybės sritis buvo reglamentuota tik fragmentiškai. Pavyzdžiui direktyva 91/250/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos numato 2 gynimo būdus: nuostolių atlyginimas už kaltą neteisėtą kompiuterio programų kopijų naudojimą apyvartoje ir priemonių, kurios buvo naudojamos tokioms kopijoms atgaminti, arba techninių priemonių, kurios naudojamos išvengti kompiuterių programos apsaugos, pateikimą į apyvartą. Taip pat neteisėtą kompiuterio programų ir priemonių tokioms programoms gaminti bei techninių priemonių programų apsaugai išvengti areštavimas pagal nacionalinius valstybės narės įstatymus (91/250/EB direktyvos 7 straipsnis).

Intelektinės nuosavybės teisių išimtinis absoliutus pobūdis pasireiškia tuo, kad jų turėtojas gali uždrausti be savo sutikimo šiomis teisėmis naudotis ir pareikšti reikalavimus dėl teisių gynimo kiekvienam kitam asmeniui, kuris neteisėtai naudojami saugomu objektu⁴⁸. Siekiant įgyvendinti nustatytus gynimo būdus, 2004/48/EB direktyva 4 straipsniu išplečia subjektų, turinčių teisę kreiptis dėl priemonių, procedūrų ir gynybos būdų taikymo ratą. Šią teisę realizuoja ne tik teisių turėtojai, bet ir asmenys, turintys tiesioginį interesą ir teisiškai atstovaujantys, t.y. licenciatai, kolektyvinės administravimo institucijos, profesinės sąjungos ir kt.

Nagrinėjamos 2004/48/EB direktyvos 8 straipsnis įtvirtina teisę gauti informaciją apie subjektus, kurie tariamai yra autorių ir gretutinių teisių pažeidėjai. Pavyzdžiui kolektyvinės administravimo institucijos, atstovaujančios autorių ar gretutines teises šio direktyvos straipsnio pagrindu turi teisę gauti informaciją apie interneto paslaugų tiekėjus, FTP serverių valdytojus bei P2P tipo programų vartotojus ir jų dispozicijoje esančia autorines ir gretutines teises pažeidžiančia informacija. Šis direktyvos straipsnis taip pat įpareigoja valstybes nars užtikrinti, kad kompetentingos teismo institucijos galėtų reikalauti pateikti informaciją apie prekių ir paslaugų pažeidžiančių intelektinės nuosavybės teises kilmę ir platinimo kanalus iš pažeidėjo.

Dar viena svarbi taisyklė, skirta intelektinės nuosavybės teisių gynimui skaitmeninėje erdvėje – 2004/48/EB direktyvos 11 straipsnyje reglamentuotas neteisėtų veiksmų uždraudimas, kada valstybės narės numato, jog kompetentingi teismai, nustatę intelektinės nuosavybės teisės pažeidimą, gali priimti sprendimą uždrausti tolesnį teisių pažeidimą. Minėtas straipsnis nustato, kad teisių turėtojas (valstybėse narėse) pareikšti reikalavimą tarpininkui, kurio paslaugomis naudojasi tretieji asmenys, darydami intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus: uždrausti ar sukliudyti tarpininkui teikti kompiuterio tinklais paslaugas, kuriomis naudojasi tretieji asmenys,

---

⁴⁸ Mizaras V. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reglamentavimo novelos Europos Bendrijos teisėje: pagrindiniai principai // Teisė. Vilnius, 2005, Nr. 55. P. 38.

darydami autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimą; pašalinti tokį pažeidimą arba neleisti prieiti prie tokios informacijos⁴⁹.

Kita svarbi direktyva, kuria reikėtų panagrinėti šiame darbe – 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo, kurioje numatytos tokios teisių gynimo priemonės, kurias valstybės narės turi numatyti vidaus teisėje. Šioje direktyvoje, apart bendro įpareigojimo valstybėms narėms numatyti sankcijas už direktyvoje nustatytus pažeidimus, įtvirtinti galimybę ginti pažeistas teises (teisme), yra numatytos priemonės užtikrinti intelektinės nuosavybės objektų apsaugą elektroninėje erdvėje.

Taip pat, kaip ir PINO autorių teisių ir atlikimų ir fonogramų sutartys, 2001/29/EB direktyva įpareigoja valstybes nares nustatyti tinkamą teisinę apsaugą ir veiksmingas priemones, kurios neleisų pašalinti ar išvengti techninių apsaugos priemonių, kurias autoriai naudoja savo teisėms įgyvendinti ir kurios apriboja neteisėtus veiksmus elektroninėje erdvėje⁵⁰. Reikėtų paminėti, kad nagrinėjama direktyva yra detalesnė ir išsamesnė PINO sutarčių atžvilgiu.

Bendrai, direktyva 2001/29/EB yra siekiama suvienodinti valstybių narių nacionalinių įstatymų nuostatas, skirtas ginti intelektinės nuosavybės teisių panaudojimą internete, ir įsipareigojimus, susijusius su techninės apsaugos priemonėmis bei informacija apie teisių valdymą.

Yra žinoma, kad interneto tinklai sukuria sąlygas intelektinės nuosavybės plitimui, o teisinėmis priemonėmis įtvirtinus techninių apsaugos priemonių taikymą, bei valstybėms narėms nustačius teisinę apsaugą už minėtų priemonių pašalinimą, autoriams ir gretutinių teisių turėtojams sudaromos sąlygos tinkamai įgyvendinti savo teises bei laisves į kūrybos rezultatus, platinamus elektroninėje erdvėje.

Minėtos direktyvos 3 straipsnis įtvirtina autorių ir gretutines teisių objektų leidimą arba draudimą būti viešai prieinamais, t.y. kai interneto vartotojai iš interneto puslapio arba pasitelkdami kitas interneto teikiamas galimybes gali savarankiškai pasiekti norimus kūrinius, fonogramas pasirinktu laiku ir pasirinktoje vietoje.

2001/29/EB direktyvos 5 straipsnis pateikia išimtinių teisių išimtis ir apribojimus. Pirmoje straipsnio dalyje įvardijamas privalomas išimties dėl atgaminimo teisės taikymo atvejis, telekomunikacijos operatoriams ir kitiems paslaugų tiekėjams, kuri apima techninius atgaminimus, vykdomus skaitmeniniu būdu, tokius kaip medžiagos perdavimas internetu. Būtina

---

⁴⁹ Mizaras V. Prevencinis autorių teisių ir gretutinių teisių gynimas // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius:aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 94.

⁵⁰ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo // <http://www3.lrs.lt/c-bin/eu/preps2?Condition1=22767&Condition2=>; Prisijungimo laikas: 2005-10-05.

šios išimties taikymo sąlyga – atgaminimo veiksmai negali turėti savarankiškos ekonominės vertės.

Intelektinės nuosavybės objektus padarius prieinamus viešais interneto tinklais, jie tapo prieinami daugeliui vartotojų. Žinoma, ši teisių turėtojų galimybė sąlygoja poreikį apsaugoti savo teisių objektus, ribojant ir kontroliuojant jų naudojimą pasitelkiant technines apsaugos priemones. Tačiau kompiuterių įsilaužėliams pavyksta įveikti pavyzdžiui programinės įrangos gamintojų prie savo produktų pridėdamas specialias apsaugos priemones⁵¹. Todėl, siekiant užtikrinti autorių ir gretutinių teisių turėtojų apsaugą skaitmeninėje erdvėje, direktyva numato, kad valstybės narės privalo užtikrinti apsaugą nuo techninių priemonių šalinimą ar vengimą bei informacijos apie teisių valdymą šalinimą. Ši nuostata su papildymais iš esmės atkartoja, bet taip pat ir papildo PINO sutartyse nustatytus įpareigojimus dėl techninių apsaugos priemonių ir teisių valdymo. Direktyva 2001/29/EB papildydama tarptautinius PINO susitarimus, įtvirtina santykį tarp techninių apsaugos priemonių bei išimčių ir apribojimų, taikomų atgaminimo teisei bei teisei padaryti viešai prieinamą. Tuo yra siekiama suderinti teisių turėtojų ir teisių vartotojų interesus.

Nagrinėtos ES direktyvos yra orientuotos į šalių narių nacionalinių teisės normų reglamentuojančių intelektinę nuosavybę ir jos apsaugą, unififikavimą. Europos Sąjungos narės Europos Tarybos ir Parlamento direktyvų pagalba siekia sudaryti geresnes sąlygas autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugai. Šalys, siekiančios narystės ES, savo įstatymus privalo derinti su ES teisės aktais reguliuojančiais intelektinę nuosavybę, atsižvelgdamos į valstybių narių sukauptą patirtį. Kartu yra tobulinamos ir ES teisės normos, neabejotinai įtakojamos ekonomikos, kultūros ir svarbiausia informacinės visuomenės plėtros. Paskutinio dešimtmečio skaitmeninių technologijų ir nuo jų neatsiejamos informacinės visuomenės plėtra kuria ir informacinių technologijų saugumo problemas, todėl siekiant sukurti sparčiai informacinės visuomenės plėtrai būtinas sąlygas, reikia užtikrinti tarptautinius reikalavimus atitinkančią saugią elektroninę aplinką⁵². Internetas yra pasaulinis, globalus tinklas, todėl jis neabejotinai reikalauja tokių taisyklių, kurios būtų taikomos vienodai visame pasaulyje, kur tik prieinamas internetas. Geras tokios unififikacijos pavyzdys – PINO sutartys.

Didelę reikšmę autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimui internete turi Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų harmonizavimo. Taip pat svarbi direktyva yra Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, kuri

---

⁵¹ Plačiau apie tai, šio darbo 6 puslapyje.

⁵² Aplinkybės dėl kurių buvo įkurtas Nusikaltimų elektroninėje erdvėje tyrimo skyrius // <http://www.cyberpolice.lt/index.asp?DL=L&TopicID=2>; prisijungimo laikas: 2005-11-10.

pirmoji Europos Sąjungoje nustatė intelektinės nuosavybės teisių apsaugos gynimo būdus ir priemones⁵³.

Regioninių lygiu – Europos Sąjungoje, esant vienodoms sąlygoms, autorių ir gretutinių teisių turėtojams ir naudotojams paprasčiausiai yra lengviau įgyvendinti savo teises ir laisves intelektinės nuosavybės srityje. Tuo yra skatinamas kūrybingumas ir investicijos į kultūrą bei pramonę, įskaitant informacinių technologijų sritį. Naujos, bendros visoje ES, teisinio reguliavimo normos harmonizuos meno kūrėjų ir kūrinių naudotojų interesus informacinėje visuomenėje, sudarydamos sąlygas tiek Lietuvai, tiek kitoms Europos šalims vienodai įsijungti į išsiplėtusių Europos Sąjungos vidaus rinką.

---

⁵³ Mizaras V. Mokslinė studija: 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo nuostatų įgyvendinimas Lietuvos autorių teisėje. Vilnius, 2004. P. 4.

Tarptautinių teisės normų įgyvendinimas Lietuvoje. Lietuvos teisinė bazė autorių teisių ir gretutinių teisių srityje

Per visą, palyginti neilgą, nepriklausomybės laikotarpį Lietuvoje sukurta moderni norminė bazė ir teisių įgyvendinimo sistema, ratifikuotos pagrindinės tarptautinės konvencijos ir sutartys, reglamentuojančios autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą⁵⁴. Lietuvoje autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą šiuo metu reglamentuoja 2003 m. kovo 5 d. priimtas autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (ATGTĮ)⁵⁵. Šio įstatymo priėmimu buvo siekiama „suderinti autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos nuostatas su 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo (2001/29/EB) ir tobulinti autorių teisių apsaugą atsižvelgiant į Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus“⁵⁶ ir kitus Europos Sąjungos teisės aktus.

Galima teigti, kad iki 2004 m. Lietuvos autorių ir gretutinių teisių normos buvo suderintos su visais ES teisės aktais, kurių nuostatos turėjo būti perkeltos į nacionalinę teisę iki 2004 m. pradžios⁵⁷ ir teisinis autorių teisių ir gretutinių teisių reglamentavimas, iš esmės, neturėjo būti keičiamas⁵⁸. Bet Europos Sąjungos teisės normos, įtakojamos ekonominės, socialinės aplinkos bei informacinės visuomenės plėtros, privalėjo būti tobulinamos. Tuo labiau, kad procesinė intelektinės nuosavybės sritis ES buvo suderinta tik fragmentiškai. Todėl būtinybė suvienodinti ir sustiprinti intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemones ir būdus valstybėse narėse, buvo įgyvendinta, Europos Parlamentui ir Tarybai 2004 m. balandžio 29 d. priėmus direktyvą dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (2004/48/EB). Ši direktyva, nustatanti priemones, procedūras ir teisių gynimo būdus, įpareigojo valstybes nares įgyvendinti minėtos direktyvos nuostatas ir nacionalinės teisės aktais užtikrinti reikalaujamą intelektinės nuosavybės teisių apsaugą⁵⁹.

ES priėmus vieną iš svarbiausių direktyvų, kuri skirta išimtinai intelektinės nuosavybės gynimo priemonėms ir būdams, galiojančio ATGTĮ nuostatos jau nebeatitiko minėtos 2004/48/EB direktyvos nuostatų. Todėl atsirado būtinybė ATGTĮ suderinti su šios direktyvos

⁵⁴ Matulevičienė N. Autorių ir atlikėjų teisių apsauga Lietuvoje // <http://www.unesco.lt/documents/kultura/menininko%20statusas/nijoles%20matulevicienes%20kalba.doc>; prisijungimo laikas: 2005-10-02.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas (toliau darbe – ATGTĮ projekto aiškinamas raštas). P. 1.

⁵⁷ Ten pat.

⁵⁸ Matulevičienė N. Autorių teisių apsauga išsiplėtusioje Europos Sąjungoje // [http://www.culture.lt/dailė/04\(1\)/ata.htm](http://www.culture.lt/dailė/04(1)/ata.htm); prisijungimo laikas: 2005-10-17.

⁵⁹ Plačiau apie tai, šio darbo 10 puslapyje.

nuostatomis ir taip užtikrinti aukštesnį autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos lygį Lietuvoje bei tinkamą Bendrijos vidaus rinkos funkcionavimą⁶⁰.

Toliau šiame darbe apžvelgsime ATGTĮ projektą, atliksime lyginamąją analizę teisės aktų, kurie šiuo metu reglamentuoja autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimą ir siūlomo įstatymo pakeitimo ir papildymo projekto nuostatas. Atsižvelgiant į darbo temą, nagrinėsime tas teisės normas, kurios nustato autorių ir gretutinių teisių realizavimą interneto kontekste. Šioje darbo dalyje apžvelgsime autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų būdus, techninių apsaugos priemonių ir informacijos apie teisių valdymą reglamentavimą, ir kitus, temos aktualumą atspindinčius ir Lietuvos autorių ir gretutinių teises reglamentuojančius teisės aktus.

Kaip minėta, šiuo metu autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą Lietuvoje reglamentuoja specialus autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos įstatymas (2003 m. redakcija). Mūsų nagrinėjamos intelektinės nuosavybės srities nuostatos – autorių ir gretutinės teisės, yra įgyvendinamos ir civilinės, administracinės bei baudžiamosios teisės normomis. Autorių teisių ir gretutinių teisių civiliniam gynimui aktualūs Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas ir civilinio proceso kodeksas. Civiliniame kodekse (toliau darbe – CK) nurodyta, kad „civilinių teisių objektais laikomi mokslo, literatūros ir meno kūriniai, išradimų patentai, pramoniniai pavyzdžiai bei kiti intelektinės veiklos rezultatai, išreikšti kuria nors objektyvia forma (rankraščiai, brėžiniai ir kt.)“⁶¹. Autorių ir gretutinių teisių atveju procesinės prevencinės gynimo priemonės taikomos procesinio įstatymo – civilinio proceso kodekso (toliau darbe – CPK) nustatyta tvarka⁶².

Administracinė teisinė atsakomybė už neteisėtą literatūros, mokslo ar meno kūrinių (įskaitant kompiuterių programas), audiovizualinio kūrinio ar fonogramos viešą atlikimą, atgaminimą, viešą paskelbimą, kitokią panaudojimą bet kokiais būdais ir priemonėmis siekiant turtinės naudos ir kitą, yra numatyta Lietuvos Respublikos administracinės teisės pažeidimų kodekse (toliau darbe – ATPK)⁶³.

Baudžiamoji teisinė atsakomybė už autorystės pasisavinimą, kūrinių atgaminimą, neteisėtų kopijų platinimą, informacijos apie autorių teisių ir gretutinių teisių valdymą sunaikinimą ar pakeitimą bei techninių apsaugos priemonių pašalinimą yra numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191 – 194 straipsniuose⁶⁴.

---

⁶⁰ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto poveikio bazinio vertinimo pažyma.

⁶¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 1.111 straipsnis.

⁶² Mizaras V. Prevencinis autorių teisių ir gretutinių teisių gynimas // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 96.

⁶³ Lietuvos Respublikos administracinės teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 124-5623. 214¹⁰ straipsnis.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 89-2741.

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas autorių teisių apsaugai taiko II skyriaus, o atlikėjų ir fonogramų gamintojų – III skyriaus nuostatas. Tiek autoriai, tiek gretutinių teisių turėtojai turi asmenines neturtines ir turtines teises.

Autorių išimtinių turtinių teisių samprata Lietuvos įstatymuose atsirado palyginti neseniai⁶⁵. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentare paaiškinta, kad „išimtinis autorių teisių pobūdis pasireiškia tuo, kad šios teisės priklauso tik autoriui ir jas įgyvendinti gali tik autorius arba kiti asmenys autoriaus pavedimu ar jo teisių perėmėjai“. Atsižvelgiant į autorių ir gretutinių teisių skirstymą, į asmenines turtines ir neturtines teises, galima išskirti šias autorių ir gretutinių teisių *turtines* teises⁶⁶:

1. Atgaminti kūrinį ar atlikimo įrašą bet kokia forma ar būdu;
2. Padaryti kūrinį ar atlikimo įrašą viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internetu).

Teisė atgaminti kūrinį yra viena iš svarbiausių autorių ir gretutinių teisių turėtojų teisė. Galiojantis ATGTĮ autoriams ir gretutinių teisių subjektams numato išimtinę teisę leisti arba uždrausti atgaminti kūrinį arba atlikimo įrašą bet kokia forma ar būdu. Ši, kaip ir kitos išimtinės turtinės teisės reiškia, kad tik šių teisių turėtojai gali atlikti minėtus veiksmus, be jų leidimo niekas neturi teisės to daryti. Atgaminimo teisės reguliavimo apimtį ir pobūdį, autoriaus nuomone, reikėtų paanalizuoti detaliau.

Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme kūrinys yra apibrėžiamas, kaip „originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos“⁶⁷. Vadovaujantis tarptautine praktika ir įgyvendinant tarptautinių sutarčių bei direktyvų nuostatas, o būtent 1991 m. gegužės 14 d. Tarybos direktyvą 91/250/EEB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos, kompiuterių programos yra priskirtinos kūrinio sąvokai. Galiojantis ATGTĮ įstatymas 4 straipsniu 2 d. 1 p. įtvirtina, kad autorių teisių objektai yra ir „kiti literatūros kūriniai, išreikšti bet kokia forma, įskaitant elektroninę, taip pat kompiuterių programos“. Todėl darytina išvada, kad kompiuterių programoms taikoma tokia pati autorių teisių apsauga kaip ir literatūros kūriniais, nepaisant jų išraiškos būdo ar formos⁶⁸.

Įstatyme pateikiama atgaminimo sąvoka nustato, kad atgaminimas, tai „kūrinio, gretutinių teisių objekto (viso ar dalies) tiesioginis ar netiesioginis, nuolatinis ar laikinas kopijų (kopijos) padarymas bet kuriuo būdu ir bet kuria forma, įskaitant elektroninę formą“⁶⁹.

---

⁶⁵ Matulevičienė N. Autorių teisių apsauga išsiplėtusioje Europos Sąjungoje // [http://www.culture.lt/dailė/04\(1\)/ata.htm](http://www.culture.lt/dailė/04(1)/ata.htm); prisijungimo laikas: 2005-10-17.

⁶⁶ Šiame darbe autorių ir gretutinių teisės yra nagrinėjamos tik ta apimti, kuria minėtos teisės gali būti realizuojamos tik interneto kontekste, arba turinčios tam tikrą, tiesioginį ar netiesioginį ryšį su internetu.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.

⁶⁸ Tokią kompiuterinių programų apsaugą įtvirtinta Berno konvencijos 2 str. ir PINO autorių teisių sutarties 4 str.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.

ATGTĮ įgyvendina ne tik reglamentuojamas turtines teises, bet ir numato atvejus, kuriais gali būti ribojamos išimtinės turtinės autorių ir gretutinės teisės. Autorių ir gretutinių teisių įstatymas leidžia apriboti išimtinės turtines teises specialiais jame numatytais atvejais, tokiais kaip kūrinio atgaminimas be autoriaus sutikimo cituojant, mokymo ar informacijos tikslais ir kt. Bet „apribojimas neturi prieštarauti įprastiniam kūrinio naudojimui ir nepagrįstai pažeisti teisėtus autoriaus arba kito autorių teisių subjekto interesų“⁷⁰. Taigi, remiantis šia išimtimi, interneto svetainės ar kitas elektronine forma viešai pateiktas literatūros ar meno kūrinys, bei atlikimai ir fonogramos internete, gali būti panaudotas be leidimo kaip pavyzdys cituojant, paskaitų metu ar kitais mokslinių tyrimų tikslais.

Derinant autorių ir gretutinių teisių turėtojų bei šių teisių vartotojų interesus, ATGTĮ yra numatyta turtinių autorių ir gretutinių teisių išimtis, suteikianti galimybę atgaminti kūrinį asmeniniais tikslais. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme įtvirtinta, kad „be autoriaus arba kito autorių teisių subjekto leidimo fiziniam asmeniui išimtinai savo asmeniniam naudojimui, nesiekiant komercinių tikslų, leidžiama atgaminti ne daugiau kaip vieną išleisto ar viešai paskelbto kūrinio egzempliorių, jeigu toks atgaminimas yra vienkartinis veiksmas“⁷¹. Taigi, įstatymas įtvirtina nuostatą, kad be autoriaus ar gretutinių teisių subjekto leidimo fiziniam asmeniui nesiekiant bet kokių komercinių tikslų, leidžiama atgaminti ne daugiau kaip vieną išleisto kūrinio kopiją. Kaip buvo minėta aukščiau, atgaminimas asmeniniams tikslams suprantamas kaip kūrinio ar gretutinių teisių objekto kopijos padarymas bet koku būdu ir bet kokia forma. Ši, atgaminimo teisė, nors ir netiesiogiai, tačiau yra kompensuojama t.y. ATGTĮ įstatyme reglamentuota, kad „atgaminant kūrinį garso ar audiovizualinėje laikmenoje, kūrinio autorius ar jo teisių perėmėjas kartu su atlikėjais ir audiovizualinių kūrinių bei fonogramų gamintojais turi teisę gauti tam tikrą atlyginimą“⁷². Analizuojama nuostata, reglamentuojanti kūrinio atgaminimą asmeniniais tikslais, yra suderinta su direktyvos 2001/29/EB dėl autorių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje harmonizavimo numatytais reikalavimais, kad už kūrinio atgaminimą asmeniniam naudojimui teisių turėtojai turi gauti teisingą kompensavimą⁷³.

Kompensacinis mechanizmas, kuris yra taikomas atgaminant kūrinį garso ar audiovizualinėje laikmenoje, įtvirtintas ATGTĮ 20 straipsnio 3 dalyje. Įstatymo leidėjas, numatydamas tokį kompensacinį mechanizmą, siekia įgyvendinti proporcingumo principą tarp autorių ir gretutinių teisių turėtojų ir šių teisių vartotojų, numatytą 2001/29/EB direktyvoje. Šio principo pagrindu yra tenkinami tiek autorių teisių bei gretutinių teisių subjektų kūrybinio proceso metu gautų rezultatų realizavimo veiksmai, tiek patenkinami ir tų rezultatų vartotojų

---

⁷⁰ Ten pat, 19 str.

⁷¹ ATGTĮ 20 str.

⁷² Galiojantis ATGTĮ pateikia atgaminimo „audiovizualinį ar fonogramoje įrašytą kūrinį“, tačiau šioje dalyje yra panaudota ATGTĮ projekto atgaminimo įvardinimas, t.y. atgaminant kūrinį garso ar audiovizualinėje laikmenoje“.

⁷³ ATGTĮ projekto aiškinamasis raštas.

interesai. Minėtas principas įgyvendinamas tokiu būdu, kad teisių turėtojams, t.y. kūrinių autoriams, atlikėjams, audiovizualinių kūrinių bei fonogramų gamintojams ir kitiems yra mokamas tam tikras atlyginimas už kūrinio atgaminimą asmeniniais tikslais. Šis atlyginimas, pagal galiojantį ATGTĮ yra nustatomas procentais nuo asmeniniam atgaminimui skirtų tuščių garso ir audiovizualinių laikmenų (kompaktinis diskas, CD – RW, standžiųjų diskų diskasukis ir kt.⁷⁴).

Daug diskusijų sukėlė ATGT įstatymu kompiuterių kietųjų diskų (standžiųjų diskų diskasukių) priskyrimas „asmeniniam atgaminimui skirtos tuščios garso ir audiovizualinės laikmenos“ sąvokai. Kompiuterių kietieji diskai yra laikomi technine įranga, kurios tiesioginė paskirtis yra kompiuterio funkcionavimo užtikrinimas, techninės ir profesinės informacijos saugojimas, archyvavimas ir kt.⁷⁵, kurie paprastai nenaudojami analoginiam ar skaitmeninio garso ir (ar) vaizdo įrašui padaryti, taip pat jiems nereikalinga joki garsą ir (ar) vaizdą įrašanti įranga⁷⁶. Kūrinio ar gretutinių teisių objekto atgaminimą asmeniniams tikslams numatanti 2001/29/EB direktyva įtvirtina nuostatą, kad toks atgaminimas galimas bet kokioje laikmenoje, todėl įstatymo leidėjas ATGTĮ įtvirtina, kad turi būti apmokestinti ir standžiųjų diskų diskasukiai.

Kūrinio atgaminimo asmeniniam naudojimui kompensavimo mechanizmas nėra šio darbo tyrimo objektas, todėl daugiau šio klausimo nenagrinėsime. Tačiau svarbu paminėti tai, kad galiojančio ATGT įstatymo pateikiama atgaminimo sąvoka apima „nuolatinį ar laikiną kopijų (kopijos) padarymą bet kurio būdu ir bet kuria forma, įskaitant elektroninę formą“⁷⁷. Todėl laikinas atgaminimas turėtų būti suprantamas, kai kūrinio kopija padaroma kompiuterio kietajame diske ar kompiuterio darbinėje aplinkoje nors ir trumpam laikui, o laikant nors ir trumpą laiką, jis gali būti atgamintas ir skelbiamas toliau⁷⁸, jį padarant viešai prieinamu interneto tinklais ar kitu analogišku būdu.

Analizuojant kitas turinių autorių ir gretutinių teisių turėtojų išimtinės teises, būtų tikslinga paanalizuoti ATGTĮ numatytą galimybę padaryti (arba uždrausti) intelektinės nuosavybės subjektų veiklos kūrybos rezultata – objektą viešai prieinamu kompiuteriu tinklais (internete). Reglamentuojant viešą paskelbimą, ATGT įstatyme ši, viešo paskelbimo sąvoka

⁷⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-11-29 nutarimas Nr.1106 „Dėl atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 84 – 3847. P.2.

⁷⁵ Asociacijos Infobalt pareiškimas „Dėl kompensacijos autoriams už kūrinių atgaminimą asmeniniams tikslams, susijusi su tuščių laikmenų ir įrangos apmokestinimu“ // <http://www.infobalt.lt/main.php?&s=11&r=50&I=5099> prisijungimo laikas: 2005-11-10.

⁷⁶ Dr. M. Kiškis. Ar pasiūlytas atlyginimo už kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais mechanizmas atitinka esamąjį Lietuvos teisinės sistemos modelį // Autorių teisių ir gretutinių teisių apribojimo, susijusio su kūrinių atgaminimu asmeniniais tikslais, kompensavimo mechanizmo įgyvendinimo pasekmių tyrimo ataskaita. Vilnius, 2003. P. 66.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Žin. 2003, Nr. 28-1125. 2 str.

⁷⁸ Ivanauskaitė E. Teisė atgaminti kūrinių // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius:aktualijos ir perspektyvos. Vilnius 2001. P. 75.

pateikiama kaip „kūrinio viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku. Gretutinių teisių objekto viešas paskelbimas – bet koks gretutinių teisių objekto viešas perdavimas, įskaitant fonogramoje įrašytų garsų arba garsų išraiškos padarymą viešai girdimais, išskyrus transliaciją“⁷⁹. Ši sąvoka apima kelis galimus, teisės padaryti viešai prieinamais, pavyzdžius, t.y. kompiuterių tinklais pagal pareikalavimą arba kitokiais analoginiais panaudojimo būdais. Suprantama, kad autorių ir gretutinių teisių objekto padarymas viešai prieinamu visu pirma reiškia jo paskelbimą elektronine forma internete⁸⁰. Dėl to, ATGTĮ 15 straipsnio 1 dalies 8 p. atsižvelgiant į skaitmeninių technologijų taikymą, nustato išimtinę autoriaus teisę viešai paskelbti kūrinį apima ne tik kūrinio transliavimą, retransliavimą, bet ir jo padarymą viešai prieinamu perduodant kompiuterio tinklais internete⁸¹. Autoriams ir gretutinių teisių turėtojams ATGT įstatymu yra įtvirtinta teisė gauti atlyginimą už jų kūrybos rezultatų viešą paskelbimą interneto ar analoginiais tinklais, kuomet vartotojai gali juos pasiekti individualiai pasirinktu laiku ir pasirinktoje vietoje.

Atgaminimo teisė nuo viešo paskelbimo teisės, iš esmės, skiriasi tik panaudojimo forma ir, galima sakyti, viena kitą papildo, ypač elektroninėje autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo erdvėje. „Papildo“ – turima minty, kad kūrinys paprastai padaromas viešai prieinamu tik nematerialia jo forma. Ši teiginį galima pailiustruoti paprastu pavyzdžiu, kuomet vartotojas turimą kūrinį materialioje laikmenoje (CD, DVD) atgamina padarydamas kopiją kompiuterio kietajame diske, o tą kopiją perkelia į ftp serverį, įdeda nuorodą į tam tikrą interneto svetainę ar kt., ir suteikia galimybę kitiems interneto tinklo vartotojams jį pasiekti pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku. Taigi, tokiu būdu autorių ir gretutinių teisių objektai yra naudojami realizuojant, ir tuo pažeidžiant, atgaminimo teisę „asmeniniams“ tikslams ir padarymą viešai prieinamu interneto tinklais. Gali būti todėl Lietuvoje įstatymo leidėjas, numatė standžių diskų diskasukių apmokestinimo mechanizmą, kuris bent iš dalies kompensuos tuos nuostolius, kuriuos patiria autorių ir gretutinių teisių turėtojai, kuomet jų kūrybos rezultatais, pažeisdami ATGTĮ ir kitus teisės aktus, vartotojai piktnaudžiauja atgamindami kūrinius savo kompiuterio atmintyje ir vėliau juos viešai paskelbdami interneto tinklais.

Kita autorių ir gretutinių teisių grupė, kurią numato ATGTĮ yra *neturtinės* teisės. Atskirai nuo turtinių teisių, kaip teisių, leidžiančių autoriui kontroliuoti kūrinio naudojimą ir gauti iš jo naudą, t.y. teisių, turinčių ekonominį turinį, ATGTĮ 14 straipsnio 1 d. numato autorių asmenines neturines teises (autorystės teisę, teisę į autoriaus vardą ir teisę į kūrinio neliečiamybę).

⁷⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.

⁸⁰ Matulevičienė N. Autorių teisės ir gretutinės teisės elektroninėje leidyboje. Vilnius, 2000. P. 16.

⁸¹ Ten pat.

ATGTĮ projekto 4 straipsnyje siūloma autorių galiojančio įstatymo 14 straipsnį (numatantį autorių neturtines teises) papildyti 3 dalimi numatant nuostatas, ribojančias autoriaus asmeninių neturtinių teisių taikymą tokiu būdu, kuris nepagrįstai suvaržytų autorių teisių į kompiuterines programas ir elektronines duomenų bazes naudojimą. Įtvirtinant nuostatą, kad „kompiuterių programų ir elektroninių duomenų bazių autoriaus asmeninės neturtinės teisės negali būti panaudojamos tokiu būdu, kuris nepagrįstai suvaržytų autorių turtinių teisių į šias kompiuterių programas ir elektronines duomenų bazes turėtojo teises, tarp jų teisės savo nuožiūra adaptuoti, modifikuoti ir platinti tokius kūrinius, išskyrus, jei tokie veiksmai pažeistų autoriaus garbę ar reputaciją“⁸². Šių autorių teisių objektų naudojimas susijęs su tam tikra specifika, kurią lemia poreikis užtikrinti kompiuterių programų suderinamumą su kitomis programomis. Besąlygiškas neturtinių teisių apsaugos taikymas šių specifinių kūrinių atžvilgiu gali būti žalingas ir nesuderinamas su turtinėmis teisėmis (pvz. teisėmis adaptuoti kompiuterių programą, ją dekompiliuoti ir pan.)⁸³.

Laikantis Europos kontinentinės teisės tradicijų, įstatyme didelis dėmesys skiriamas atlikėjų asmeninių neturtinių teisių apsaugai⁸⁴. ATGT įstatymo 53 straipsnyje numatyta, kad atlikėjas, nepaisant jo turtinių išimtinių teisių, net ir tuo atveju, kai turtinės teisės perduotos kitiems asmenims, turi asmenines neturtines teises į savo tiesioginį (gyvą) atlikimą ar atlikimo įrašą. Vadinasi, atlikėjas turi teisę reikalauti, kad naudojant jo atlikimą ar jo įrašą, jis būtų įvardintas kaip atlikėjas, prieštarauti bet kokiam atlikimo ar jo įrašo iškraipymui bei kitokiam pakeitimui, dėl kurio gali atsirasti žala atlikėjo garbei ar reputacijai.

Iš išdėstyto aukščiau, matome, kad mūsų nagrinėjama intelektinės nuosavybės sritis apima tiek turtines, tiek neturtines autorių ir gretutinių teisių turėtojų teises. Įstatymiškai yra įtvirtinta nuostata, kad norint panaudoti kitų autorių ir gretutinių teisių objektus, reikalingas jų teisių turėtojų leidimas. Jeigu autorių ir gretutinių teisių objektas yra naudojamas neturint teisių į jį, šis veiksmas yra laikomas pažeidimu. Veiksmai laikomi autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimais numatyti ATGTĮ 73 straipsnyje. Remiantis šiuo straipsniu, pažeidimu laikomi šie veiksmai:

1. Kūrinio (tame tarpe ir kompiuterių programų), gretutinių teisių objekto naudojimas be autoriaus ar gretutinių teisių subjekto leidimo:
  - 1.1. kūrinio, gretutinių teisių objekto atgaminimas (galimas iš skirtingų šaltinių – laikmenos, interneto svetainės, ftp serverio ir kt.);

⁸² Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas (toliau darbe – ATGTĮ projektas).

⁸³ ATGTĮ projekto aiškinamas raštas. P. 2.

⁸⁴ Matulevičienė V. Atlikėjų teisių apsauga pagal Lietuvos įstatymus ir tarptautines sutartis // Mokslinės konferencijos medžiaga: asmeninės neturtinės teisės ir jų gynimas. Vilnius, 2001. P. 27.

1.2. kūrinio, gretutinių teisių objekto padarymas viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku (internete);

2. Kūrinio autoriaus ir (arba) atlikėjo asmeninių neturtinių teisių pažeidimas:

2.1. Autorius turi teisę reikalauti pripažinti kūrinio autorystę, aiškiai nurodant autoriaus vardą, bet kokiu būdu naudojant kūrinį, taip pat turi teisę į kūrinio neliečiamybę, t.y. turi teisę prieštarauti dėl kūrinio ar jo pavadinimo bet kokio iškraipymo ar kitokio pakeitimo;

2.2. Atlikėjas turi teisę reikalauti, kad naudojant atlikimą ar jo įrašą jis būtų įvardytas kaip atlikėjas, ir prieštarauti dėl atlikimo ar jo įrašo bet kokio iškraipymo ar kitokio pakeitimo, taip pat dėl atlikėjo garbei ar reputacijai galinčio padaryti žalos bet kokio kito kėsینimosi į atlikimą ar jo įrašą.

3. Nuorodų teikimas į neteisėtai viešai paskelbtus autorių teisių ir gretutinių teisių objektus interneto svetainėse.

4. Informacijos apie teisių valdymą panaikinimas ar pakeitimas be teisių subjekto leidimo.

5. Bet kokių veiksmingų techninių apsaugos priemonių, taikomų kūriniams ar gretutinių teisių objektams šalinimas ar vengimas (taip pat paminėtinas paslaugų, susijusių su techninių apsaugos priemonių šalinimu ar vengimu teikimas).

Iš esmės, pažeidimu bus laikoma bet koks išimtinių autoriaus teisių į kūrinius ir gretutinių teisių pažeidimas, nebent autorių ir gretutinių teisių įstatymas numatė šioms teisėms apribojimus ir kūriniai bus panaudojami šių teisių ribose⁸⁵. Pažeidimu bus laikoma ir bet kokių techninių apsaugos priemonių pašalinimas bei paslaugų, susijusių su techninių apsaugos priemonių pašalinimu, siūlymas. Tai pat pažeidimu bus laikoma ir informacijos apie autorių teisių valdymą panaikinimas arba pakeitimas be teisių turėtojo leidimo. Remiantis autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo projektu, galiojančio įstatymo 73 straipsnis, numatantis autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus (tame tarpe – pažeidimus internete) siūlomas keisti. Siūloma atsisakyti nebaigtinio įstatymu saugomų teisių pažeidimų vardinimo, apsiribojant bendra formuluote, kad: „autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimu laikomi bet kokie veiksmai, kuriais pažeidžiamos bet kurios šio įstatymo ir kitų įstatymų saugomos autorių ir gretutinės teisės“. Tokia norma atspindi jau iki šiol teisės doktrinoje išsakytą poziciją, kritikavusią dabar galiojančio ATGTĮ 73 straipsnio redakciją⁸⁶.

---

⁸⁵ Ten pat, P.22.

⁸⁶ ATGTĮ projekto aiškinamasis raštas, P. 6.

Siekiant labiau apsaugoti autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų teises, autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 74 straipsnis numato galimybę taikyti technines apsaugos priemones, kurios uždraustų arba ribotų intelektinės nuosavybės objekto naudojimą, jei tai neleidžia teisių turėtojais⁸⁷. Minėtas ATGTĮ straipsnis autorių teisių ir gretutinių teisių subjektams, šio įstatymo nustatytoms teisėms įgyvendinti arba apsaugoti, numato galimybę naudoti veiksmingas technines apsaugos priemones t.y. bet kokią technologiją, įtaisus ar sudedamąsias dalis, skirtas uždrausti arba riboti su autorių ar gretutinių teisių objektais atliekamus veiksmus, kurių neleidžia autorių ir gretutinių teisių subjektai. Ši nuostata Lietuvos teisės sistemoje įtvirtinta atsižvelgiant į ES valstybių patirtį ir siekiant užtikrinti Lietuvos teisių turėtojų interesus ir tarptautinių įsipareigojimų vykdymą. Intelektinės nuosavybės kūrybos rezultatų apsaugojimas techninėmis priemonėmis neužtikrino efektyvią apsaugą skaitmeninėje aplinkoje. Todėl tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygiu yra numatytas techninių apsaugos priemonių naudojimas elektroninėje autorių teisių ir gretutinių teisių erdvėje. ATGTĮ įtvirtinta, kad bet kokių veiksmingų techninių apsaugos priemonių šalinimas ar vengimas yra laikomas techninių apsaugos priemonių pažeidimu.

Kitas autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas – informacijos apie teisių valdymą panaikinimas arba pakeitimas. Galiojantis ATGTĮ 76 straipsnis reglamentuoja informacijos apie teisių valdymą pažeidimus ir nustato, kad „informacijos apie teisių valdymą pažeidimu laikoma bet kokios informacijos apie teisių valdymą panaikinimas ar pakeitimą be teisių subjektų leidimo, taip pat šio įstatymo 73 straipsnio 1 ir 2 punktuose nurodyti veiksmai, kurie daromi be leidimo panaikinus ar pakeitus informaciją apie teisių valdymą“⁸⁸. Atsakomybė už šį pažeidimą atsiranda tuomet, kai asmuo tai daro žinodamas arba turėdamas žinoti, kad tuo jis skatina, leidžia, lengvina ar slepia minėtų, šiame įstatyme saugomų, teisių pažeidimą. Analizuojant šį straipsnį pastebime, kad jame nenumatyta teisinė apsauga už saugomų kūrinių ar kitų objektų, kuriuose panaikinta ar pakeista elektroninė informacija apie teisių valdymą, transliavimą, viešą paskelbimą ar padarymą viešai prieinamą⁸⁹. ATGTĮ projekte yra įtrauktas analizuojamos normos siūlymas išdėstyti ja nauja redakcija. Minėtame projekte yra praplečiamas pažeidimų sąrašas, nurodant kad „informacijos apie teisių valdymą pažeidimu laikoma bet kokios informacijos apie teisių valdymą panaikinimas ar pakeitimas, be teisių subjektų leidimo, platinimas, importavimas platinimo tikslais, transliavimas, viešas paskelbimas arba padarymas viešai prieinamus“⁹⁰ autorių ir gretutinių teisių objektus. Tokia, nauja, šio straipsnio redakcija, neabejotinai sukurs tinkamą saugumo lygį, kuris yra reikalingas informacijos apie teisių valdymą apsaugai.

⁸⁷ Rudzinskas A. Žalos, atsiradusios dėl autorių teisių pažeidimų, atlyginimo teisinio reguliavimo raida // Pranešimų rinkinys. Autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 129.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.

⁸⁹ Bindokaitė A. Magistro baigiamasis darbas // tema „Naujausi Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės reguliavimo pasiūlymai ir jų įgyvendinimas Lietuvoje“. Vilnius, 2004. P 43.

⁹⁰ ATGTĮ projektas. 76 str.

Apibendrinus išdėstyta galima prieiti išvados, kad autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos lygis tiek tarptautiniu, tiek regioniniu bei nacionaliniu teisės aktų mastu nuolat yra tobulinamas. Pastaruoju metu Europos Sąjungos teisėje didelis dėmesys buvo skiriamas proporcingumo principo taikymui siekiant išlaikyti deramą pusiausvyrą tarp autorių teisių turėtojų ir šių teisių naudotojų interesų informacinėje visuomenėje⁹¹. Šis principas, kurį įtvirtino Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29EB, yra perkeltas į Lietuvos teisės sistemą ir atsispindi galiojančio autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatose.

Nors Lietuvos teisės sistemos dalis, reguliuojanti autorių ir gretutines teises iki 2004 m. pradžios buvo vertinama teigiamai, t.y. užtikrino visų tarptautinių įsipareigojimų reikalavimus nacionaliniuose teisės aktuose. Tačiau, tais pačiais metais Europos Sąjungoje vyko intelektinės nuosavybės procesinės srities teisės normų tobulinimas, ko pasekoje buvo priimta direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo.

Derinant šiuo metu galiojančio autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo normas su Europos Sąjungos direktyvomis (didelį dėmesį skiriant 2004/48/EB direktyvai), yra parengtas autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo projektas, kuriuo siekiama patobulinti autorių ir gretutinių teisių apsaugos, ypač procesinės teisės normas.

Išanalizavus dr. Vytauto Mizaro mokslinėje studijoje pateiktus pasiūlymus dėl nacionalinių autorių teisių ir gretutinių teisių gynimą reglamentuojančių normų pakeitimo ar papildymo⁹², kurie reikalingi tinkamam ES direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo įgyvendinimui ir autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo projektą, galima daryti išvadą, kad ATGTĮ projektas yra parengtas atsižvelgtus į visus minėtos mokslinės studijos teikiamus pasiūlymus, todėl, autoriaus nuomone, užtikrins tinkamą minimos direktyvos ir kitų ES teisės normų įgyvendinimą Lietuvoje.

Sekančioje darbo dalyje „Autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete apsauga ir poreikis Lietuvoje, ES ir JAV“ pratęsimе galiojančio ATGTĮ ir jo papildymo bei pakeitimo projekto studiją. Pagrindinį dėmesį skirsime ATGT įstatymo VI skyriui „Autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių gynimas”.

---

⁹¹ Matulevičienė N. Autorių teisių apsauga išsiplėtusioje Europos Sąjungoje // [http://www.culture.lt/dailė/04\(1\)/ata.htm](http://www.culture.lt/dailė/04(1)/ata.htm); Prisiūjungimo laikas: 2005-10-17.

⁹² Mizaras V. Mokslinė studija: 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo nuostatų įgyvendinimas Lietuvos autorių teisėje. Vilnius, 2004.

Autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete apsauga ir poreikis Lietuvoje

Informacinių technologijų srityje, svarbiausias vaidmuo tenka kompiuteriams ir kitoms kompiuterizuotoms sistemoms, kurias jungia tarptautinis interneto tinklas. Internetas sukūrė naują socialinę terpę, kurioje vyksta nuolatinis bendravimas tarp individų. Bendravimas, be abejo, apima ir keitimąsi informacija, bei informacijos platinimą tiek komerciniais, tiek asmeniniais tikslais, nesiekiant komercinės naudos. Interneto suformuotoje virtualioje aplinkoje yra aptinkami bene visi realaus gyvenimo atributai, tame tarpe ir nusikaltimai⁹³. Galime pripažinti, kad vystantis informacinėms technologijoms, internetas tampa intensyviu komunikacijos kanalu ir kartu sukuria prielaidas intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams. Internete yra apstu autorių ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos. Visa teisinė sistema dažniausiai atsilieka nuo technologinių pokyčių, konkrečių pavyzdžių galime įvardinti – interneto plėtros reglamentavimą.

Interneto tinkle esančius autorių ir gretutinių teisių saugomus objektus jų tūrėtojams yra vis sunkiau kontroliuoti, kaip ir kokiais tikslais jie yra naudojami, nes kiekvienas, pasitelkęs į pagalbą skaitmenines ar komunikacines technologijas, o tiksliau turintis galimybę prisijungti prie interneto tinklo, gali prieiti prie autorių ir gretutinių teisių subjektų kūrybos rezultatų, juos viešai skelbti pažeidžiant subjektų teises, atgaminti ar keisti, autorių ir gretutinių teisių subjektų net neinformavus⁹⁴. Visa tai suponuoja būtinybę teisiškai reglamentuoti autorių ir gretutinių teisių realizavimą interneto tinkle.

Galiojantis ATGTĮ autorių ir gretutinių teisių pažeidimams, padaromiems internete skiria, palyginti, nedaug dėmesio. ATGTĮ 77 straipsnyje yra numatyta, kad autorių teisių ir gretutinių teisių subjektai, gindami savo teises, turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti:

1. pripažinti teises;
2. įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus;
3. uždrausti atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala;
4. atkurti pažeistas neturtines teises;
5. išieškoti atlyginimą už neteisėtą naudojimąsi intelektinės kūrybos rezultatais;
6. taikyti kitus įstatymų nustatytus pažeistų teisių gynimo būdus⁹⁵.

Autorių ir gretutinių teisių apsaugai yra svarbi ATGTĮ 77 straipsnio 3 dalis, kuri numato interneto paslaugų tiekėjų atsakomybę. Šioje dalyje yra nustatyta, kad autorių teisių ir gretutinių

⁹³ Nusikaltimai internete // <http://www.infovi.vu.lt/ivs/biblioteka/temos/nusikaltimai.htm>; prisijungimo laikas: 2005-11-24.

⁹⁴ Plačiau apie tai šio darbo 32 puslapyje.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.

teisių subjektai, gindami savo teises, turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti uždrausti tarpininkui teikti kompiuterių tinklais paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami autorių ir gretutines teises.⁹⁶ Toks draudimas apima:

1. informacijos, susijusios su autorių ir gretutinių teisių pažeidimu perdavimo tinklais sustabdymą;
2. autorių teises ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos pašalinimą iš interneto tinklų;
3. priėjimo prie autorių teises ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos apribojimą (jei interneto paslaugų tiekėjas techniškai gali tai atlikti).

Galiojančio ATGTĮ nuostatos, reglamentuojančios autorių ir gretutinių teisių pažeidimų, padaromų interneto tinkle, neužtikrina tinkamo jų teisių realizavimo. Tiek autorių tiesių ir gretutinių teisių įstatymas, tiek kiti teisės aktai reglamentuojantis informacinių paslaugų teikimą nenumato detalesnių priemonių ir procedūrų, skirtų užkirsti kelią intelektinės nuosavybės teisių, konkrečiai – autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams internete.

Šios srities reglamentavimo spragą iš dalies užpildė autorines ir gretutines teises atstovaujančios kolektyvinio administravimo asociacijos. Minėdamos Pasaulinės intelektinės nuosavybės dieną, autorių bei gretutines teises atstovaujančios asociacijos ir didžiausios Lietuvos telekomunikacijų bendrovės susitarė bendromis pastangomis iš interneto šalinti autorių ir gretutines teises pažeidžiantį turinį ir pasirašė bendradarbiavimo sutartį⁹⁷. Šia sutartimi, sutarties šalys⁹⁸ pripažįsta, kad vystantis informacinėms technologijoms, internetas tampa intensyviu komunikacijos kanalu ir kartu sukuria prielaidas intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams, ir siekia stiprinti autorių ir gretutinių teisių apsaugą Lietuvoje bei užkirsti kelią intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams internete.

Bendradarbiavimo sutartį tarp interneto paslaugų tiekėjų (IPT)⁹⁹ ir autorių bei gretutinių teisių atstovaujančių asociacijų, autoriaus nuomonė, būtų tikslinga panagrinėti detaliau, nes ši sutartis, galima sakyti, papildoma teisės aktuose, o būtent ATGTĮ, t.y. detalizuoja procesinę pusę ir numato teisinės bei techninės priemonės kūrėjų interesams interneto kontekste tinkamai įgyvendinti.

---

⁹⁶ Ten pat.

⁹⁷ Stiprinama autorių teisių apsauga internete // http://www.bsa.lt/index.php3?menu_id=2&news_id=107&lang=lt, prisijungimo laikas: 2005-11-20.

⁹⁸ Interneto paslaugas teikiančios AB „Lietuvos telekomas“, UAB „Omnitel“, UAB „Bitė GSM“ bei autorių ir gretutines teises atstovaujančios asociacijos Lietuvos autorių teisių gynimo agentūra („LATGA-A“), Lietuvos gretutinių teisių asociacija („AGATA“), Asociacija „BSA Lietuva“ ir Fonogramų gamintojų ir platintojų asociacija („FGPA“).

⁹⁹ Interneto paslaugų teikėjo (IPT) sąvoka – tai fizinis arba juridinis asmuo, kuriam priklauso serveris ir (arba) kietasis diskas arba kuri (-iuos) jis administruoja ir kurie yra prieinami internetu, teikiantis interneto paslaugas IPT klientui.

Sutartyje yra įtvirtinta nelegalių kūrinių, atlikimo įrašų, fonogramų ar jų kopijų panaudojimo nustatymo ir prevencijos tvarka. Pirmiausia, atsižvelgiant į bendradarbiavimo sutarties nuostatas, IPT įsipareigoja informuoti IPT klientus¹⁰⁰ apie Lietuvos Respublikos įstatymuose numatomą atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus. Tuo tikslu, prieš pasirašydamas sutartį, IPT įsipareigoja pateikti savo klientui kolektyvinių teisių administravimo asociacijų parengtą informaciją apie esminius autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos aspektus internete. Ši, interneto vartotojų informavimo apie intelektinės nuosavybės pažeidimus tvarka, turėtų pagerinti visuomenės žinių lygį apie autorių ir gretutines teises interneto aplinkoje, nes šiuo metu didelė interneto vartotojų dalis tiesiog nemato nieko bloga, jeigu parsisiunčia kokį kūrinių ar visą kūrinių rinkinį iš interneto, neatsižvelgiant į tai, kad tokį draudimą numato galiojantys teisės aktai¹⁰¹.

Minėta bendradarbiavimo sutartis nustato, kad autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo asociacijos prižiūri kūrinių, atlikimo vaizdo įrašų, fonogramų ar jų kopijų viešą paskelbimą bei jų prieinamumą visuomenei interneto parduotuvėse, portaluose, svetainėse ir tinklapiuose¹⁰². Nagrinėjant bendradarbiavimo sutarties nuostatas, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad interneto paslaugų tiekėjams nėra numatyta atsakomybė už neleistinos informacijos buvimą jų serveriuose ar kietuosiuose diskuose, kuriuos IPT administruoja. Tačiau minėta sutartis numato interneto paslaugų tiekėjų ir kolektyvinio administravimo asociacijų glaudų bendradarbiavimą intelektinės nuosavybės apsaugos srityje. IPT, kilus įtarimui dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimo, turi teisę kreiptis į asociacijas su prašymu pateikti nuomonę atitinkamu klausimu.

Praktikoje IPT nevykdo, tiksliau, neprivalo tikrinti ir kontroliuoti jo tinkluose, tinklapiuose, serveriuose talpinamos ir perduodamos informacijos. Vadovaujantis bendradarbiavimo sutarties nuostatomis, būtent autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo asociacijos yra įpareigosotos vykdyti tokią, nelegalios intelektinės nuosavybės produkcijos viešo paskelbimo, priežiūrą. Jeigu asociacijos interneto parduotuvėse, portaluose, svetainėse ir tinklapiuose nustato nelegalių kūrinių, atlikimo įrašų, fonogramų ar jų kopijų viešą paskelbimą ir dėl to raštu kreipiasi į interneto paslaugų tiekėją, kad išsiaiškintų, ar atitinkama svetainė, tinklapis, portalas, interneto parduotuvė yra IPT tarnybinėje stotyje (serveryje). Tuo atveju, jeigu autorines ir gretutines teises pažeidžianti informacija yra IPT serveryje, interneto paslaugų tiekėjas turi persiųsti IPT klientui asociacijų reikalavimą nutraukti neteisėtą veiklą ir (arba) įspėjimą dėl galimos atsakomybės¹⁰³. Tokie veiksmai, kada interneto paslaugų tiekėjai yra

¹⁰⁰ Bendradarbiavimo sutartyje, interneto paslaugų teikėjo (IPT) kliento sąvoka apima fizinius arba juridinius asmenis, kurie naudojami interneto paslaugomis.

¹⁰¹ Online piracy and electronic theft // <http://www.riaa.com/issues/piracy/online.asp>; prisijungimo laikas: 2005-11-24.

¹⁰² Bendradarbiavimo sutartis // Priedas Nr. 1.

¹⁰³ Ten pat.

informuojami apie jų tinkluose esančią nelegalią produkciją, yra sėkmingai taikomi praktikoje (*Pranešimo IPT pavyzdys pateikiamas Priede Nr. 2*). Pagrindinis dėmesys yra skiriamas FTP tarnybinių stotyse talpinamos informacijos priežiūrai. Nes šiuo metu beveik visi Lietuvos interneto paslaugų tiekėjai turi specialias FTP tarnybines stotis, kuriose jų vartotojai pateikia muziką, filmus bei programinę įrangą¹⁰⁴. Iš jų, kiti to tiekėjo paslaugomis naudojantys vartotojai, šias bylas gali persiųsti į savo asmeninius kompiuterius.

Bendradarbiavimo sutartyje tarp didžiųjų interneto paslaugų tiekėjų ir kolektyvinio administravimo institucijų yra įtvirtinti gana detalūs, susitarančių šalių veiksmai tuo atveju, kada asociacijos nustato autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimo faktą. Pirmiausia, nustačius autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimą, asociacijos nedelsiant apie tai informuoja IPT ir nusiunčia IPT klientui raštišką įspėjimą dėl galimos atsakomybės už pažeidimą bei paragina tokiai veiklai įsigyti licenciją arba tokią veiklą nutraukti. Jeigu per 3 dienas po to, kai nusiunčiamas raštiškas įspėjimas IPT klientui, jis nesiima jokių priemonių užkirsti kelią autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimui, asociacijos kreipiasi į interneto paslaugų tiekėją su raštišku prašymu uždaryti su pažeidimu susijusią tinklapio, interneto parduotuvės, portalo ar kitos informacinės paslaugos dalį. Interneto paslaugų tiekėjas, gavęs iš kolektyvinio administravimo asociacijų raštišką pranešimą su minėto aukščiau raštiško įspėjimo IPT klientui kopija bei autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimą įrodančia medžiaga, privalo per 5 darbo dienas uždaryti visą su pažeidimu susijusį tinklapį, interneto parduotuvę, svetainę, portalą arba jų dalį, tiesiogiai susijusią su pažeidimu.

Taigi, aukščiau išdėstytos, bendradarbiavimo sutartyje įtvirtintos, procedūros pagrindu nelegalios muzikos įrašai, filmai bei kompiuterinių programų kopijos bus šalinamos iš interneto svetainių, kurių savininkai naudojami bendradarbiavimo sutartį pasirašiusių telekomunikacijų bendrovių teikiamomis interneto paslaugomis. Ši, bendradarbiavimo sutartis, asociacijoms teikiant visapusišką metodinę bei praktinę paramą interneto paslaugų tiekėjams, sudaro jiems sąlygas efektyviai taikyti technologinio ir administracinio pobūdžio priemones, užkertančias kelią neteisėtam autorių ir gretutinių teisių saugomų objektų platinimui interneto portaluose, svetainėse, parduotuvėse, tinklapiuose, ir tuo pačiu skatina žinių visuomenės augimą¹⁰⁵.

Mūsų nagrinėjama bendradarbiavimo sutartis, galima teigti, tik iš dalies užpildo autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete spragą. Žinoma, praktikoje pritaikius sutartyje nustatytas priemones ir procedūras, turėtų pastebimai sumažėti autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimų kiekis internete. Pavyzdžiui, Lietuvos muzikos ir kino industrijos asociacija per 2004

¹⁰⁴ Autorių teisių gynėjai siekia pradėti nelegalių muzikos ir filmų kopijų šalinimą iš tarnybinių stočių // <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=7808741&categoryID=20172&ndate=1130345510>; prisijungimo laikas: 2005-10-26;

¹⁰⁵ Stiprinama autorių teisių apsauga internete // http://www.bsa.lt/index.php3?menu_id=2&news_id=107&lang=lt; prisijungimo laikas: 2005-11-20.

metus sankcionavo 6 interneto svetainių, platinusių nelegalią produkciją, uždarymą¹⁰⁶. Minėta Lietuvos muzikos ir kino industrijos asociacija (LMIA) nėra dalyvė mūsų analizuotos bendradarbiavimo sutarties, tarp didžiausių interneto paslaugų tiekėjų ir kai kurių autorių ir gretutinių teisių atstovaujančių asociacijų. Tačiau LMIA šioje srityje parodė iniciatyvą ir išsiuntė didžiausiems informacines paslaugas teikiantiems subjektams kvietimą pritarti, kad asociacijos tikrintų jų FTP tarnybinėse stotyse esančią muziką, filmus ir programinę įrangą. Tokius, nelegaliai platinamus intelektinės nuosavybės kūrybos rezultatus, interneto prieigos paslaugų tiekėjai turėtų ištrinti iš FTP tarnybinės stoties, įspėję apie tai šiuos kūrinius ten skelbiantį vartotoją¹⁰⁷.

Galima daryti išvadą, kad analizuojama bendradarbiavimo sutartis iš *esmės* neišsprendžia intelektinės nuosavybės realizavimo interneto tinkle teisinio reglamentavimo spragos. Taip yra todėl, kad informacinės visuomenės paslaugų teikėjų skaičius nuolat auga, o bendradarbiavimo sutartis apima tik kelis, tuo metu didžiausią vartotojų skaičių turinčius interneto paslaugų tiekėjus. Taip pat, bendradarbiavimo sutarties asociacijų šalis neapima visų intelektinės nuosavybės teises atstovaujančias organizacijas. Šie, ir kiti, trūkumai dar kartą patvirtina būtinybę įstatymų lygmenyje užtikrinti reikiamą autorių ir gretutinių teisių apsaugą interneto tinkle.

Toliau nagrinėjant autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą internete, būtina paminėti tą pažangą, kurią įtvirtins numatomas ATGT įstatymo pakeitimo ir papildymo projektas. Reikėtų akcentuoti, kad ATGTĮ projektas internete pažeidžiamų autorių ir gretutinių teisių apsaugai jau skiria didesnę dėmesį. Pirmiausia, reikėtų paminėti, kad atsižvelgiant į ES valstybių patirtį ir siekiant užtikrinti Lietuvos teisių turėtojų interesus įstatymo projekte siūloma keisti galiojančio ATGTĮ nuostatas ir įtvirtinti, kad kreiptis dėl teisių gynimo turi teisę ne tik autorių teisių ir gretutinių teisių subjektai, bet ir kolektyvinio teisių administravimo asociacijos, gindamos jų administruojamas teises. Tokia nuostata yra siekiama įgyvendinti direktyvos 2004/48/EB nuostatas¹⁰⁸. Tokiu būdu, t.y. praplėtus kolektyvinio teisių administravimo asociacijų teises, bus sustiprinta ir aktyviau ginamos internete pažeistos autorių ir gretutinių teisės.

ATGT įstatymo pakeitimo ir papildymo projekto 78 straipsniu yra siūloma numatyti interneto paslaugų tiekėjų atsakomybę. Kaip buvo minėta anksčiau, galiojantis ATGTĮ įtvirtina tik autorių ir gretutinių teisių subjektų galimybę, ginant savo pažeistas teises kreiptis į teismą ir

---

¹⁰⁶ Antipiratinis centras šiemet jau konfiskavo apie 80 tūkstančių piratinių laikmenų // http://www.esecurity.lt/article.php?id=1338&type_id=; prisijungimo laikas: 2005-11-11.

¹⁰⁷ Autorių teisių gynėjai siekia pradėti nelegalių muzikos ir filmų kopijų šalinimą iš tarnybinių stočių // <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=7808741&categoryID=20172&ndate=1130345510>; prisijungimo laikas: 2005-10-26;

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. P. 7.

reikalauti uždrausti tarpininkui teikti kompiuterių tinklais paslaugas tretiesiems asmenims¹⁰⁹. Draudimas apima sustabdymą, pašalinimą arba apribojimą prieiti prie autorių ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos. ATGTĮ projektas numato, kad „tarpininkas, teikiantis interneto paslaugas tretiesiems asmenims, neatsako už autorių teises ar gretutines teises pažeidžiančią informaciją, įskaitant neteisėtas kopijas ir nuorodas, jo tinkluose, tinklapiuose, serveriuose ir paslaugų teikimą tretiesiems asmenims, tik tuo atveju jei tarpininkas neinicijuoja minėtos informacijos perdavimo ar talpinimo, neparenka minėtos informacijos gavėjo, neparenka ir nepakeičia talpinamos ar perduodamos informacijos turinio ir neturi faktinių žinių apie jo tinkluose, tinklapiuose, serveriuose esančią autorių teises ir gretutines teises pažeidžiančią informaciją“. Taigi, iš išdėstytos tarpininkų atsakomybės matome, kad tarpininkai nėra atsakingi už tai, kad subjektai, kurie naudojami jų paslaugomis pažeidžia autorines ir gretutines teises. ATGTĮ projektas neįpareigoja tarpininkus tikrinti ir kontroliuoti jų tinkluose, tinklapiuose, serveriuose talpinamos ir perduodamos informacijos, ir trečiųjų asmenų, kurie naudojami tarpininko paslaugomis, veiksmų teisėtumo¹¹⁰.

Taip pat, atkreiptinas dėmesys į tai, kad siūloma ATGTĮ pakeitimo ir papildymo projekto 78 straipsnio 3 dalimi yra nustatomi atitinkami veiksmai tarpininkams, gavus informacijos apie tarpininkų tinkluose esančią autorių ir gretutines teises pažeidžiančią informaciją. Ši procedūra nustato atvejus, kada „tarpininkas gavęs suinteresuoto asmens raštišką pareiškimą ir pakankamai pagrindžiančius įrodymus apie tarpininko tinkluose, tinklapiuose, serveriuose talpinamą ir perduodamą informaciją, pažeidžiančią autorių teises ir gretutines teises, tarpininkas turi imtis šių veiksmų:

1. nedelsiant nutraukti paslaugų teikimą tretiesiems asmenims, jei juos galima identifikuoti, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeisdami autorių ir gretutines teises;
2. sustabdyti autorių ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos talpinimą ar perdavimą;
3. jei tarpininkas techniškai gali atlikti, pašalinti autorių teises ir gretutines teises pažeidžiančią informaciją arba uždrausti prieigą prie šios informacijos.“

Ši, ATGT įstatymo pakeitimo ir papildymo projekto siūloma tvarka sudaro palankesnes sąlygas ginti kūrėjų pažeistas teises interneto kontekste. Iš esmės tarpininkų veiksmai, įtvirtinti galiojančiame ATGTĮ ir veiksmai numatyti ATGT įstatymo projekte yra tokie patys. Tarpininkai yra įpareigoti arba pašalinti, ir/arba sustabdyti, ir/arba nutraukti autorines ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos perdavimą arba talpinimą tarpininkų tinkluose, tinklapiuose,

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 77 str. 3 d.

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. 78 str. 2 d.

serveriuose. Esminis skirtumas – galiojantis ATGTĮ įtvirtina, kad autorių teisių ir gretutinių teisių subjektai, gindami savo teises privalo kreiptis į *teismą*, ir tik teismo sprendimu tarpininkas privalo imtis tam tikrų įstatyme numatytų veiksmų prieš trečiuosius asmenis, kurie naudojami tarpininkų teikiamomis interneto paslaugomis pažeidžiami autorių teises ir gretutines teises. Tuo tarpu, ATGT įstatymo projektas supaprastina kreipimosi į tarpininkus tvarką ir nustato, kad tarpininkas turi imtis atitinkamų veiksmų vien tik gavus suinteresuoto asmens raštišką pareiškimą ir pakankamai pagrindžiančius įrodymus. Įgyvendinus šią, ATGTĮ pakeitimo ir papildymo nuostatą, autorių ir gretutinių teisių apsaugos realizavimas internete bus efektingesnis ir paprastesnis, kuomet kiekvienas suinteresuotas asmuo įgis teisę kreiptis į interneto paslaugų tiekėją ir reikalauti pašalinti ar kitu, autorių ir gretutinių teisių įstatyme numatyt būdu, iš interneto šalinti autorių bei gretutines teises pažeidžiantį turinį.

Išanalizavus esamą, autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete, reglamentavimą ir ATGTĮ pakeitimo ir papildymo projekte siūlomas nuostatas dėl tarpininkų atsakomybės, galime daryti išvadą, kad priėmus ATGTĮ projektą, t.y. nustatčius atsakomybę tarpininkams, būtų iš dalies išspręstas autorių ir gretutinių teisių realizavimo internete klausimas. Turima mintyje, kad galiojantis ATGTĮ neįtvirtina reikiamos autorių ir gretutinių teisių apsaugos interneto tinkluose. Vien tik kolektyvinio teisių administravimo asociacijų dėka, pasirašius bendradarbiavimo sutartį tarp didžiųjų interneto paslaugų tiekėjų bei autorių ir gretutinių teisių atstovaujančių asociacijų, yra nustatytos papildomos priemonės ir procedūros, kurios detalizuoja pažeidimų, padarytų interneto tinkluose, šalinimą. Šios bendradarbiavimo sutarties pagrindinis tikslas yra susitariančių šalių bendromis pastangomis užtikrinti autorines ir gretutines teises interneto tinkle. Tačiau, sparčiai plečiantis informacinėms paslaugoms, bendradarbiavimo sutartis neapima visų interneto paslaugų tiekėjų¹¹¹, taip pat, sutartis neapima visų autorių teises atstovaujančių asociacijų (kaip buvo minėta anksčiau – Lietuvos muzikos ir kino industrijos asociacijos). Tad, priėmus siūlomas ATGT įstatymo pakeitimo ir papildymo nuostatas dėl interneto paslaugų tiekėjų atsakomybės, bus geriau apsaugotas autorių ir gretutinių teisių įgyvendinimas informacinės visuomenės paslaugų teikimo srityje. Vienoda atsakomybė bus nustatyta visiems interneto paslaugų tiekėjams, bei įstatymo projektas sudarys vienodas ir tinkamas sąlygas visiems suinteresuotiems subjektams, tame tarpe ir kolektyvinio administravimo asociacijoms, ginti interneto tinkle pažeistas autorių ir gretutinių teisių subjektų teises.

Nagrinėdami, informacinių technologijų įtaką autorių ir gretutinių teisių pažeidimams, padaromiems internete, ir kylančią būtinybę imtis naujų, papildomų apsaugos priemonių, reikėtų

---

¹¹¹ Šiuo metu Lietuvoje interneto paslaugas teikia 30 subjektų.

paminėti kitus, galiojančius teisės aktus bei teisės aktų projektus, kurie reguliuoja informacinės visuomenės paslaugų teikimą.

Informacinės visuomenės paslaugų teikimą šiuo metu reguliuoja Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2002 m. balandžio 10 d. įsakymu patvirtintas „kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamentas“¹¹². Šis reglamentas buvo parengtas vadovaujantis direktyvos 2000/31/EB „Dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje“ nuostatomis. Minėtas reglamentas nustato informacinės visuomenės paslaugų teikimo reikalavimus. Šis reglamentas yra aktualus mūsų nagrinėjamos temos atžvilgiu tiek, kiek nustato tarpinių paslaugų teikėjų atsakomybę. Reglamente, tarpinių paslaugų teikėjas apibrėžiamas, kaip „paslaugų teikėjas, teikiantis informacijos perdavimo telekomunikacijų tinklu arba prieigos prie telekomunikacijų tinklo paslaugą“.

Analizuojamo reglamento dėl informacinės visuomenės paslaugų teikimo VII skyrius numato tarpinių paslaugų teikėjų atsakomybę. Šiame skyriuje yra nustatyta, kad tarpinių paslaugų teikėjas, teikdamas perdavimo telekomunikacijų tinklais paslaugą arba prieigos prie telekomunikacijos tinklo suteikimo paslaugą, neatsako už teikiamos informacijos turinį, jeigu paslaugų tiekėjas:

1. neinicijuoja informacijos perdavimo;
2. neparenka perduodamos informacijos gavėjo;
3. neparenka ir nekeičia perduodamos informacijos¹¹³.

Reglamente, tarpinių paslaugų teikėjui yra numatyta galimybė vykdyti automatinį, tarpinį ar trumpalaikį, perduodamos informacijos arba prieigos suteikimo prie telekomunikacijų tinklo, informacijos saugojimą ir tolesnį informacijos perdavimą. Tarpinių paslaugų teikėjus reglamentas atleidžia nuo atsakomybės už automatinį, tarpinį ar laikiną tos informacijos saugojimą, kuris yra skirtas tam, kad tolesnis informacijos perdavimas būtų efektyvus.

Toliau analizuojant tarpinių paslaugų teikėjų atsakomybę, matome, kad reglamente yra įtvirtinta nuostata, kad tarpininkai, teikdami paslaugos gavėjo pateiktos informacijos perdavimo telekomunikacijų tinklu paslaugą, neatsako už informaciją, kurią saugo paslaugos gavėjo prašymu, jei:

1. tarpinių paslaugų teikėjas neturi faktinių žinių apie paslaugų gavėjo neteisėtą veiklą arba tai, kad teikiama neteisėta informacija;

---

¹¹² Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2002 m. balandžio 10 d. įsakymas Nr. 119 „Dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamento patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 40 – 1517.

¹¹³ Ten pat.

2. paslaugų teikėjas, sužinojęs, kad yra perduodama neteisėta informacija, nedelsdamas panaikina šią informaciją arba užblokuoja priėjimą prie jos¹¹⁴.

Apibendrinus išdėstyta tarpinių paslaugų tiekėjų atsakomybę, kurią numato Kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamentas, galime daryti išvadą, kad toks tarpininkų atsakomybės reguliavimas nėra pakankamai išsamus. Šiame reglamente nėra numatytas subjektų ratas, turintis teisę ginti interneto tinkle pažeistas teises, kurių pažeidimas yra susijęs su paslaugų teikėjo perduodama ir/ar saugoma informacija ar kita, su ja susijusi veikla, taip, kaip tai nustato galiojantis ATGTĮ¹¹⁵. Taip pat, nėra detalizuojama, kaip ir kokiais būdais tarpinių paslaugų teikėjai yra informuojami, t.y. gauna faktines žinias apie paslaugų gavėjo neteisėtą veiklą arba tai, kad yra teikiama neteisėta informacija. Juk reglamente neįtvirtinta, kas ir kokia tvarka vykdo tarpinių paslaugų teikėjų tinkluose talpinamos ir/ar perduodamos informacijos viešą paskelbimą. Tuo labiau, kad reglamento 22 punktą nustato, kad „paslaugų teikėjas neturi teisės kontroliuoti telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos turinio, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus“.

Analizuotas reglamentas, su visais aukščiau jame išvardintais trūkumais, nors ir numato interneto paslaugų tiekėjų atsakomybę, tačiau autorių teisių ir gretutinių teisių subjektams vadovautis reglamentu ir ginti savo pažeistas teises internete nėra tinkamas, tuo labiau, kad pačiame reglamente nėra apibrėžta, ar jis apima ir intelektinės nuosavybės sritį. Galiojančio Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatos dėl interneto paslaugų teikėjų atsakomybės ir šį įstatymą papildančios bendradarbiavimo sutarties tarp didžiausių interneto paslaugų tiekėjų ir kolektyvinio administravimo asociacijų sutarties nuostatos, *šiuo metu* detalčiau apibrėžia interneto paslaugų teikėjų atsakomybę ir tarpininkų veiksmus tuo atveju, kada jų tinkluose yra talpinama ar perduodama neteisėta, autorių ir gretutinių teisių saugoma, informacija.

Reikėtų pastebėti, kad šiuo metu Lietuvoje nėra įstatymo, reglamentuojančio su informacinėmis paslaugomis susijusius visuomeninius santykius, todėl toliau šiame darbe būtų tikslinga panagrinėti Lietuvos Respublikos informacinių paslaugų įstatymo projektą. Svarbiausias šio įstatymo projekto tikslas – apibrėžti ir įtvirtinti visuomeninių santykių, susijusių su informacinės visuomenės paslaugomis, teisinio reguliavimo pagrindus¹¹⁶. Įstatymo projektas užpildys ir su informacinės visuomenės paslaugų teikimu susijusių santykių, bei 2002 m. reglamento dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamento patvirtinimo, teisinio reguliavimo spragas. Priėmus

---

¹¹⁴ Ten pat.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125. 77 str. 3 dalis.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projekto aiškinamasis raštas // Vidaus reikalų ministerija. 2005. Nr. XP – 867.

informacinių paslaugų įstatymo projektą, reglamentas dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų teikimo, neteks galios, taip pat turės būti taisomi kiti, šią sritį reguliuojantys teisės normų aktai¹¹⁷.

Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektas reglamentuoja informacinės visuomenės paslaugų teikimą ir kitą informacinės visuomenės paslaugų teikėjų veiklą¹¹⁸. Įstatymo projekte, bet kitų reguliavimo principų, yra įtvirtinta nuostata, kad informacinės visuomenės paslaugų teikimo ir kitos paslaugų teikėjų veiklos reguliavimas grindžiamas ir *intelektinės nuosavybės teisių apsaugos principu*. Ši įstatymo projekto nuostata pagrindžia, kad informacinės visuomenės paslaugų teikėjų atsakomybė bei veikla apima ir autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimą internete. Taip pat įstatymo projekto 4 straipsnis numato, kad „paslaugų teikėjo, kuris yra įsisteigęs ne Lietuvoje, bet kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, laisvė teikti informacinės visuomenės paslaugą, gali būti ribojama taikant autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo ir kitų intelektinės nuosavybės teises reglamentuojančias teisės normas“.

Informacijos perdavimo ir galimybės naudotis tinklu, suteikimo veiklos, kurią nustato informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektas, teikėjų atsakomybė yra apibrėžta plačiau, nei informacinės visuomenės paslaugų reglamente. Žinoma, analizuojant šį įstatymo projektą ir lyginant su galiojančiu reglamentu, normos, reguliuojančios informacinės visuomenės paslaugų teikimą ta apimtimi, kuri liečia interneto paslaugų teikėjų atsakomybę, bei pagrindiniai principai, yra išdėstytos įstatymo projekte ir atitinka reglamento nuostatas. Įstatymo projekte ir reglamente yra įtvirtinta vienoda nuostata, kad paslaugų teikėjai neatsako už teikiamą informaciją, jeigu paslaugos teikėjas neinicijuoja tokios informacijos, neparenka perduodamos informacijos gavėjo ir neparenka bei nepakeičia perduodamos informacijos¹¹⁹.

Nagrinėjamo įstatymo projektas plačiau detalizuoja interneto paslaugų teikėjų atsakomybę už informacijos saugojimą, nei tokia atsakomybė, kuri dabar yra įtvirtinta reglamente. Šio įstatymo projekto V skyriuje „paslaugų teikėjų atsakomybė“ 13 straipsnio 3 d. numato, kad „galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytos, sukurtos, pakeistos ar naudojamos informacijos panaikinimo tvarką, o taip pat kriterijus, kada paslaugos teikėjas laikomas sužinojęs apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu nustato Vyriausybės ar jos įgaliota institucija“. Nors pačiame įstatyme, kaip beje ir reglamente, nėra įtvirtinta talpinamos ar perduodamos ar kitu būdu apdorojamos neteisėtos informacijos panaikinimo tvarka, tačiau įstatymu Vyriausybė ar jos

---

¹¹⁷ Ten pat.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektas // Vidaus reikalų ministerija. 2005. Nr. XP – 867.

¹¹⁹ Ten pat, 11 straipsnis.

įgaliota institucija yra įpareigotos tokią tvarką numatyti. Tinkamai parengta tvarka, kuri nustatys detalią neteisėtos informacijos šalinimo iš interneto tinklų procedūrą, neabejotinai geriau užtikrins veiksmus, kurių pagalba bus kovojama dėl autorių ir gretutinių teisių pažeidimų, kurie yra padaromi internete.

Mūsų nagrinėjamas įstatymo projektas, papildydamas reglamento dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų nuostatas, įtvirtina neteisėtos veiklos užkardymo ir prevencijos nuostatas. Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projekto 14 straipsnyje yra numatyta teisė kreiptis į teismą su prašymu įpareigoti paslaugos teikėją imtis veiksmų, kad būtų pašalinta neteisėta informacija. Ši teisė apima arba asmenis, kurių teises pažeidžia paslaugų teikėjo perduodama ir/ar saugoma informacija ar su ja susijusi veikla, arba Vyriausybės įgaliota instituciją. Vadovaujantis šio įstatymo nuostata, asmenų, kurie turi teisę kreiptis į teismą ratas, galima teigti, yra pakankamai ribotas.

Apibendrinus interneto paslaugų tiekėjų atsakomybę, nustatytą reglamente dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamentavimo ir šio reglamento reguliavimo apimtį išplečiantį informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektą, galime daryti išvadą, kad interneto paslaugų tiekėjų atsakomybė ir neteisėtos informacijos šalinimo procedūra užtikrins pakankamą, autorių ir gretutinių teisių subjektų, internete pažeistų teisių realizavimą. Įsigaliojus informacinės visuomenės paslaugų įstatymui, tokia apimtimi, kokia yra pateikta šiuo metu išdėstytoje įstatymo projekto redakcijoje, interneto tinkle pažeistas autorių ir gretutines teisių gynyba galės būti užtikrinta vadovaujantis ir informacinės visuomenės paslaugų įstatymo normomis. Galime pastebėti, kad šio įstatymo projekto 13 straipsnio 2 d. siūloma nuostata įpareigoja interneto tiekėją: „sužinojęs ar gavęs žinių apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu, skubiai imasi veiksmų, kad panaikintų galimybę ją pasiekti“¹²⁰. Įsigaliojus įstatymo projekto 13 straipsnio 2 dalies normai bei Vyriausybei patvirtinus šią, ir kitas informacinės visuomenės paslaugų teikimo normas, detalizuojančią procedūrą, autorių ir gretutinių teisių realizavimo internete tvarka atitiks šiuo metu esantį reglamentavimo poreikį bei užpildys esamas reglamentavimo spragas.

Analizuojant informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projekto dalį, reguliuojančią informacinės visuomenės paslaugų tiekėjų atsakomybę, autoriaus nuomone, įstatymo leidėjas turėtų aiškiau apibrėžti subjektus, kurie turi teisę kreiptis į teismą, dėl pažeidimų, kurie atsiranda teikiant informacinės visuomenės paslaugas. Šiuo metu įstatymo projekte siūloma tokią teisę suteikti Vyriausybės įgaliotai institucijai ir asmenims, kurių teises pažeidžia paslaugų teikėjų

---

¹²⁰ Ten pat.

veikla.¹²¹ Sąvoka „asmenys“ siaurąją prasme turėtų apimti tik pačius autorius ar atlikėjus, kurių teisės tiesiogiai yra pažeidžiamos. Plačiąją prasme „asmens“ sąvoka galėtų apimti ir kolektyvinio administravimo asociacijas, nes daugelis autorių ir gretutinių teisių subjektų sutartimis yra perleidę savo teises administruoti autorių ir gretutinių teisių gynimo asociacijoms. Todėl nagrinėjant šią įstatymo normą, esti dvejopas sąvokos „asmenys“ interpretavimas, kuris reikalauja įstatymo leidėjo detalesnio sąvokos vartojimo išaiškinimo.

Atlikus teisės aktų lyginamąją analizę, kurie reguliuoja informacinės visuomenės paslaugų teikimą ir autorių ir gretutines teises reglamentuojančius teisės aktus, bei juose įtvirtintas nuostatas, matome, kad yra galimybė kilti teisinei kolizijai. Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projekte yra numatyta, kad „paslaugų teikėjai nustatyta tvarka privalo nedelsdami informuoti Vyriausybės įgaliotą instituciją apie įtariamą neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija gali būti įgyta, sukurta ar pakeista neteisėtu būdu“¹²². Šis punktas nustato, kad interneto paslaugų teikėjai atlieka, ar kitu būdu vykdo interneto paslaugų gavėjų, kurie naudojami jų teikiamomis interneto paslaugomis, skelbiamos informacijos priežiūrą. Atsižvelgiant į autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo projektą – tarpininkai, neprivalo tikrinti ir kontroliuoti jų tinkluose, tinklapiuose, serveriuose talpinamos ir perduodamos informacijos ir trečiųjų asmenų, kurie naudojami tarpininko paslaugomis, veiksmų teisėtumo“¹²³. Todėl šie įstatymų projektai, įstatymų leidėjo turėtų būti suderinti dar rengimo ir derinimo stadijoje, kad nekiltų teisinė kolizija dėl interneto paslaugų teikėjų atsakomybės, kuri, atsižvelgiant į tarptautinę praktiką yra interneto paslaugų teikėjo naudai, t.y. informacinės visuomenės paslaugas teikiantys subjektai neprivalo tikrinti ir kontroliuoti jų tinkluose esančios informacijos. Šią kontrolę atlieka kiti, suinteresuoti subjektai.

---

¹²¹ Ten pat. 14 str. 1 d.

¹²² Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektas // Vidaus reikalų ministerija. 2005. Nr. XP – 867 14 straipsnio 2 dalis.

¹²³ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. 78 straipsnio 2 dalis.

JAV Autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete praktika Lietuvoje, ES ir

Turbūt galima drąsiai teigti, kad didžiausią grėsmę intelektinės nuosavybės subjektams kelia interneto plėtra¹²⁴. Garso, vaizdo bei audiovizualinių kūrinių apsauga plečiantis interneto tinklui, tapo itin problematiška. Didžiausia autorių ir gretutinių teisių pažeidimų dalis yra padaroma P2P tiesioginio susijungimo tipo programų pagalba. P2P programų esmė – galimybė vartotojams leisti vieni kitiems keistis bylomis, sudarant sąlygas be apribojimų naudotis kito, programos naudotojo siūlomais (angl. sharing) kūrinių, atgamintais kietajame kompiuterio diske ir viešai paskelbtais internete, tokios (P2P) programos tinklais¹²⁵. Paskutinis dešimtmetis dažnai yra pavadinamas autorių teisių ignoravimo era. Šios eros pradžia siejama su P2P sistema palaikančios „Napster“ programos patentavimu dar 1999 metais.

Tačiau į tokį nevaldomą piratinės produkcijos platinimo modelį, labai greitai sureagavo tiek autoriai ir atlikėjai, tiek muzikos įrašų kompanijos, pastaruosius kelis metus patyrusios milžinišką pelno sumažėjimą. Dar 1999 metais Amerikos įrašų pramonės asociacija (RIAA), kuri atstovauja penkias didžiausias įrašų kompanijas, tokias kaip EMI, BMG, Sony, Warner, Universal, padavė P2P programos „Napster“ kūrėjus į teismą dėl autorių teisių pažeidimo. JAV federalinis apygardos teismas, panaikindamas du žemesnės instancijos teismų sprendimus šioje byloje, patenkino ieškovų reikalavimus¹²⁶. Ši byla tapo naujos teisminė praktikos formavimosi pagrindas, ginant internete pažeistas autorines ir gretutines teises.

Didžiausią įdirbį, kovojant prieš piratinės produkcijos platinimą internete yra padariusiu Amerikos įrašų pramonės asociacija (RIAA). Pagrindinis asociacijos tikslas – siekti legalios muzikos įrašų rinkos plėtros interneto tinkluose¹²⁷. Taip pat, viena iš aktyviai RIAA vykdomų veiklų – nelegalios produkcijos, platinamos internete, tyrimas. RIAA interneto vartotojus, pažeidžiančius autorines ir gretutines teises internete, nustato specialiai tam sukurtos programos pagalba, kuri skenuoja P2P tiesioginio susijungimo tinkluose viešai paskelbtą (share) piratinę produkciją¹²⁸. Žinoma, programa, kuri skenuoja P2P tinklus – nenustato konkretaus subjekto, programa identifikuojama konkretaus kompiuterio IP adresu. Sekantis RIAA žingsnis tiriant

¹²⁴ Civilka M. MP3 – autorių priešas Nr. 1? // <http://media.search.lt/GetFile.php?OID=92848&FID=269769>; prisijungimo laikas: 2005-10-09.

¹²⁵ Plačiau apie tai, šio darbo 6 puslapyje.

¹²⁶ Interneto anarchistai // <http://www.rtn.lt/rtn/0102/anarchistai.html>; prisijungimo laikas: 2005-10-02.

¹²⁷ Fivelsdal G. Moving toward a balance and effective response to internet music piracy //

http://www.leaonline.com/doi/pdf/10.1207/s14241250ijmm0703%264_4; prisijungimo laikas: 2005-11-24.

¹²⁸ How not to get sued by the RIAA for file-sharing // <http://www.eff.org/IP/P2P/howto-notgetsued.php>; prisijungimo laikas: 2005-11-19.

nusikalstamą veiklą – identifikuoti pažeidėjus pagal jų kompiuterio IP adresą bei pateikti ieškinį teismui dėl nelegalios produkcijos platinimo internete. Šią procedūrą Amerikos įrašų pramonės asociacija vykdo vadovaudamasi JAV galiojančiu Skaitmeninio amžiaus autorių teisių aktu (DMCA), kuris pačiam autorių teisių valdytojui numato teisę pateikti ieškinį teismui.

Asociacija bendradarbiaudama su kitomis institucijomis, nuo 2003 m. nuteisė tūkstančius interneto vartotojų už autorių ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos platinimą P2P programų pagalba, nepriklausomai ar tai buvo 12 metų mergaitė, ar 71 metų amžiaus senukas. Bendras pateiktų ieškinių skaičius – apie 7000¹²⁹. Nors, dažniausiai RIAA pagrindinį dėmesį skiria didelių, nelegalios produkcijos kolekcijų savininkams.

Pastaruosius metus, „nemokamos“ intelektinės nuosavybės pasiūlos internete bumas ima grįžti į savo vėžes, turint minty, apsikeitimo failais teikiamų P2P programų valdytojų teisinius pralaimėjimo faktus¹³⁰. Galime teigti, kad JAV yra valstybė, kurioje vyksta daug aukšto lygmens teismo procesų, susijusių su autorinių teisių pažeidimais. Interneto didieji portalai patyrė kelis itin reikšmingus pralaimėjimus: kaip buvo minėta anksčiau – JAV pralaimėta Napster byla, ten pat – Grokster byla, Audiogalaxy Australijoje, ir kitos.

Didelio atgarsio sulaukė JAV aukščiausio teismo sprendimas byloje įrašų kompanija MGM (Metro Goldwyn Mayer studios inc.) prieš P2P programos „Grokster“ kūrėjus. Ginčo esmė: ar P2P programų kūrėjai yra atsakingi už tai, kad vartotojai, kurie naudojami jų sukurtu produktu pažeidžia autorines ir gretutines teises. Teismo priimtas sprendimas pateisino autorių teises atstovaujančių institucijų ir daugelio kitų suinteresuotų subjektų lūkesčius. Analizuojant teismo priimtą sprendimą, matome, kad P2P tinklų sistemą palaikančių programų gamintojų kompanijos, neturi teisės naudoti autorių kūrybos vaisių rezultatus tam, kad atneštų tik pelną, o autorių teisės būtų pamintos. Teismas išaiškino: jei produkto ar paslaugos pagrindinis tikslas yra palengvinti pažeidimą, tai laikoma savarankišku pažeidimu¹³¹. Šis teismo sprendimas suformavo precedentą, kuris nustato netiesioginę P2P programų kūrėjų atsakomybę už intelektinės nuosavybės pažeidimus¹³².

Byloje MGM v Grokster teismas pripažino, kad P2P technologijos, pagrinde yra skirtos platinti nelegalią programinę įrangą, muzikinius failus ir kt. piratinę produkciją. Teismo sprendimui įtakos turėjo bylinėjimosi metu patvirtintas faktas, kad praktikoje (santykinai) P2P

---

¹²⁹ Fivelsdal G. Moving toward a balance and effective response to internet music piracy // http://www.leaonline.com/doi/pdf/10.1207/s14241250ijmm0703%264_4; prisijungimo laikas: 2005-11-24.

¹³⁰ Dovydenas J. Gretutinių teisių administravimo internete ypatybės // Konferencija „ Intelektinės nuosavybės teisių gynimo problemos skaitmeninėje aplinkoje“. Vilnius, 2005.

¹³¹ Kiškis M. Interneto tarpininkų atsakomybė // Konferencija „ Intelektinės nuosavybės teisių gynimo problemos skaitmeninėje aplinkoje“. Vilnius, 2005.

¹³² Interpreting Grokster: protecting copyright in the age of peer-to-peer // <http://www.netcaucus.org/events/2005/grokster/>; prisijungimo laikas: 2005-11-18.

vartotojai *neplatina* licencijuotos autorių teisių ir gretutinių teisių produkcijos¹³³. Manoma, kad Grokster bylos metu suformuotas precedentas suformuos naują, pasaulinę praktiką dėl P2P programų naudojimo. Šiandien kas penktas amerikietis naudojami P2P siūlomomis paslaugomis, neatsižvelgiant į tai, kad ieškinių skaičius, dėl tiesioginio susijungimo principu (peer-to-peer) vykdomų autorių ir gretutinių teisių pažeidimų, viršija 12 tūkstančių.

Aktyvi kampanija, prieš masinį P2P programų naudojimą vyksta ne tik JAV, bet viso pasaulio mastu. Europos Sąjunga sekdamas JAV pavyzdžiu, aktyviai kovoja prieš nelegalių bylų dalijimąsi internete. Tarptautinė fonogramų ir vaizdo gamintojų asociacija (IFPI), taip pat koordinuoja didelę dalį kompanijų prieš muzikos ir filmų piratavimą Europos Sąjungoje. Iš viso, šiuo metu jau yra pradėta 3,8 tūkstančiai bylų dėl piratavimo¹³⁴. Daugelis jų buvo iškeltos Vokietijos interneto vartotojams, tinkle viešai paskelbusius muzikos ir filmų bylas. Ieškiniai pateikti už nelegalios produkcijos platinimą P2P programų, tokių kaip „KazaA“, „Gnutella“, „eDonkey“ ir „BitTorrent“, vartotojams.

Kampanija prieš piratinės produkcijos apsikeitimą, paplito daugelyje Pasaulio šalių. Pirmą kartą piratavimu buvo apkaltinti Švedijos, Šveicarijos, Argentinos, Honkongo bei Singapūro interneto vartotojai.

Praktikoje kyla abejonių ar teismo proceso pagalba įmanoma pažaboti piratavimą internete. Pasaulio mastu, 2003 metais P2P programų siūloma nelegalia produkcija naudojosi 6,8 milijonų vartotojų, o 2004 metais jų skaičius išaugo iki 9,4 milijonų. Iš esmės, būtų sudėtinga vien pateikti ieškinius visiems pažeidėjams dėl jų daromų pažeidimų, tuo labiau, kad 55 proc. nelegalios produkcijos JAV yra parsisiūsta (angl. download) iš kitų, daugiau kaip 100 Pasaulio šalių¹³⁵. Taigi, suinteresuotų subjektų kova prieš autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus internete, teikiant ieškinius pažeidėjams nėra racionaliausias problemos sprendimo būdas.

Vieną piratavimo problemos sprendimo variantą pasiūlė pats Napster įkūrėjas, šiuo metu perėjęs į kitą barikadų pusę. Jo pasiūlytas sprendimas – legalizuoti virtualių parduotuvių internete verslą sukurtą „Snocap“ sistema, kuria sėkmingai naudojasi Sony, BMG, EMI ir kitos garso įrašų kompanijos¹³⁶. Sprendimai, kaip įvesti tvarką ir sustabdyti skaitmeninį chaosą, tik dabar pradeda išvysti dienos šviesą. Apple su savo I – podu ir I – tunes jau raško naujojo

¹³³ Lohmann F. Tech dodges a bullet // <http://www.law.com/jsp/article.jsp?id=1090180416759>; prisijungimo laikas: 2005-11-18.

¹³⁴ Muzikos pramonė stiprina kovą su piratais // [http://www.omni.lt/i\\$9359_16009\\$z_321004](http://www.omni.lt/i9359_16009z_321004); prisijungimo laikas: 2005-11-16.

¹³⁵ Fivelsdal G. Moving toward a balance and effective response to internet music piracy // http://www.leaonline.com/doi/pdf/10.1207/s14241250ijmm0703%264_4; prisijungimo laikas: 2005-11-24.

¹³⁶ Dovydenas J. Gretutinių teisių administravimo internete ypatybės // Konferencija „Intelektinės nuosavybės teisių gynimo problemos skaitmeninėje aplinkoje“. Vilnius, 2005.

amžiaus vaisius ir mėgaujasi apie 60 – 70 procentų visos legalios MP3 grotuvų ir interneto parduotuvių rinkos¹³⁷.

Dėl didėjančios piratinės produkcijos apimtys internete (ypač muzikos srityje), japonų specialistai siūlo išeitį, kaip kovoti su nelegalia produkcija: pažymėti skaitmeniniais vandens ženklais failus, kuriuose būtų informacija apie autorių – jo vardas, saugomos teisės ir serijos numeris. Šie ženklai eiliniams vartotojams nebus matomi, juos galės matyti tik teisių tūrėtojai ir kiti suinteresuoti subjektai, kurie yra atsakingi už autorių teisių ir gretutinių teisių saugojimą ir/ar gynimą. Tačiau tokia techninė priemonė dar nėra patvirtinta, kaip tinkama naudojimui praktikoje, bet japonų specialistas Hatsukazu Tanaka bei jo kolegos iš Kobe universiteto Japonijoje tobulina šios priemonės „nepažeidžiamumo lygį“.

Lietuvai autorių ir gretutinių teisių apsauga interneto kontekste yra nauja sritis. Reikėtų pastebėti, kad nedidelis teisminių ginčų skaičius visai nereiškia, kad ginčų apskritai Lietuvoje nėra, tiesiog dauguma jų sprendžiami ikiteisminėje stadijoje¹³⁸. Kaip pavyzdį galėtume paminėti interneto paslaugų tiekėjų ir kolektyvinio teisių administravimo asociacijų sutarties pagrindu, intelektinės nuosavybės teisių pažeidėjų internete ar informacinės visuomenės paslaugų tiekėjų informavimą, kad jų tinkluose yra autorines ir gretutines teises pažeidžianti informacija (Priedas Nr. 2).

Kovai su autorių ir gretutinių teisių pažeidimais internete, Lietuvoje 2004 m. vasario 27 d. Nusikaltimų tyrimo tarnyboje buvo įkurtas Intelektinės nuosavybės apsaugos skyrius (INAS)¹³⁹. Viena iš skyriaus funkcijų – intelektinės nuosavybės teisių apsaugos skaitmeninėje aplinkoje pažeidimų atskleidimas ir tyrimas. Reaguojant į naują nusikalstamų veikų intelektinei nuosavybei vykdymo būdą, 2004 metais INAS pareigūnai organizavo virtualių parduotuvių patikrinimus. Dėl neteisėtų intelektinės nuosavybės objektų kopijų platinimo internete ar interneto pagalba, pradėtos šešios ikiteisminio tyrimo baudžiamosios bylos¹⁴⁰.

Ikiteisminis tyrimas ar administracinė teisena galimi tik tuo atveju, kai intelektinės nuosavybės produktas skaitmeninėje terpėje naudojamas siekiant turtinės naudos, t.y. privalu nustatyti komerciškumą naudojant ar paskelbiant viešai kompiuterių programas, audiovizualinius, muzikinius kūrinius ir kt¹⁴¹. Tačiau pagrindinį neteisėto intelektinės nuosavybės objektų naudojimo internete be autoriaus ar jo įgalioto asmens leidimo, sudaro

---

¹³⁷ Ten pat.

¹³⁸ Usonienė. J Kai kurie kūrinio sampratos aspektai // // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P.45.

¹³⁹ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002 m. liepos 31 d. įsakymu Nr. 438 buvo įkurtas intelektinės nuosavybės apsaugos poskyris, kurio pagrindinė užduotis buvo atskleisti bei tirti nusikalstamas veikas intelektinei nuosavybei, kurios pasireiškėdavo materialių laikmenų platinimu prekybos vietose. Tik 2004 m. poskyris išsiplėtė į skyrių su 5 darbuotojais ir apėmė intelektinės nuosavybės teisių apsaugos priežiūrą ir skaitmeninėje aplinkoje.

¹⁴⁰ Ulpis T. Pranešimas dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos skaitmeninėje aplinkoje // Konferencija „Intelektinės nuosavybės teisių gynimo problemos skaitmeninėje aplinkoje“. Vilnius, 2005.

¹⁴¹ Ten pat.

nekomercinis tokių failų naudojimas. Šiuo metu Lietuvos įstatymų leidėjui yra pateikta svarstyti Administracinės teisės pažeidimų kodekso 106 straipsnio, numatančio atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus, projektas. Įsigaliojus siūlomam normos projektui, palengvės įrodinėjimo procesas bei atsiras galimybė taikyti administracinio poveikio priemones ne tik už komercinių neteisėtai atgaminamų intelektualinės nuosavybės objektų naudojimą, bet ir už piktybinius intelektualinių teisių pažeidimus.

Atskleidžiant nusikaltimus intelektinei nuosavybei internete, INAS iškilio sunkumų, susijusių su bylų nagrinėjimo procesu, pradedant nuo įrodymų rinkimo ir baigiant viso proceso vedimo ypatybėmis. LR baudžiamasis kodeksas nusikaltimus intelektinei nuosavybei priskyrė prie nesunkių nusikaltimų, todėl numatytos sankcijos neatbaido pažeidimus vykdančių asmenų. Nusikaltimų intelektinei nuosavybei priskyrimas prie nesunkių nusikalstamų veikų neleidžia pareigūnams imtis visų įstatyme numatytų ir leistinų operatyvinio tyrimo veiksmų bei vėliau procesinių prievartos priemonių taikymo, kas labai apsunkina tokių nusikaltimų atskleidimą bei pailgina jų tyrimo terminą¹⁴². Identifikavus virtualią neteisėtą intelektualinės nuosavybės objektų kopijų parduotuvę pareigūnas privalo nustatyti ne tik tikrinamąjį puslapį administruojantį asmenį bet ir įrodyti komercinį intelektualinio produkto naudojimą, t.y. nustatyti svetainės lankytojus, atlikti siūlomo produkto kontrolinius pirkimus, nustatyti vietą kur fiziškai talpinama ir laikoma informacija pažeidžianti intelektines teises.

Galima teigti, kad tinkamai pakoregavus teisės aktus, kurie reguliuoja autorių bei gretutines teises, sugriežtinus atsakomybę už intelektualinės nuosavybės pažeidimus internete žalos dydį, piratavimo lygis šalyje sumažėtų. Galbūt nepavyktų pilnai sunaikinti nelegalios produkcijos platinimą internete, nes tai lemia ne tik teisinis šios intelektualinės nuosavybės srities reglamentavimas.

Lietuvoje autorių teisių gynimo sritis yra nauja, ne visiems suprantama sritis. Didelę reikšmę turi pačių vartotojų požiūris į autorines ir gretutines teises. Visuomenės supratimas apie autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos svarbą dar nėra pakankamas. Lietuvos visuomenė vis dar negali priprasti prie to, kad autorių ar gretutinių teisių subjektai turi išimtinės turtines ir asmenines neturtines teises bei teisę gauti atlygį už jų kūrybos rezultatų naudojimą.

---

¹⁴² Ten pat.

Išvados

1. Kompiuterių tinklai nėra vien tik patogias komunikacijas ir tarpusavio sąveikos galimybes teikiantis darinys. Skaitmeninių galimybių išplėtimas ir staigi interneto intervencija į kasdieninį gyvenimą neabejotinai turi įtakos ir intelektinės nuosavybės sričiai. Kompiuterių tinklai įgalina atgaminti ir platinti autorių ir gretutinių teisių subjektų kūrybos rezultatus daug paprasčiau nei bet kada anksčiau. Pagrindiniai autorių ir gretutinių teisių pažeidimai yra padaromi naudojantis tiesioginio susijungimo (P2P) programomis, rinkmenų perdavimo protokolu FTP ir kitais specifiniais būdais, kuriuos siūlo pokalbių svetainės, naujienų grupės, įskaitant piratinės produkcijos pasiūlą interneto svetainėse bei užsakymus elektroniniu paštu.
2. Lietuva yra ratifikavusi visas pagrindines tarptautinės intelektinės nuosavybės sutartis ir konvencijas. Svarbus žingsnis yra įsijungimas į Pasaulinę intelektinės nuosavybės apsaugos sistemą, kurios ašis – PINO autorių teisių ir PINO atlikimų ir fonogramų sutarčių nuostatos. Šiose, naujausiose, universaliose autorių teises ir gretutines teises reglamentuojančiose tarptautinėse sutartyse siekiama modernizuoti autorių bei gretutines teises atsižvelgiant į technologijų pažangą informacinėje visuomenėje.
3. PINO sutartyse įtvirtinamos išimtinės teisių turėtojų teisės: teisė atgaminti kūrinių bet koku būdu ir forma (taip pat ir skaitmenine), viešo paskelbimo teisė (objekto padarymas viešai prieinamu interneto tinklais), taip pat yra numatyta atsakomybė už techninių apsaugos priemonių neteisėtą pašalinimą bei informacijos apie elektroninių teisių valdymą panaikinimą.
4. Internetas iš prigimties yra labai dinamiškas ir nepripažįsta valstybių sienų. Pripažįstant intelektinės nuosavybės apsaugą kaip prioritetinę apsaugos sritį, ES regioniniu mastu yra priimtos taisyklės, skirtos intelektinės nuosavybės apsaugai visos Europos Bendrijos mastu.
5. Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo papildė PINO sutarčių nuostatas ir įtvirtina santykį tarp techninių apsaugos priemonių bei išimčių ir apribojimų, taikomų atgaminimo teisei bei teisei padaryti kūrinių viešai prieinamu. Direktyva įpareigoja valstybes nares numatyti sankcijas už direktyvoje nustatytus pažeidimus, įtvirtinti galimybę ginti

pažeistas teises (teisme) bei nustatyti priemonės intelektinės nuosavybės objektų apsaugą elektroninėje erdvėje užtikrinti.

6. Pagrindinis dėmesys ES direktyvų intelektinės nuosavybės srityje yra skirtas materialinei teisei reglamentuoti. ES tik fragmentiškai sureguliuota procesinė intelektinės nuosavybės dalis buvo patobulinta, priimant direktyvą 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. Direktyva nustato priemonės, procedūras ir teisių gynimo būdus, taikomus autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams.

7. Galiojantis (2003 m. redakcija) Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (ATGTĮ) įtvirtina autorių ir gretutinių teisių pažeidimų būdus, techninių apsaugos priemonių ir informacijos apie teisių valdymą nuostatas. Tarptautinius susitarimus ir ES direktyvas atitinka įstatyme išdėstytos autorių teisių bei gretutinių teisių subjektų turtinės teisės bei turtinių teisių išimtys: atgaminti kūrinį ar atlikimo įrašą bet koku būdu ar forma ir teisė padaryti kūrinį ar atlikimo įrašą viešai prieinamą interneto tinkle. Atgaminimo teisė nuo viešo paskelbimo iš esmės skiriasi tik panaudojimo forma, kuri praktikoje viena kitą papildo, ypač elektroninėje autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo erdvėje.

8. ATGTĮ nustatyta, kad autorių ir gretutinių teisių pažeidimu (internetu tinkluose) taip pat bus laikoma kūrinio ar atlikimo įrašo bet koks iškraipymas ar pakeitimas be teisėto subjekto leidimo, informacijos apie teisių valdymą panaikinimas ar pakeitimas, taip pat ir bet kokių veiksmingų techninių apsaugos priemonių šalinimas ar vengimas.

9. Lietuvos autorių ir gretutinių teisių normos buvo suderintos su visais ES teisės aktais, kurių nuostatos turėjo būti perkeltos į nacionalinę teisę iki 2004 m. pradžios. ES priėmus vieną iš svarbiausių direktyvų 2004/48/EB, kuri skirta išimtinai intelektinės nuosavybės gynimo priemonėms ir būdams, galiojančio ATGTĮ normos turės būti keičiamos ir suderintos su minėtos direktyvos nuostatomis.

10. Šiuo metu yra parengtas Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo ir papildymo projektas. Įstatymo projekte nesiūlomos iš esmės naujos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos teisinio reguliavimo normos. Realizuojant teises interneto tinkle, svarbiu pakeitimu laikytina: suteikti teisę kreiptis dėl teisių gynimo ne tik autorių gretutinių teisių subjektams, bet ir kolektyvinio teisių administravimo asociacijoms. Įstatymo projekte, nustačius interneto paslaugų tiekėjų atsakomybę, bus išspręsta aktuali intelektinės nuosavybės teisių realizavimo internete reglamentavimo spraga.

11. Lietuvos teisinė sistema atsilieka nuo technologinių pokyčių – konkrečiu pavyzdžiu galime įvardinti interneto paslaugų teikimo reglamentavimą. Galiojančio ATGTĮ nuostatos, reglamentuojančios autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus, padaromus interneto tinkle, neužtikrina tinkamo apsaugos įgyvendinimo. Pagrindinis trūkumas –

neapibrėžta interneto paslaugų tiekėjų atsakomybė, kurią šiuo metu nustato tik bendradarbiavimo sutartis tarp didžiausių interneto paslaugų tiekėjų ir kolektyvinio teisių administravimo asociacijos.

12. Interneto paslaugų tiekėjų atsakomybė šiuo metu, reglamentuota netinkamai – nėra apibrėžtas subjektų ratas, turintis teisę ginti interneto tinkle pažeistas teises, taip pat nenustatyta, kokia tvarka turi būti atliekamas tarpinių paslaugų teikėjų tinklų monitoringas.

13. Rengiamas visuomenės informacijos įstatymo projektas užpildys informacinės visuomenės paslaugų teikimo teisinių santykių reglamentavimo spragas. Įstatymo projektas plačiau nei dabar yra įtvirtinta reglamente apibrėžia interneto paslaugų teikėjų atsakomybę. Visuomenės informavimo įstatymo projekte pateikiama sąvoka „asmenys, kurių teises pažeidžia <...> turi teisę kreiptis į teismą“ įstatymo leidėjo turėtų būti paaiškinta, nes galima interpretuoti normą tiek siaurąja, tiek plačiąja prasme. Priėmus įstatymo projektą, interneto paslaugų teikėjų atsakomybės ribos ir neteisėtos informacijos šalinimo procedūra užtikrins pakankamą interneto tinkle pažeistų autorių ir gretutinių teisių subjektų teisių realizavimą.

14. Paskutinius kelis metus trukusi nevaldoma autorių teisių ignoravimo era baigėsi. Pasaulio mastu pradėta aktyviai kovoti su P2P tinklais platinama piratine autorių teisių ir gretutinių teisių produkcija. Bendras pateiktų ieškinių skaičius viršija 7 tūkstančius.

15. Aktyviausiai su nelegalios produkcijos platinimu kovoja Amerikos įrašų pramonės asociacija, specialios programos pagalba skenuojanti P2P tinklus ir identifikuojanti interneto vartotojus, kurie keičiasi nelegaliais intelektinės nuosavybės teisių saugomais objektais.

16. Didelę reikšmę autorių ir gretutinių teisių realizavimui internete turi didžiųjų P2P portalų pralaimėjimai: Napster pralaimėjo bylą JAV, ten pat Grokster byla, Audiogalaxy Australijoje. Suformuoti precedentai turės teigiamos įtakos ginant autorių bei gretutinių teisių normomis saugomus objektus.

17. Praktikoje kyla abejonių ar teismo proceso pagalba įmanoma pažaboti piratavimą internete. Pasaulio mastu, 2003 metais P2P programų siūloma nelegalia produkcija naudojosi 6,8 milijonų vartotojų, o 2004 metais jų skaičius išaugo iki 9,4 milijonų. Iš esmės, būtų sudėtinga vien pateikti ieškinius visiems pažeidėjams dėl jų daromų pažeidimų.

18. Vienas iš racionalių P2P problemos sprendimo būdų – naudoti skaitmeninius vandens ženklus. JAV yra analizuojama galimybė peržiūrėti teisės aktus, kurie reglamentuoja

licencijavimo klausimus, nes susidarė tokia situacija, kad legalią produkciją siūlantys interneto puslapiai nebegali konkuruoti su interneto piratais.

Literatūros sąrašas

I. Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992. Nr. 31-953, 1996. Nr. 64-1501, Nr. 172-2863.
2. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.
3. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 124 – 5623.
4. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89 – 2741.
5. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.
6. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios 2002, Nr. 36 – 1340.
7. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas.
8. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektas // Vidaus reikalų ministerija. 2005. Nr. XP – 867.
9. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas.
10. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 57, 61, 65, 72 straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto poveikio bazinio vertinimo pažyma.
11. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projekto aiškinamasis raštas // Vidaus reikalų ministerija. 2005. Nr. XP – 867.

12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-11-29 nutarimas Nr.1106 „Dėl atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 84 – 3847. P.2.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994-07-29 nutarimas Nr. 677 „Dėl prisijungimo prie 1886 metų Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“ // Valstybės žinios 1994 m, Nr. 60 – 1198.
14. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2002 m. balandžio 10 d. įsakymas Nr. 119 „dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamento patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 40 – 1517.
15. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40– 988;
16. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis // Valstybės žinios. 2000, Nr. 98 – 1060.
17. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis // Valstybės žinios. 2001, Nr. 32 – 2970.
18. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo // <http://www.lrkmlt/EasyAdmin/sys/files/DIREKTYVA.FINAL.doc>; Prisijungimo laikas: 2005-11-13.
19. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo // <http://www3.lrs.lt/c-bin/eu/preps2?Condition1=22767&Condition2=>; Prisijungimo laikas: 2005-10-05.
20. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje // http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc &lg=EN&numdoc=32000L0031&model=guichett; Prisijungimo laikas: 2005-11-09.

II. Specialioji literatūra ir šaltiniai

1. Antipiratinis centras šiame jau konfiskavo apie 80 tūkstančių piratinių laikmenų // http://www.esecurity.lt/article.php?id=1338&type_id=; prisijungimo laikas: 2005-11-11.

2. Aplinkybės dėl kurių buvo įkurtas Nusikaltimų elektroninėje erdvėje tyrimo skyrius // <http://www.cyberpolice.lt/index.asp?DL=L&TopicID=2>; prisijungimo laikas: 2005-11-10.
3. Autorių teisių istorija // <http://www.copyrighthistory.com/anne.html>; prisijungimo laikas: 2005-10-10.
4. Autorių teisių gynėjai siekia pradėti nelegalių muzikos ir filmų kopijų šalinimą iš tarnybinių stočių // <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=7808741&categoryID=20172&ndate=1130345510>; prisijungimo laikas: 2005-10-26;
5. Autorių teisių gynėjai siekia pradėti nelegalių muzikos ir filmų kopijų šalinimą iš tarnybinių stočių // <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=7808741&categoryID=20172&ndate=1130345510>; prisijungimo laikas: 2005-10-26;
6. Asociacijos Infobalt pareiškimas „Dėl kompensacijos autoriams už kūrinių atgaminimą asmeniniams tikslams, susijusi su tuščių laikmenų ir įrangos apmokestinimu“ // <http://www.infobalt.lt/main.php?&s=11&r=50&I=5099>; prisijungimo laikas: 2005-11-10.
7. Blomqvist J.S. The future of the Berne convention and the international cooperation on copyright and related rights // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 10.
8. Civilka M. MP3 – autorių priešas Nr. 1? // <http://media.search.lt/GetFile.php?OID=92848&FID=269769>; prisijungimo laikas: 2005-10-09.
9. Dovydenas J. Gretutinių teisių administravimo internete ypatybės // Konferencija „Intelektinės nuosavybės teisių gynimo problemos skaitmeninėje aplinkoje“. Vilnius, 2005.
10. Fivelsdal G. Moving toward a balance and effective response to internet music piracy // http://www.leaonline.com/doi/pdf/10.1207/s14241250ijmm0703%264_4; prisijungimo laikas: 2005-11-24.
11. Gopal D., Sanders G., Bhattacharjee S., Agrawal M., Wagner S. A behavior model of digital music piracy // http://www.leaonline.com/doi/pdf/10.1207/s15327744joce1402_01; prisijungimo laikas: 2005-11-24.
12. How not to get sued by the RIAA for file-sharing // <http://www.eff.org/IP/P2P/howto-notgetsued.php>; prisijungimo laikas: 2005-11-19.
13. Imfeld C., Ekstrand V., The music industry and the legislative development of the Digital millennium copyright act's online service provider provision // http://www.leaonline.com/doi/pdf/10.1207/s15326926clp1003_2; prisijungimo laikas: 2005-11-24.
14. Interneto atsiradimas ir jo istorija // <http://www.isoc.org/internet/history/brief.shtml>; prisijungimo laikas: 2005-10-10.

15. Intensyvėja programinės įrangos gamintojų gynyba // <http://www.nkm.lt/086/aktualijos.htm#bsa>; prisijungimo laikas: 2005-10-16.
16. Interpreting Grokster: protecting copyright in the age of peer-to-peer // <http://www.netcaucus.org/events/2005/grokster/>; Prisijungimo laikas: 2005-11-18.
17. Is computer software protected by copyright? // http://www.wipo.int/copyright/en/faq/faqs.html#P21_3830; prisijungimo laikas: 2005-11-08.
18. M. Kiškis. Ar pasiūlytas atlyginimo už kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais mechanizmas atitinka esamąjį Lietuvos teisinės sistemos modelį // Autorių teisių ir gretutinių teisių apribojimo, susijusio su kūrinių atgaminimu asmeniniais tikslais, kompensavimo mechanizmo įgyvendinimo pasekmių tyrimo ataskaita. Vilnius, 2003. P.66.
19. Kiškis M. Interneto tarpininkų atsakomybė // Konferencija „ Intelektinės nuosavybės teisių gynimo problemos skaitmeninėje aplinkoje“. Vilnius, 2005.
20. Kranenburg H., Hogenbirk A. Multimedia, entertainment, and business software copyright piracy: a cross – national study // http://www.leaonline.com/doi/pdf/10.1207/s15327736me1802_3; prisijungimo laikas: 2005-11-24.
21. Lietuva prisijungė prie Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų // <http://www.ivpk.lt/main-news.php?cat=30&gr=1&n=308>; prisijungimo laikas: 2005-11-07.
22. Lietuvoje įsigaliojo PINO autorių teisių sutartis, sustiprinsianti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą // http://www.bsa.lt/index.php3?menu_id=2&news_id=26&lang=lt; prisijungimo laikas 2005-11-10.
23. Lindner B. Cross – border copyright protection before the Berne Convention: a brief account of music publishing practices in the early 19th century // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 17.
24. Lohmann F. Tech dodges a bulle // <http://www.law.com/jsp/article.jsp?id=1090180416759>; prisijungimo laikas: 2005-11-18.
25. Matulevičienė N. Autorių teisių apsauga išsiplėtusioje Europos Sąjungoje // [http://www.culture.lt/dailė/04\(1\)/ata.htm](http://www.culture.lt/dailė/04(1)/ata.htm); prisijungimo laikas: 2005-10-17.
26. Matulevičienė N. Autorių ir atlikėjų teisių apsauga Lietuvoje // <http://www.unesco.lt/documents/kultura/menininko%20statusas/nijoles%20matulevicienes%20kalba.doc>; prisijungimo laikas: 2005-10-02.
27. Matulevičienė N. Autorių teisės ir gretutinės teisės elektroninėje leidyboje. Vilnius, 2000. P. 16.

28. Matulevičienė V. Atlikėjų teisių apsauga pagal Lietuvos įstatymus ir tarptautines sutartis // Mokslinės konferencijos medžiaga: asmeninės neturtinės teisės ir jų gynimas. Vilnius, 2001. P. 27.
29. Mizaras V. Prevencinis autorių teisių ir gretutinių teisių gynimas // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 96.
30. Mizaras V. Mokslinė studija: 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo nuostatų įgyvendinimas Lietuvos autorių teisėje. Vilnius, 2004.
31. Mizaras V. Asmens duomenų apsauga tarptautinėje ir EB teisėje. Vilnius, 2001 m. P. 5.
32. Muzikos pramonė stiprina kovą su piratais // [http://www.omni.lt/i\\$9359_16009\\$z_321004](http://www.omni.lt/i9359_16009z_321004); prisijungimo laikas: 2005-11-16.
33. Nusikaltimai internete // <http://www.infovi.vu.lt/ivs/biblioteka/temos/nusikaltimai.htm>; prisijungimo laikas: 2005-11-24.
34. Online piracy and electronic theft // <http://www.riaa.com/issues/piracy/online.asp>; prisijungimo laikas: 2005-11-24.
35. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos sutarčių komentarai. – Vilnius: UAB „Ukmergės spaustuvė“, 2001.
36. Rudzinskas A. Žalos, atsiradusios dėl autorių teisių pažeidimų, atlyginimo teisinio reguliavimo raida // Pranešimų rinkinys. Autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P. 129.
37. Stiprinama autorių teisių apsauga internete // http://www.bsa.lt/index.php3?menu_id=2&news_id=107&lang=lt; prisijungimo laikas: 2005-11-20.
38. Stiprinama autorių teisių apsauga internete // http://www.bsa.lt/index.php3?menu_id=2&news_id=107&lang=lt; prisijungimo laikas: 2005-11-20.
39. Ulpis T. Pranešimas dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos skaitmeninėje aplinkoje // Konferencija „Intelektinės nuosavybės teisių gynimo problemos skaitmeninėje aplinkoje“. Vilnius, 2005.
40. Usonienė. J Kai kurie kūrinio sampratos aspektai // Tarptautinė mokslinė konferencija: autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius: aktualijos ir perspektyvos. Vilnius, 2004. P.45.

III. Periodinė teisinė literatūra

1. Mizaras V. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reglamentavimo novelos Europos Bendrijos teisėje: pagrindiniai principai // Teisė. Vilnius, 2005, Nr. 55. P. 38.
2. Esminiai kompiuterių programų teisinės apsaugos aspektai // Juristas.Vilnius, 2005. Nr. 6, P. 12.

IV. Kiti šaltiniai

1. Bindokaitė A. Magistro baigiamasis darbas // tema: „Naujausi Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės reguliavimo pasiūlymai ir jų įgyvendinimas Lietuvoje“. Vilnius, 2004. P 43.

Santrauka

Skaitmeninių technologijų išplėtimas ir interneto plėtra stipriai įtakojo intelektinės nuosavybės sritį. Didžioji dalis autorių ir gretutinių teisių pažeidimų padaroma naudojant P2P tinklų technologijų programas, duomenų apsikeitimo sistemą (FTP) ir interneto puslapius.

Pastaruosius kelis metus pasaulio mastu pradeta aktyvi kampanija prieš nevaldomą piratinės produkcijos platinimo modelį (P2P). Didžiausią įdirbį, kovojant prieš nelegalios produkcijos platinimą internete yra atlikusi Amerikos įrašų pramonės asociacija (RIAA), kuri vykdo nelegalių autorių ir gretutinių teisių objektų, platinamų internete, tyrimus. Nuo 2003 metų RIAA yra iškėlusį virš 7 tūkstančių ieškinių pažeidėjams.

Praktikoje kyla abejonių ar teismo proceso pagalba įmanoma pažaboti piratavimą internete. Šiandien, P2P programų siūloma nelegalia produkcija naudojasi apie 10 milijonų interneto vartotojų. Iš esmės, būtų sudėtinga vien pateikti ieškinius visiems pažeidėjams dėl jų daromų pažeidimų.

Sprendimai, kaip įvesti tvarką ir sustabdyti skaitmeninį intelektinės nuosavybės chaosą interneto tinkluose, tik dabar pradeda išvysti dienos šviesą. Problemos sprendimo variantai galėtų būti: skaitmeniniai vandens ženklai, legalios interneto parduotuvės ir kt.

Lietuvos autorių ir gretutinių teisių apsauga interneto kontekste yra nauja sritis. Tarptautinės normos palaipsniui yra perkeliamos į nacionalinius teisės aktus, yra parengti svarbūs įstatymų projektai, kurie nustatys interneto paslaugų tiekėjų atsakomybės ribas bei autorines ir gretutines teises pažeidžiančios informacijos šalinimo iš interneto tinklų tvarką. Atsižvelgiant į pasaulinę praktiką, pakoregavus teisės aktus, kurie reguliuoja autorių ir gretutines teises bei sugriežtinus atsakomybę už intelektinės nuosavybės pažeidimus, aukštas piratavimo lygis Lietuvoje sumažėtų.

Summary

The internet offers music lovers virtually limitless possibilities. Unfortunately internet also gives music pirates a new weapon: peer-to-peer (P2P technologies), ftp and unauthorized internet sites.

Recently rampant theft of intellectual property starts to collapse. Recording industry association of America (RIAA) serves as a watch dog for the music industry and has aggressively tried to combat online piracy. RIAA has sued almost 7.000 individuals since September of 2003.

Can lawsuits effectively combat piracy?! Today there are approximately 10 million simultaneous P2P users worldwide. At least it would be difficult to sue all potential P2P copyright infringers. Although lawsuits may buy the industry some time, they do not provide a viable solution to the P2P problem. The recording industry must provide an attractive alternative to P2P file sharing that will eventually allow it to regain control of its product.

National copyright laws generally mirror the international laws. New technologies have spawned new laws, so this effort is more important than ever. Specific copyright legislation needs to be revised, especially those concerning internet service provider liability for the copyright infringements committed by their users as well as administrative and criminal law.

Priedai

„Autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete“
magistrinio baigiamojo darbo
Priedas Nr. 1

BENDRADARBIAVIMO SUTARTIS

Ši sutartis sudaryta du tūkstančiai ketvirtųjų metų balandžio mėnesio dvidešimt šeštą dieną tarp:

AB „Lietuvos Telekomas“, įmonės kodas 2121543, esančios adresu Savanorių pr. 28, 03501 Vilniuje, registruotos Juridinių asmenų registre, atstovaujamos Rinkodaros departamento direktoriaus Gintaro Grybėno, veikiančio pagal jam suteiktus įgaliojimus,

UAB „Omnitel“, įmonės kodas 1030528, esančios adresu T. Ševčenkos g. 25, 03229 Vilniuje, registruotos Juridinių asmenų registre, atstovaujamos Strateginės partnerystės koordinatoriaus Tomo Karpavičiaus, veikiančio pagal jam suteiktus įgaliojimus,

UAB „Bitė GSM“, įmonės kodas 1068899, esančios adresu Žemaitės g. 15, 03504 Vilniuje, registruotos Juridinių asmenų registre, atstovaujamos Teisinio reguliavimo skyriaus vadovo Tomo Ivanausko, veikiančio pagal jam suteiktus įgaliojimus,

(toliau kartu vadinamų „Interneto paslaugų teikėjais“ arba „IPT“),

ir

Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūros („LATGA-A“), įmonės kodas 1006103, esančios adresu J. Basanavičiaus g. 4b, 01118 Vilniuje, registruotos Juridinių asmenų registre, atstovaujamos generalinio direktoriaus Edmundo Vaitekūno, veikiančio pagal agentūros įstatus,

Lietuvos gretutinių teisių asociacijos („AGATA“), įmonės kodas 2469036, esančios adresu K. Sirvydo g. 6, Vilniuje, registruotos Juridinių asmenų registre, atstovaujamos direktorės Liudmilos Balcevič, veikiančios pagal asociacijos įstatus,

Asociacijos „BSA Lietuva“, įmonės kodas 2548803, esančios adresu Žemaitės g. 21, 03504 Vilniuje, registruotos Juridinių asmenų registre, atstovaujamos prezidento Ervino Leontjevo, veikiančio pagal asociacijos įstatus,

Fonogramų gamintojų ir platintojų asociacijos („FGPA“), įmonės kodas 2409559, esančios adresu Žygimantų g. 6, 01102 Vilniuje, registruotos Juridinių asmenų registre, atstovaujamos direktorės Irenos Ališauskienės, veikiančios pagal asociacijos įstatus,

(toliau vadinamos „Asociacijos“),

(toliau kartu vadinamų „Šalimis“).

Šalys,

- siekdamas stiprinti intelektinės nuosavybės ir autorių teisių bei gretutinių teisių apsaugą Lietuvoje, ugdyti visuomenės pagarbą intelektiniam darbui bei jo rezultatams, užkirsti kelią intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams internete, sukurti tarpusavio paramos santykius bei skatinti žinių visuomenės augimą;
- suvokdamos būtinybę internetui išlikti laisva komunikacine ir verslo aplinka bei apsaugoti žmogaus teises ir laisves internete;

- pripažindamos, kad, vystantis informacinėms technologijoms, internetas tampa intensyviu komunikacijos kanalu ir kartu sukuria prielaidas intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams;
- pripažindamos, kad autorių teises ir gretutines teises atstovaujančios organizacijos turi sukaupusios didelę patirtį šių teisių apsaugos srityje ir yra pasirengusios teikti informaciją apie interneto paslaugų teikėjo tinkle nustatomus pažeidimus;
- pripažindamos tarptautinius Lietuvos Respublikos įsipareigojimus intelektinės nuosavybės teisių apsaugos srityje ir suvokdamos būtinybę šios apsaugos užtikrinimui nustatyti priemones bei procedūras, skirtas IPT ir Asociacijų platesniam bendradarbiavimui, jo veikimo mechanizmui, Asociacijų metodinei ir praktinei paramai intelektinės nuosavybės teisės klausimais, efektyviai kovai su intelektinės nuosavybės pažeidimais internete,

sudaro šią bendradarbiavimo sutartį (toliau vadinama „Sutartimi“).

1. Sąvokos

- 1.1. **Internetas** – naudojant *TCP/IP* duomenų perdavimo protokolą iš tarpusavyje susietų kompiuterinių tinklų rinkinio sudarytas pasaulinis kompiuterių tinklas.
- 1.2. **Interneto paslaugos** – elektroninių komunikacijų tinklais ir per atstumą individualiu IPT kliento prašymu (už atlyginimą arba neatlygintinai) teikiamos informacijos perdavimo arba prieigos prie telekomunikacijų tinklo paslaugos.
- 1.3. **Interneto paslaugų teikėjas (IPT)** – fizinis arba juridinis asmuo, kuriam priklauso serveris ir (arba) kietasis diskas arba kuri(-uos) jis administruoja ir kurie yra prieinami internetu, teikiantis interneto paslaugas IPT klientui.
- 1.4. **IPT klientas** – fizinis arba juridinis asmuo, naudojantis interneto paslaugas.
- 1.5. **Serveris** – (pagrindinis) tinklo kompiuteris, kuris išskirsto paslaugas ir išteklius kitiems kompiuteriams (naudotojams), taip pat visos tokio kompiuterio sudedamosios ir periferinės dalys, įskaitant, bet neapsiribojant kietaisiais diskais, išimamais diskais, operatyviaja atmintimi ir kita.
- 1.6. **Tinklapis** – elektroninis dokumentas ar jų sistema, kuri yra sukurta skaitymui, naudojant interneto naršyklę.
- 1.7. **Tinklapijo savininkas** – IPT ir (arba) IPT klientas, kuris naudoja IPT suteiktus Serverio išteklius savo tinklapiui, interneto parduotuvei, portalui ir pan. palaikyti.
- 1.8. **Interneto parduotuvė** – virtuali prekyvietė, kur visas pirkimo ir pardavimo procesas ar jo dalis vyksta internetu.
- 1.9. **Portalas** – tinklapis, siūlantis įvairias paslaugas (naujienos, pramogos, katalogai, paieškos sistemos, elektroninis paštas, internetinė prekyba ir panašiai).
- 1.10. **Svetainė („Web site“)** – šios sutarties prasme apima tinklapį, interneto parduotuvę ir portalą.
- 1.11. **Kūrinys ar jo kopija** – kūrybos rezultatas (muzikos, literatūros, vizualinis ar audiovizualinis kūrinys, įskaitant ir kompiuterių programas), išreikštas kokia nors objektyvia forma, taip, kaip tai yra apibrėžta Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme.
- 1.12. **Atlikimo vaizdo įrašas** – į audiovizualinę laikmeną įrašytas kūrinio atlikimas.
- 1.13. **Fonograma** - kūrinio atlikimo, kitų garsų ar garsų išraiškos įrašas, užfiksuotas techninėmis priemonėmis kokioje nors materialioje garso laikmenoje.

- 1.14. **Internetinė nuoroda** – tiesioginė arba netiesioginė elektroninė nuoroda, leidžianti pasiekti dokumentus, bylas bei kitus šaltinius, tinklapius, portalus, internetines parduotuves ir panašiai.
- 1.15. **Tiesioginė internetinė nuoroda** – elektroninė nuoroda, leidžianti tiesiogiai pasiekti dokumentus, bylas ar kitus šaltinius.
- 1.16. **Netiesioginė internetinė nuoroda** – elektroninė nuoroda, leidžianti pasiekti kitus tinklapius, portalus ar internetines parduotuves.
- 1.17. **Kūrinio, atlikimo vaizdo įrašo, fonogramos ar jų kopijų viešas paskelbimas** – kūrinio ar gretutinių teisių objekto viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.
- 1.18. **Raštiškas pranešimas ir (arba) įspėjimas** – tai pranešimas, įspėjimas, laiškas (įskaitant ir elektroninį laišką, siunčiamą kontaktiniams asmenims toliau šioje sutartyje nurodytu adresu) ir panašiai, kuris yra perduodamas techninėmis priemonėmis ar būdais bet kokia galima forma.

2. Nelegalaus kūrinų, atlikimo įrašų, fonogramų ar jų kopijų panaudojimo nustatymas ir prevencija

- 2.1. Sudarydami raštiškas sutartis dėl interneto paslaugų teikimo, IPT įsipareigoja informuoti IPT klientus apie Lietuvos Respublikos įstatymuose numatomą atsakomybę už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus. Tuo tikslu, prieš pasirašydamas sutartį, IPT pateiks savo klientui Asociacijų parengtą ir per 15 kalendorinių dienų po šios Sutarties pasirašymo IPT nemokamai perduotą informaciją apie esminius autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos aspektus internete. IPT neįsipareigoja informuoti savo klientų kitais, šiame punkte nenurodytais būdais, formomis bei atvejais.
- 2.2. Vadovaudamasi šios Sutarties sąlygomis, Asociacijos prižiūri kūrinų, atlikimo vaizdo įrašų, fonogramų ar jų kopijų viešą paskelbimą bei jų prieinamumą visuomenei interneto parduotuvėse, portaluose, svetainėse ir tinklapiuose.
- 2.3. Kilus įtarimui dėl autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimo, IPT turi teisę nedelsiant kreiptis į Asociacijas su prašymu pateikti nuomonę atitinkamu klausimu.
- 2.4. Jeigu Asociacijos interneto parduotuvėse, portaluose, svetainėse ir tinklapiuose nustato nelegalų kūrinų, atlikimo vaizdo įrašų, fonogramų ar jų kopijų viešą paskelbimą ir dėl to raštu kreipiasi į IPT, kad išsiaiškintų, ar atitinkama svetainė, tinklapis, portalas, interneto parduotuvė yra IPT serveryje, IPT per 3 dienas nuo tokio kreipimosi gavimo privalo raštu pateikti atsakymą. Asociacijoms pageidaujant, IPT gali bet kuriuo IPT pasirinktu būdu persiųsti IPT klientui Asociacijų reikalavimą nutraukti neteisėtą veiklą ir (arba) įspėjimą dėl galimos atsakomybės.

3. Sutarties vykdymo tvarka

- 3.1. Nustačiusios autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimą, Asociacijos nedelsiant apie tai informuoja IPT ir nusiunčia IPT klientui raštišką įspėjimą dėl galimos atsakomybės už pažeidimą bei paragina tokiai veiklai įsigyti licenciją arba tokią veiklą nutraukti, kaip nurodyta sutarties 2.4 punkte.
- 3.2. Jeigu per 3 dienas po to, kai nusiunčiamas raštiškas įspėjimas IPT klientui, jis nesiima jokių priemonių užkirsti kelią autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimui, Asociacijos kreipiasi į IPT su raštišku prašymu uždaryti su pažeidimu susijusią tinklapių, interneto parduotuvės, portalo ar kitos informacinės paslaugos dalį.
- 3.3. IPT, gavęs iš Asociacijų raštišką pranešimą su 3.1 punkte paminėto raštiško įspėjimo IPT klientui kopija bei autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimą įrodančia medžiaga,

privalo per 5 darbo dienas uždaryti visą su pažeidimu susijusį tinklą, interneto parduotuvę, svetainę, portalą arba jų dalį, tiesiogiai susijusią su pažeidimu. Paaiškėjus, kad, remiantis Asociacijų raštišku pranešimu, tinklapis, interneto parduotuvė, svetainė, portalas arba jų dalis buvo uždaryti neteisėtai, Asociacijos įsipareigoja atlyginti visus IPT dėl to patirtus nuostolius (Asociacijos, pasirašiusios pranešimą, atsako solidariai).

3.4. Šiame skyriuje išdėstytos sąlygos taikomos tokia apimtimi, kiek tai nepažeidžia IPT ir IPT klientų raštiškų sutarčių sąlygų.

4. Atsakomybė

4.1. Prieš rašydamos raštišką pranešimą, Asociacijos privalo įsitikinti, kad autorių teisių ar gretutinių teisių turėtojas nėra suteikęs teisės viešai skelbti ar siūlyti visuomenei savo kūrinį, atlikimo vaizdo įrašą, fonogramą ar jų kopijas internetu.

4.2. Sutarties šalys atsako už visus jų pateikiamus dokumentus ir įrodymus bei privalo atlyginti visus nuostolius, atsiradusius dėl klaidingo įrodymų turinio.

4.3. Siekiant nustatyti nuostolių dydį, gali būti sudaromas bendradarbiavimo šalių komitetas, tačiau tokio komiteto sudarymas neužkerta kelio šalims kreiptis į teismą dėl nuostolių atlyginimo.

5. IPT atsakomybės apribojimas

Šalys susitaria ir sutinka su šiomis IPT atsakomybės apribojimo sąlygomis:

5.1. IPT, teikdamas IPT klientui interneto paslaugas, įskaitant jo pateiktos informacijos perdavimo telekomunikacijų tinklu paslaugą arba prieigos prie telekomunikacijos tinklo suteikimo paslaugą, neatsako už teikiamos informacijos turinį.

5.2. IPT, teikdamas paslaugos gavėjo pateiktos informacijos perdavimo telekomunikacijų tinklu paslaugą, neatsako už informaciją, kurią saugo IPT kliento prašymu.

6. Sutarties galiojimas, keitimas ir nutraukimas

6.1. Sutartis įsigalioja nuo jos pasirašymo dienos ir yra sudaroma vienerių metų laikotarpiui. Ji automatiškai pratęsiama, jeigu likus vienam mėnesiui iki sutarties pabaigos, nei viena šalis nepraneša apie jos nutraukimą, informuodama apie tai kitas šalis raštu.

6.2. Jei viena iš bendradarbiavimo šalių nevykdo savo įsipareigojimų ir (arba) pateikdama klaidingą informaciją trukdo kitoms šalims vykdyti savo įsipareigojimus, tai bet kuri kita šalis gali pasiūlyti nutraukti šią sutartį, išpėdama kitas šalis apie tai ne vėliau nei prieš vieną mėnesį bei pateikdama atitinkamus įrodymus dėl įsipareigojimų nevykdymo ir (arba) klaidingos informacijos teikimo. Nutraukdama Sutartį dėl kitos šalies įsipareigojimų nevykdymo ir (arba) klaidingos informacijos teikimo, nutraukiančioji šalis gali pareikalauti atlyginti atsiradusius nuostolius dėl šios sutarties nevykdymo, jei tokie nuostoliai yra pagrįsti ir atsirado dėl įsipareigojimų nevykdančios ir (arba) klaidingą informaciją teikiančios šalies kaltės.

6.3. Sutarties sąlygos gali būti keičiamos tik esant bendram Sutarties šalių sutarimui. Vienai iš Sutarties šalių pateikus raštišką pasiūlymą pakeisti šios sutarties sąlygas, kitos Sutarties šalys privalo pateikti raštišką atsakymą per 1 mėnesį. Susitarimas atšaukti arba pakeisti šios Sutarties sąlygas privalo būti įformintas raštu ir pasirašytas visų Sutarties šalių.

7. Išstojimas iš sutarties ir įstojimas

7.1. Bet kuris IPT turi teisę, prieš vieną mėnesį raštu pranešęs kitoms Sutarties šalims, išstoti iš šios Sutarties. Nepaisant IPT išstojimo, Sutartis lieka ir toliau galioti ir galioja tol, kol Sutarties šalimi yra bent vienas IPT.

7.2. Visoms Sutarties šalims sutikus raštu, prie šios Sutarties gali prisijungti kitos organizacijos, asociacijos, atstovaujančios autorių ir gretutines teises, taip pat ir kiti IPT.

8. Kitos sąlygos

8.1. Šios Sutarties šalys bet kokį ginčą siekia spręsti derybų keliu. Nepavykus pasiekti susitarimo, ginčas yra sprendžiamas Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

8.2. Ši Sutartis sudaryta 7 egzemplioriais, turinčiais vienodą juridinę galią. Kiekviena Sutarties šalis gauna po vieną Sutarties egzempliorių.

8.3. Šios Sutarties vykdymui Šalys paskiria šiuo kontaktinius asmenis:

AB „Lietuvos telekomas“: Savanorių pr. 28, 03501 Vilnius, Mindaugas Pivoriūnas, Mindaugas.Pivoriunas@telecom.lt,

UAB „Omnitel“: Vytenio g. 18, 03229 Vilnius, Daiva Vitkutė-Adžgauskienė, d.vitkute@omnitel.net,

UAB „Bitė GSM“: Žemaitės g. 15, 03504 Vilnius, Neringa Bagdonaitė, Neringa.Bagdonaitė@bite.lt,

LATGA-A: J. Basanavičiaus g. 4b, 01118 Vilnius, Raimondas Bieliauskas, raimondas@latga.lt,

AGATA: K. Sirvydo g. 6, 01101 Vilnius, Jonas Dovydenas, kontakt@agata.lt,

Asociacija „BSA Lietuva“: Žemaitės g. 21, 03504 Vilnius, Ramūnas Čižas, ramunas@bsa.lt,

FGPA: Žygimantų g. 6, 01102 Vilnius, Irena Ališauskienė, fgpa@post.omnitel.lt.

BENDRADARBIAVIMO ŠALYS:

	Vardas, pavardė, pareigos	Parašas
AB „Lietuvos Telekomas“	Gintaras Grybėnas Rinkodaros departamento direktorius	
UAB „Omnitel“	Tomas Karpavičius Strateginės partnerystės koordinadorius	
UAB „Bitė GSM“	Tomas Ivanauskas Teisinio reguliavimo skyriaus vadovas	
Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos	Edmundas Vaitekūnas	

agentūra	Generalinis direktorius	
Lietuvos gretutinių teisių asociacija	Liudmila Balcevič Direktorė	
Asociacija „BSA Lietuva“	Ervinas Leontjevas Prezidentas	
Fonogramų gamintojų ir platintojų asociacija	Irena Ališauskienė Direktorė	

„Autorių teisių ir gretutinių teisių realizavimo internete“
magistrinio baigiamojo darbo
Priedas Nr. 2

INFORMACINIS PRANEŠIMAS INTERNETO PASLAUGŲ TIEKĖJUI

Interneto prieigos paslaugų tiekėjui 2005 01 06 Vilnius

DĖL AUTORINIŲ TEISIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ PAŽEIDIMO MES,

Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra (LATGA-A), atstovaujanti Lietuvos ir užsienio autorių teisę viešai skelbti jų kurinius, įskaitant jų padarymą viešai prieinamais kompiuterių tinklais (internetu),

Lietuvos gretutinių teisių asociacija (AGATA), atstovaujanti Lietuvos atlikėjų teisę padaryti atlikimų įrašus viešai prieinamus,

Lietuvos muzikos industrijos asociacija (LMIA), fonogramų gamintojų, audiovizualinių kurinių pirmojo įrašo kompiuterinių žaidimų gamintojų teises Lietuvos Respublikoje, atstovaujanti gamintojų ir

Kino platintojų asociacija (KPA), atstovaujanti Lietuvos ir užsienio kino filmų pirmojo įrašo gamintojų ir platintojų interesus Lietuvos Respublikoje bei įgaliota ginti jų gretutines teises į kino filmus Lietuvos Respublikoje,

kreipiamės į Jus dėl mūsų atstovaujamų autorių teisių ir gretutinių teisių subjektų teisių pažeidimo.

Atkreipiame Jūsų dėmesį į tai, kad jums priklausančiuose serveriuose nuolat yra viešai skelbiami įvairūs kūriniai ir gretutinių teisių objektai (muzikos kūriniai, audiovizualiniai kūriniai, muzikiniai albumai ir kt.)

Primename Jums, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau - ATGTD 15 straipsnio nuostatomis, viešai skelbti kūrinį, įskaitant jo padarymą, viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internetu), turi išimtinę teisę leisti tik autorius.

Analogiškai, padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą, turi išimtinę teisę leisti tik atlikėjas (ATGTI 53 str.), padaryti fonogramą ar jos kopiją, viešai prieinamą turi išimtinę teisę leisti tik fonogramos gamintojas (ATGTI 54 str.), o padaryti audiovizualinio kūrinio (filmo) įrašą ar jo kopijas viešai prieinamus, įskaitant perdavimą kompiuterių tinklais (internetu), turi išimtinę teisę leisti tik filmo pirmojo įrašo gamintojas (ATGTI 57 str.).

Kaip teisėti autorių teisių ir gretutinių teisių subjektų atstovai, patvirtiname, kad Jums nėra suteikta teisė padaryti kurinių ir gretutinių teisių objekto kopijas viešai prieinamas kompiuterių tinklais (internetu). Kaip numato ATGTI 73 straipsnis, kūrinio ar gretutinių teisių objekto

naudojimas be šių teisių subjekto licencijos yra autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas. Atsižvelgiant į visa tai, kas aukščiau išdėstyta, bei vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 77 straipsnio 3 dalimi, prašome Jūsų, kaip tarpininko, teikiančio interneto paslaugas tretiesiems asmenims, nedelsiant pašalinti iš Jums priklausančių serverių visas neteisėtai viešai skelbiamas kurinių ir gretutinių teisių objektų kopijas ir užtikrinti, kad ateityje Jūsų serveriuose nebūtų talpinamos bylos, kurių turinys sudaro autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimą, uždrausti naudotis serveriais tretiesiems asmenims, kurie jais naudojami pažeisdami autorių teises ar gretutines teises, ir neleisti vartotojams prieiti prie serverių, jeigu juose bus autorių teises ar gretutines teises pažeidžiantis turinys. Jeigu iki š.m. sausio 17 d. negausime Jūsų raštiško pasiaiškinimo ir Jus nesiimsite veiksmų, užkertančių kelią, autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimams Jums priklausančiuose serveriuose, mes pasiliegame sau teisę kreiptis į teismą reikalaujant ne tik įpareigoti Jus pašalinti neteisėto turinio informaciją Jums priklausančiuose serveriuose ar uždrausti Jums teikti paslaugas pažeidimus darantiems tretiesiems asmenims, bet ir atlyginti turtinę žalą autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojams.
